

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av bestämmelserna om forum i tvistemål

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås ändringar i bestämmelserna om forum i tvistemål och ansökningsärenden, dvs. tingsrätternas lokala behörighet. I de föreslagna bestämmelserna anges den tingsrätt där ett mål eller ärende ska prövas och avgöras. De viktigaste bestämmelserna samlas i rättegångsbalkens 10 kap. Enligt förslaget bestäms den behöriga domstolen utifrån enhetliga principer, och största delen av de särskilda forumbestämmelser som finns på annat ställe i lagstiftningen upphävs. Bestämmelserna i kapitlet ska iakttas, om inte någonting annat bestäms någon annanstans.

Enligt huvudregeln bestäms den behöriga domstolen utifrån svaranden. Allmänt forum för en fysisk person är tingsrätten på den ort där personen har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Allmänt forum för en juridisk person är tingsrätten på den ort där den juridiska personen har sitt hemvist eller den tingsrätt inom vars domkrets den har sin huvudsakliga förvaltning.

Vissa slag av ärenden kan förutom i det allmänna forumet prövas också i något alternativt forum. En talan mot staten eller en underhållsskyldig eller en talan som en konsument har väckt mot en näringsidkare kan prövas av tingsrätten på den ort där käranden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Ett ärende som gäller fast egendom kan även prövas av domstolen på den ort där fastigheten finns. Dessutom finns det alternativa forum för ärenden som gäller verksamheten vid filialer, arbetsavtal och skadestånd.

I vissa fall ska ett ärende alltid handläggas i det forum som anges i lagen. Exklusiva fo-

rum kvarstår för förmynderskaps-, familje- och kvarlåtenskapsrättsliga ärenden. I lagen föreskrivs dessutom om subsidiära forum.

Parterna i ett ärende som inte hör till ett exklusivt forum kan ingå ett skriftligt avtal om att ärendet ska prövas av någon annan domstol än den som är behörig enligt lagen. Rätten att ingå avtal om behörig domstol har dock begränsats för att skydda vissa grupper av parter som typiskt har en svagare ställning.

Om ett ärende som hör till ett exklusivt forum har inletts vid något annat forum, ska domstolen på tjänstens vägnar avvisa ärendet. Tingsrätten ska pröva sin behörighet i ett ärende som hör till ett dispositivt forum, om svaranden inte avger något svaromål eller om svaranden vid rättegångens början gör en invändning om bristande behörighet hos domstolen. Finner tingsrätten att den inte är behörig att pröva ärendet, ska den överföra det till en tingsrätt som är behörig om käranden eller sökanden samtycker till överföring. Rätten för en högre rättsinstans att pröva tingsrättens lokala behörighet begränsas.

Till lagen fogas enligt förslaget bestämmelser om finska domstolars internationella behörighet. Enligt huvudregeln kan ett ärende av internationell natur prövas av finsk domstol, om det har en sådan anknytning till Finland som avses i de föreslagna forumbestämmelserna.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft ungefär sex månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	6
1 INLEDNING.....	6
2 NULÄGE	7
2.1 Lagstiftning och praxis.....	7
2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i EU och i utlandet.....	9
Allmänt.....	9
Bryssel I-förordningen	9
Sverige.....	11
Norge.....	12
Danmark	13
Tyskland	14
Österrike	14
Frankrike	15
Belgien	15
Spanien	15
2.3 Bedömning av nuläget	16
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	17
3.1 Målsättning.....	17
3.2 De viktigaste förslagen.....	18
Allmänt.....	18
Allmänt forum	18
Särskilda forum	18
Avtal om behörig domstol.....	19
Prövning av en domstols behörighet och överföring av ärenden	19
Internationell behörighet	19
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	19
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	20
6 ANDRA OMSTÄNDIGHETER SOM INVERKAT PÅ PROPOSITIONENS INNEHÅLL	21
DETALJMOTIVERING	22
1 LAGFÖRSLAG	22
1.1 Rättegångsbalken	22
10 kap Om forum i tvistemål	22
Allmänt forum	22
Alternativa forum	25
Exklusiva forum	33
Subsidiära forum	36
Avtal om behörig domstol.....	39
Fortsatt behörighet.....	41
Prövning av behörigheten och överföring av ett ärende till en annan domstol	41
Internationell behörighet	46
Kapitlets subsidiaritet	54
15 kap Om rättegångsombud	55

31 kap	Om extraordinärt ändringssökande	55
1.2	Lagen om upphävande av lagen om laga domstol och rättegång i vissa fall	55
1.3	Rättshjälpslagen	56
1.4	Lagen om upphävande av 16 § i lagen om vissa samägenderättsförhållanden	56
1.5	Förköpslagen	56
1.6	Konsumentskyddslagen	57
12 kap	Särskilda stadganden	57
1.7	Lagen om bostadsköp	57
7 kap	Särskilda stadganden	57
1.8	Lagen om försäkringsavtal	58
1.9	Lagen om öppna bolag och kommanditbolag	58
5 kap	Likvidation av öppna bolag	58
1.10	Lagen om upphävande av 7 kap. 4 § i skadeståndslagen	58
1.11	Lagen om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel	58
1.12	Trafikförsäkringslagen	59
1.13	Lagen om upphävande av 14 § i patientskadelagen	59
1.14	Lagen om upphävande av 12 § i produktansvarslagen	59
1.15	Lagen om miljöskadeförsäkring	60
1.16	Lagen om upphävande av 18 § i lagen om ansvar i spårtrafik	60
1.17	Lagen om upphävande av 11 § i lagen om ersättning för miljöskador	60
1.18	Lagen om utländska försäkringsbolag	60
1.19	Namnlagen	61
1.20	Adoptionslagen	61
1.21	Lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt	61
1.22	Lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt	61
1.23	Lagen om tillämpning av rådets förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar	62
1.24	Lagen om förmyndarverksamhet	62
1.25	Lagen om underhåll för barn	63
1.26	Lagen om faderskap	63
1.27	Konkurslagen	63
7 kap	Förfarandet i domstol	63
1.28	Lagen om upphävande av 23 § 2 mom. och 45 § i lagen angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur	64
2	IKRAFTTRÄDANDE	64
3	FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN OCH LAGSTIFTNINGSORDNING	64
LAGFÖRSLAG		66
1.	Lag om ändring av rättegångsbalken	66
2.	Lag om upphävande av lagen om laga domstol och rättegång i vissa fall	71
3.	Lag om ändring av 13 § i rättshjälpslagen	71
4.	Lag om upphävande av 16 § i lagen om vissa samägenderättsförhållanden	72
5.	Lag om ändring av 18 § i förköpslagen	72
6.	Lag om ändring av 12 kap. 1 d § i konsumentskyddslagen	73
7.	Lag om ändring av 7 kap. 4 § i lagen om bostadsköp	73
8.	Lag om ändring av 74 § i lagen om försäkringsavtal	74
9.	Lag om ändring av 5 kap. 4 § i lagen om öppna bolag och kommanditbolag	74
10.	Lag om upphävande av 7 kap. 4 § i skadeståndslagen	75
11.	Lag om ändring av 3 § i lagen om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel	75
12.	Lag om ändring av 11 § i trafikförsäkringslagen	76

13. Lag om upphävande av 14 § i patientskadelagen	76
14. Lag om upphävande av 12 § i produktansvarslagen.....	77
15. Lag om ändring av 23 § i lagen om miljöskadeförsäkring	77
16. Lag om upphävande av 18 § i lagen om ansvar i spårtrafik	78
17. Lag om upphävande av 11 § i lagen om ersättning för miljöskador	78
18. Lag om ändring av 74 § i lagen om utländska försäkringsbolag.....	79
19. Lag om ändring av 24 § i namnlagen	79
20. Lag om ändring av 29 och 34 § i adoptionslagen.....	80
21. Lag om ändring av 13 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt	80
22. Lag om ändring av 4 och 5 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt.....	81
23. Lag om ändring av 2 § i lagen om tillämpning av rådets förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar.....	82
24. Lag om ändring av 70 § i lagen om förmyndarverksamhet.....	82
25. Lag om ändring av 14 § i lagen om underhåll för barn	83
26. Lag om ändring av 28 och 40 § i lagen om faderskap.....	83
27. Lag om ändring av konkurslagen	84
28. Lag om upphävande av 23 § 2 mom. och 45 § i lagen angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur	85
BILAGA	86
PARALLELTEXT	86
3. Lag om ändring av 13 § i rättshjälpslagen.....	86
4. Lag om upphävande av 16 § i lagen om vissa samäganderättsförhållanden	87
5. Lag om ändring av 18 § i förköpslagen.....	88
6. Lag om ändring av 12 kap. 1 d § i konsumentskyddslagen.....	89
7. Lag om ändring av 7 kap. 4 § i lagen om bostadsköp	90
8. Lag om ändring av 74 § i lagen om försäkringsavtal	91
9. Lag om ändring av 5 kap. 4 § i lagen om öppna bolag och kommanditbolag.....	92
10. Lag om upphävande av 7 kap. 4 § i skadeståndslagen	93
11. Lag om ändring av 3 § i lagen om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel	94
12. Lag om ändring av 11 § i trafikförsäkringslagen	95
13. Lag om upphävande av 14 § i patientskadelagen.....	96
14. Lag om upphävande av 12 § i produktansvarslagen.....	97
15. Lag om ändring av 23 § i lagen om miljöskadeförsäkring	98
16. Lag om upphävande av 18 § i lagen om ansvar i spårtrafik	99
17. Lag om upphävande av 11 § i lagen om ersättning för miljöskador	100
18. Lag om ändring av 74 § i lagen om utländska försäkringsbolag.....	101
19. Lag om ändring av 24 § i namnlagen	102
20. Lag om ändring av 29 och 34 § i adoptionslagen.....	103
21. Lag om ändring av 13 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt.....	104
22. Lag om ändring av 4 och 5 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt.....	105

23. Lag om ändring av 2 § i lagen om tillämpning av rådets förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar.....	107
24. Lag om ändring av 70 § i lagen om förmyndarverksamhet.....	108
25. Lag om ändring av 14 § i lagen om underhåll för barn	109
26. Lag om ändring av 28 och 40 § i lagen om faderskap.....	110
27. Lag om ändring konkurslagen	111
28. Lag om upphävande av 23 § 2 mom. och 45 § i lagen angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur	113

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Frågan om vilken domstol som ska pröva och avgöra ett visst mål eller ärende regleras av de rättsnormer som gäller domstolars behörighet. Man brukar skilja mellan fyra olika kategorier av behörighet. Den internationella eller allmänna behörigheten gäller frågan om ett ärende över huvud taget kan prövas av finsk domstol eller om det hör till en domstol i någon annan stat. Bestämmelserna om saklig behörighet anvisar ett ärende till en viss domstol utifrån ärendets art. Vid funktionell behörighet är det fråga om i vilken av flera domstolar i ett hierarkiskt instanssystem som ett ärende först ska handläggas. Den lokala behörigheten anger för sin del den domstol som ett ärende ska handläggas i när det finns flera sakligt och funktionellt behöriga domstolar.

Tingsrätterna är allmänna domstolar som handlägger tviste- och brottmål i första instans, om det inte föreskrivs någonting annat. I praktiken handlägger tingsrätterna alla typer av vanliga tvistemål och ansökningsärenden i första instans. Å andra sidan finns det en uppdelning av den sakliga behörigheten mellan de olika tingsrätterna. Exempelvis ska jord- och sjörättsmål och –ärenden, vissa utsoknings- och insolvensärenden och ärenden som grundar sig på aktiebolagslagen handläggas av vissa bestämda tingsrätter. Handläggningen av tvister som gäller immateriella rättigheter har till stor del koncentrerats till Helsingfors tingsrätt.

När det finns flera tingsrätter med samma sakliga behörighet behövs det bestämmelser om behörig domstol, dvs. laga domstol, som avgör vilken Orts tingsrätt som har lokal behörighet att pröva och avgöra ett visst tviste- eller brottmål. I det juridiska språkbruket används det latinska begreppet forum som synonym för behörig domstol.

I Finland är bestämmelserna om tingsrätternas lokala behörighet uppdelade i dels bestämmelser om tvistemål, dels bestämmelser

om brottmål. Bakgrunden till detta är det även universellt omfattade synsättet att bestämmelserna om forum i brottmål bygger på en brottslig handling medan regleringen när det gäller tvistemål utgår från svarandens ställning som part som försvarar sig mot kärandens käromål.

Bestämmelserna om forum i brottmål har reviderats genom lagen om rättegång i brottmål (689/1997, nedan BRL), som trädde i kraft den 1 oktober 1997. Bestämmelserna om forum i tvistemål har däremot aldrig reviderats i sin helhet utan finns fortfarande i 10 kap. i rättegångsbalken (nedan RB) i delvis samma form som i 1734 års lag, fränsett ett flertal enskilda ändringar som beror på annan lagstiftning.

Utgångspunkten i 10 kap. i RB är att den tingsrätt inom vars domkrets svaranden har sitt hemvist är allmänt forum. Denna tingsrätt är behörig att handlägga ett ärende, om inte bestämmelser om särskilda forum anger någonting annat. Bestämmelserna om särskilda forum är för sin del antingen obligatoriska, dvs. exklusiva, så att endast den domstol som anges i bestämmelserna får handlägga ärendet, eller alternativa, så att de anvisar ett konkurrerande forum. I det sistnämnda fallet kan käranden själv välja i vilken av flera behöriga domstolar ärendet ska handläggas.

Karaktäristiskt för bestämmelserna om forum i tvistemål är att de till stor del är dispositiva. Bestämmelser om domstolars behörighet är annars i allmänhet tvingande, dvs. domstolen ska kontrollera sin behörighet på tjänstens vägnar. Att bestämmelserna är dispositiva är en naturlig följd av att tvistemålen i allmänhet är sådana att parterna kan komma överens vid rättegång eller utanför domstol. Det finns oftast inte något särskilt samhällsligt intresse som skulle kräva att ett ärende handläggs uttryckligen i en viss i lagen angiven domstol.

Att forumbestämmelserna är dispositiva innebär i praktiken att om käranden väcker talan vid någon annan domstol än den som

anges i lagen och ärendet inte hör till en exklusivt behörig domstol, ska domstolen pröva ärendet, om svaranden svarar på käromålet utan att göra någon processinvändning om bristande behörighet hos domstolen. Parterna kan också sinsemellan komma överens om i vilken domstol en tvist som redan har uppstått eller eventuella tvister som uppstår i framtiden på grund av något visst rättsförhållande ska behandlas (avtal om behörig domstol eller prorogationsavtal).

Grundlösningarna i det gällande 10 kap. i RB är hållbara även i dag. Bestämmelserna är dock föråldrade, bristfälliga och delvis också oändamålsenliga. Kapitlet fyller inte längre syftet att bestämmelserna om de viktigaste forumen för olika tvister ska finnas samlade på ett enda ställe. Utanför rättegångsbalken finns det också viktiga forumbestämmelser som inte har utformats utifrån enhetliga principer. Det finns därför ett uppenbart behov av att reformera bestämmelserna.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

I 10 kap. i RB finns allmänna bestämmelser om behörig domstol, dvs. om den tingsrätt som är lokalt behörig att pröva ett ärende. Bestämmelserna i kapitlet gäller både tvistemål som väcks genom talan och ansökningsärenden som väcks genom ansökan.

I den första meningen i 10 kap. 1 § 1 mom. i RB bestäms om allmänt forum. Enligt huvudregeln ska talan mot en fysisk person väckas och ärendet prövas vid den domstol under vilken personen i fråga har sitt bo och hemvist. Om en person inte har stadigt hemvist i Finland, är enligt momentets andra mening den tingsrätt behörig inom vars domkrets personen finnes eller äger gods. Om en finländare vistas utomlands, kan talan också väckas vid den tingsrätt inom vars domkrets han eller hon senast bodde. En medborgare i en främmande stat som inte har hemvist i Finland får enligt momentets fjärde mening sökas på den ort i Finland där personen i fråga anträffas eller där det finns gods som tillhör honom eller henne.

I lagen finns inte heltäckande bestämmelser om allmänt forum för juridiska personer. Enligt den sista meningen i 10 kap. 6 § i RB ska talan mot en bolagsman i ett öppet bolag väckas där bolaget är. Enligt den vedertagna tolkningen av bestämmelsen ska talan mot ett öppet bolag eller ett kommanditbolag väckas vid den tingsrätt inom vars domkrets bolagets verksamhet leds. Allmänt forum för andra juridiska personer är i allmänhet domstolen på personens registrerade hemort. Enligt 10 kap. 2 § i RB väcks talan mot ett dödsbo vid den tingsrätt inom vars domkrets arvlåtaren sist hade hemvist. I 7 kap. i konkurslagen (120/2004) bestäms om behöriga domstolar i konkursärenden.

Forum som konkurrerar med det allmänna forumet är enligt 10 kap. 1 § 2 mom. i RB domstolen på den ort där rörelsen bedrivs eller något annat verksamhetsställe finns, när det gäller förbindelser som ingåtts för en rörelse. Enligt paragrafens 3 mom. får tvister på grund av arbetsavtal också handläggas vid den tingsrätt inom vars domkrets arbetet har utförts eller avtalet ingåtts. Tvister om rättegångskostnader och motsvarande frågor kan enligt 10 kap. 12 § i RB prövas av den domstol som avgjorde huvudsaken. Enligt 15 kap. 12 § i RB kan en tvist mellan ett rättegångsombud och dennes huvudman om arvode och kostnader handläggas av den domstol som senast behandlade huvudsaken.

I 10 kap. 1 § 4 mom. och 6—7 a § i RB bestäms om forum i ärenden som har samband med varandra. Käromål som väcks mot olika svarande kan prövas av den domstol där någon av dem är skyldig att svara, om käromålen stöder sig på samma grund. Ett genkäromål som väckts med anledning av huvudkäromålet, en regresstalan eller någon annan motsvarande talan och en huvudinterventionstalan kan prövas av den domstol som behandlar huvudkäromålet. En förutsättning för detta är att det inte finns ett exklusivt forum för käromålet.

Ett yrkande som grundar sig på ett brott ska prövas av den domstol som är behörig att pröva åtal för brottet i fråga. Om åtalet handläggs i första instans i tingsrätten, utgör det forumet dock ett alternativt forum till svarandens allmänna forum. Enligt 3 kap. 1 § i BRL får även talan beträffande ett privat-

rättsligt anspråk med anledning av det i åtalet avsedda brottet föras i samband med åtalet.

Enligt 10 kap. 14 och 19 § i RB är den tingsrätt inom vars område fastigheten finns exklusivt behörig i en tvist som gäller äganderätt eller panträtt eller annan sakrätt i fast egendom. Om betalning för en fordran söks ur fast egendom som utgör pant för fordran, ska käromålet enligt 10 kap. 14 a § i RB prövas av den domstol inom vars område fastigheten finns.

Tvister som gäller arv, testamente, avvittning efter en avliden person, arvskifte, förvaltning av ett dödsbo och andra motsvarande ärenden handläggs enligt 10 kap. 2 § i RB av den tingsrätt inom vars område den avlidne sist hade hemvist. Fastighetsforum åsidosätter dock kvarlåtenskapsforum (HD 1989:152).

Enligt 10 kap. 10 § 1 mom. i RB prövas ett ärende som gäller äktenskapsskillnad, samlevnadens upphörande eller äktenskaps giltighet av den tingsrätt inom vars domkrets någondera maken har sitt hemvist. De forumregler som gäller familjerättsliga ärenden är även i övrigt obligatoriska. Sådana bestämmelser finns bl.a. i 28 § 1 mom. och 40 § i lagen om faderskap (700/1975), 14 § 1 mom. i lagen om underhåll för barn (704/1975), 13 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983), 4 § 1 mom. i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) och 29 § 1 mom. i adoptionslagen (153/1985).

Utanför rättegångsbalken finns bestämmelser om behörighetsfördelningen mellan tingsrätterna i ca 80 lagar. En stor del av dessa bestämmelser gäller fördelningen av den sakliga behörigheten mellan tingsrätterna. Bestämmelser om den lokala behörigheten finns förutom i de familjerättsliga lagarna i synnerhet även i de lagar som gäller försäkrings- och skadeståndsrätt och konsumentskydd. Av de viktigaste forumbestämmelserna utanför rättegångsbalken kan nämnas konsumentskyddslagens (38/1978) 12 kap. 1 d § 2 mom., där det sägs att en konsument kan väcka talan mot en näringsidkare vid sitt allmänna forum i ett ärende som gäller konsumentskydd, och skadeståndslagens (412/1974) 7 kap. 4 §, där det sägs att ett yr-

kande på skadestånd mot offentligt samfund kan framställas vid den tingsrätt inom vars domkrets den skadevällande handlingen företogs eller den handling som underlätits bort företagas eller där skadan uppkom. Ett skadeståndsyrkande mot staten kan dessutom också prövas av domstolen på den ort där käranden har sitt hemvist.

Bestämmelser om avtal om behörig domstol finns i 10 kap. 11 § i RB. Ett avtal ska ingås skriftligen, och domstolen och själva saken ska anges i det. Ett avtal om behörig domstol i ett ansökningsärende är inte giltigt. Inte heller kan en annan domstol genom avtal ges behörighet i ett mål som hör till ett exklusivt forum.

Om målet hör till ett exklusivt forum, ska domstolen på tjänstens vägnar pröva sin behörighet. Om det visar sig att domstolen inte är behörig ska målet avvisas. Också fullföljdsdomstolen ska pröva behörigheten på tjänstens vägnar, trots att den lägre domstolen har ansett sig vara behörig. Ett avgörande kan enligt 31 kap. 1 § 1 punkten i RB undanröjas, om målet har prövats av någon annan domstol än den som anges av en obligatorisk forumbestämmelse.

I stället för att avvisa ett mål har en högre domstol enligt 10 kap. 29 § 1 mom. i RB rätt att överföra målet till en lägre domstol som är behörig, om en part har anhållit om detta i en ändringsansökan eller i ett bemötande av en sådan, eller om det annars finns synnerligen vägande skäl. I lagen finns inte någon allmän bestämmelse enligt vilken en tingsrätt kunde överföra ett tvistemål till en annan tingsrätt.

Om målet däremot hör till ett dispositivt forum, prövar tingsrätten enligt 16 kap. 1 § i RB sin behörighet endast om svaranden inte avger ett begärt svaromål, inte infinner sig till ett sammanträde vid tingsrätten till vilket svaranden har kallats direkt eller, när svaranden första gången för talan i saken, gör en invändning om bristande behörighet hos tingsrätten. Om svaranden avger sitt svaromål utan att i rätt tid göra tingsrättens behörighet stridig, prövar tingsrätten målet, även om den inte är behörig enligt lagen eller enligt ett prorogationsavtal.

Det finns inte några allmänna bestämmelser om finska domstolars internationella behörighet i tvistemål.

2.2 Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i EU och i utlandet

Allmänt

Det finns ett stort antal internationella överenskommelser som innehåller bestämmelser om domstolars internationella behörighet, dvs. om den domstol som är behörig att handlägga de ärenden som avses i överenskommelsen. Däremot är det mer sällsynt att en internationell överenskommelse innehåller bestämmelser om den lokala behörigheten, dvs. bestämmelser om i vilken ort domstol i en viss stat ett ärende ska handläggas. De viktigaste undantagen som bör nämnas är Bryssel- och Luganokonventionerna, där det bestäms om vilken medlemsstats domstol som är behörig i ärenden av internationell karaktär och också anges den ort vars domstol är behörig. I konventionerna finns också bestämmelser om avtal om behörig domstol. Vid Haagkonferensen för internationell privaträtt har dessutom utarbetats en konvention om avtal om val av domstol i internationella tvistemål (Convention on Choice of Court Agreement, 30.6.2005).

Brysselkonventionen ingicks mellan medlemsstaterna i den dåvarande Europeiska gemenskapen. Senare anslöt sig även de övriga medlemsstaterna i Europeiska gemenskapen och unionen till konventionen. I Finland trädde konventionen i kraft 1999 genom lagen 394/1999. Nästan likadana behörighetsbestämmelser som i Brysselkonventionen fanns i Luganokonventionen, vars syfte var att ge medlemsstaterna i Europeiska frihandelsammanslutningen EFTA möjlighet att ansluta sig till den enhetliga regleringen av domstolars behörighet. I Finland sattes Luganokonventionen i kraft 1993 genom lagen 612/1993.

Båda ikraftträdandelagarna är s.k. blankettlagar, och enligt dem gäller de bestämmelser i konventionerna som hör till området för lagstiftningen som lag. Bägge konventioner-

na innehåller också bestämmelser om erkännande och verkställighet av utländska domar.

Brysselkonventionen har senare ersatts av rådets förordning (EG) nr 44/2001 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område (22.12.2000, EGT L 12, 16.1.2001, s. 1), nedan Bryssel I-förordningen. Förordningen gäller tvister av internationell natur. Brysselkonventionen gäller fortfarande i förhållande till en del transoceana områden som hör till vissa medlemsstater. I förhållande till Danmark har Bryssel I-förordningen genomförts med ett separat avtal som trädde i kraft den 1 juni 2007. På motsvarande sätt gäller Luganokonventionen fortfarande i förhållande till Island, Norge och Schweiz, som inte är medlemsstater i Europeiska unionen. Som bäst håller Luganokonventionen på att ersättas med en ny konvention (U 23/2007, LaUU 10/2007 och E 15/2008).

Eftersom bestämmelserna i Bryssel I-förordningen huvudsakligen motsvarar bestämmelserna i Luganokonventionen, behandlas här enbart Bryssel I-förordningen.

Bestämmelser om ärenden som gäller äktenskaps upphörande och föräldraansvar finns i den s.k. Bryssel II a-förordningen, dvs. rådets förordning (EG) nr 2201/2003 om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar samt om upphävande av förordning (EG) nr 1347/2000 (27.11.2003, EUT L 338, 23.12.2003, s. 1). En ändring av förordningens bestämmelser om äktenskap är under arbete (E 63/2005, LaUU 22/2005, U 53/2006 och LaUU 19/2006). I förordningen anges dock inte den ort vars domstol är behörig, utan det sägs endast vilken medlemsstats domstolar som är behöriga.

Bryssel I-förordningen

Bryssel I-förordningen är tillämplig på privaträttens område, oberoende av i vilken domstol dessa ärenden ska handläggas i medlemsstaterna. Det sägs särskilt att förordningen inte är tillämplig på skattefrågor, tullfrågor och förvaltningsrättsliga frågor, och inte heller på fysiska personers rättsliga status, rättskapacitet eller rättshandlingsförmåga,

makars förmögenhetsförhållanden, arv och testamente eller på konkurs och liknande förfaranden, social trygghet eller skiljeförfarande.

Utgångspunkten i förordningen är att talan ska väckas vid domstolen i den medlemsstat där svaranden har hemvist. Svarandens medborgarskap saknar betydelse. Domstolen avgör enligt den nationella lagstiftningen om en part har hemvist i domstolsstaten. Enligt förordningen har en juridisk person hemvist på orten för dess stadgeenliga säte, huvudkontor eller huvudsakliga verksamhet, med de undantag som gäller Storbritannien.

Mot en svarande får inte åberopas behörighetsgrunder som kan anses vara oskälliga. Som sådana grunder nämns i bilaga 1 till förordningen för Finlands del RB 10 kap. 1 § 1 mom. andra, tredje och fjärde mening, som gör det möjligt att väcka talan vid domstolen på den ort där en fysisk person påträffas, har egendom eller senast hade hemvist. Om svaranden inte har hemvist inom Europeiska unionen, ska varje medlemsstat enligt huvudregeln tillämpa sina nationella behörighetsregler.

I vissa fall kan talan alternativt också väckas i någon annan medlemsstat än den där svaranden har sitt hemvist. Till dessa delar innehåller förordningen en heltäckande förteckning. Om talan avser avtal, kan talan väckas vid domstolen i uppfyllelseorten för den förpliktelse som talan avser. Talan som avser underhållsskyldighet kan väckas vid domstolen på den ort där den underhållsberättigade har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Talan som avser skadestånd utanför avtalsförhållanden kan väckas vid domstolen på den ort där skadan inträffade eller kan inträffa. Talan som avser enskilt anspråk i anledning av brott kan väckas vid den domstol där brottmålet är anhängigt, i den mån domstolen enligt sin lag är behörig att pröva också enskilda anspråk. I fråga om en tvist som hänförs till verksamheten vid en filial, agentur eller annan etablering kan talan väckas vid domstolen på den ort där denna är belägen.

Om det finns flera svarande, kan talan mot den som har hemvist i en medlemsstat även väckas vid en domstol inom vars domkrets någon av svarandena har hemvist, förutsatt att det finns ett tillräckligt nära samband mel-

lan käromålen för att en gemensam handläggning och dom ska vara påkallad för att undvika att oförenliga domar meddelas. Talan mot den som har hemvist i en medlemsstat kan dessutom också väckas vid den domstol där det ursprungliga käromålet är anhängigt, om talan avser återgångskrav eller annat liknande eller genkärsmål.

Förordningen innehåller ett flertal bestämmelser om var ett försäkringsärende ska handläggas. Utgångspunkten är att talan kan väckas vid domstolarna i den medlemsstat där försäkringsgivaren har hemvist. Alternativt kan talan väckas vid domstolen på den ort där försäkringstagaren, den försäkrade eller en förmånstagare har hemvist, också om denna domstol finns i en annan medlemsstat än den där försäkringsgivaren har sitt hemvist. I förordningen bestäms dessutom bl.a. att talan beträffande ansvarsförsäkring kan väckas vid domstolen på den ort där skadan inträffade.

I konsumenttvister är utgångspunkten att en konsument får väcka talan mot en näringsidkare antingen vid en domstol i den medlemsstat där näringsidkaren har hemvist eller vid domstolen på den ort där konsumenten har hemvist. Talan mot en konsument ska väckas vid en domstol på den ort där konsumenten har hemvist.

I tvister om anställningsavtal kan talan mot arbetsgivaren väckas vid domstolen i den medlemsstat där arbetsgivaren har hemvist. Alternativt kan talan väckas i en annan medlemsstat, vid domstolen på den ort där arbetstagaren vanligtvis utför eller senast utförde sitt arbete. Om arbetstagaren vanligtvis utför eller utförde sitt arbete i flera länder, kan talan väckas vid domstolen på den ort där det affärsställe vid vilket arbetstagaren anställdes är eller var beläget.

Om försäkringsgivaren, konsumentens avtalspart eller arbetsgivaren i ett ovan nämnt fall inte har hemvist i en medlemsstat men har en filial, agentur eller annan etablering i en medlemsstat, ska han anses ha hemvist i den staten såvitt avser tvister som hänförs sig till denna verksamhet.

I fråga om vissa slags ärenden finns i förordningen tvingande bestämmelser om i vilken medlemsstats domstol ett ärende ska handläggas. Talan som avser sakrätt i fast

egendom eller, med vissa undantag, nyttjanderätt till fast egendom ska väckas vid en domstol i den medlemsstat där egendomen är belägen. Talan som avser avtal och som förknäpats med ett annat mål mot samma svarande om fast egendom kan väckas vid samma domstol.

Talan som avser giltighet eller upplösning av en juridisk person eller giltighet av beslut av dess organ handläggs vid en domstol i den medlemsstat där den juridiska personen har sitt säte. Talan som avser giltigheten av inskrivningar i offentliga register handläggs vid en domstol i den medlemsstat där registret förs. I förordningen finns också bestämmelser om var talan som avser giltigheten av registreringar av immateriella rättigheter ska handläggas. Talan som avser verkställighet av domar handläggs vid en domstol i den medlemsstat där domen har verkställts eller ska verkställas.

Enligt huvudregeln kan parterna, om minst en av dem har hemvist i en medlemsstat, träffa avtal om att en domstol eller domstolarna i en medlemsstat ska vara behöriga att handlägga en redan uppkommen tvist eller framtida tvister i anledning av ett bestämt rättsförhållande. En sådan behörighet ska vara exklusiv om parterna inte har träffat avtal om annat. Enligt huvudregeln ska ett avtal om behörig domstol vara skriftligt.

Förordningens bestämmelser om domstolarnas exklusiva behörighet kan inte åsidosättas genom avtal. I de fall när den ena parten typiskt har en svagare ställning är möjligheten att ingå prorogationsavtal dessutom begränsad.

Vid konsumenttvister gäller ett avtal om behörig domstol endast om avtalet har ingåtts efter tvistens uppkomst eller om avtalet ger konsumenten större rätt att välja domstol än bestämmelserna i förordningen. Om ett avtal har ingåtts av en konsument och dennes avtalspart och dessa vid avtalets ingående hade hemvist i samma medlemsstat, och avtalet ger domstolarna i den medlemsstaten behörighet, gäller avtalet, om ett sådant avtal godkänns i medlemsstatens lagstiftning. Motsvarande begränsningar för avtal om behörig domstol gäller i fråga om försäkrings- tvister.

Avvikelse från behörighetsbestämmelserna om arbetsavtal i förordningen gäller endast om avtalet har ingåtts efter tvistens uppkomst eller ger arbetstagaren rätt att väcka talan även vid andra domstolar än de som anges i förordningen.

Målet prövas dock även om talan har väckts vid någon annan domstol än en sådan som anges i förordningen, utom om svaren inte går i svaromål eller om svaren endast bestrider domstolens behörighet. Om målet hör till en domstol som är exklusivt behörig, ska domstolen dock självant förklara sig obehörig.

Sverige

I den svenska lagen finns allmänna forumbestämmelser i 10 kap. i rättegångsbalken. Särskilda forumbestämmelser finns t.ex. i de familjerättsliga lagarna. Forumbestämmelserna i rättegångsbalken är subsidiära.

Enligt huvudregeln är tingsrätterna allmänna domstolar i första instans i tvistemål. Allmänt forum är rätten på den ort där svaren har sitt hemvist. Om en fysisk person är folkbokförd i Sverige, anses som personens hemvist den ort där han eller hon var folkbokförd den 1 november föregående år. Den som inte har känt hemvist vare sig inom eller utom riket söks där han eller hon uppehåller sig. En svensk medborgare som uppehåller sig utom riket eller vars uppehållsort är okänd kan också sökas där han eller hon inom riket senast hade hemvist eller uppehöll sig. En svarande som inte har känt hemvist i Sverige får även sökas där svaren tillhörig egendom eller föremålet finns, om tvisten gäller penningsskuld eller lösa föremål.

För ett privat- eller offentlighetsrättsligt samfund gäller som hemvist den ort där styrelsen har sitt säte eller, i andra hand, den ort där förvaltningen förs. Kronan söks där den myndighet som har att bevaka talan i målet har sitt säte. En näringsidkare söks även där det fasta driftstället är.

Alternativa forum till allmänt forum är tingsrätten på den ort där en förbindelse ingicks eller en gäld uppkom och, i skadeståndsmål, tingsrätten på den ort där den skadegörande handlingen företogs eller skadan uppkom. En tvist som gäller ombuds-

arvode eller något annat sådant anspråk på grund av rättegång får väckas vid den rätt som först har dömt i målet. Små tvister mellan konsumenter och näringsidkare får handläggas i tingsrätten på den ort där konsumenten har sitt hemvist.

En tvist om kvarlåtenskap eller dödsbo ska tas upp av den tingsrätt där den döde sist hade hemvist. För tvister om äktenskap och bodelning föreskrivs om exklusiva forum.

I en tvist om äganderätt eller nyttjanderätt till fast egendom eller motsvarande är tingsrätten på den ort där fastigheten finns exklusivt forum. Även en tvist om obetald köpskilling för fast egendom eller något annat sådant anspråk som har nära samband med en fastighet får tas upp i ett fastighetsforum.

Käromål mot flera svarande får väckas vid den rätt där någon av dem enligt vad som bestäms i kapitlet har att svara, om det sker samtidigt och käromålen stöder sig på väsentligen samma grund. Är saken sådan att endast en dom kan ges mot alla som har del i saken, får talan även väckas vid den rätt, där någon av dem har att svara.

Ett genkäromål tas upp av den rätt som har tagit upp huvudkäromålet. Detsamma gäller när någon som inte hör till parterna väcker talan mot en eller flera parter om föremålet för en anhängig tvist eller när en part väcker skadeståndstalan eller någon annan följdatalan mot en tredje man för den händelse att parten förlorar sitt mål.

Skriftligt avtal kan slutas om att en redan uppkommen tvist eller framtida tvister med anledning av ett angivet rättsförhållande får väckas vid en viss domstol eller att en viss domstol ensam ska vara behörig för tvisten. Om det finns en exklusivt behörig domstol, får parterna dock inte avtala om att målet ska tas upp i någon annan domstol.

Om rätten i samband med att ett mål väcks finner att den saknar behörighet att ta upp målet, får den lämna över målet till en behörig domstol, om käranden inte har något att invända mot detta och det inte heller finns något annat skäl mot att målet överlämnas.

En högre rätt får inte pröva frågan om en lägre rätts lokala behörighet, om inte frågan fullföljs dit av en part. Om en högre rätt förklarar att en lägre rätt inte är behörig att ta upp ett mål som väckts där, får den på yrkan-

de av en part hänvisa målet till en lägre rätt som är behörig. Om flera domstolar har förklarats obehöriga, får högsta domstolen, om den finner att någon av domstolarna ändå är behörig, på ansökan hänvisa målet till den domstolen.

Norge

I den norska lagen finns allmänna forumbestämmelser i 4 och 15 kap. i loven om mekling og rettergang i sivile tvister, dvs. tvisteloven. Bestämmelserna är subsidiära i förhållande till internationella förpliktelser. Forumbestämmelser finns också på annat ställe i lagstiftningen.

Enligt huvudregeln är tingsrätten den första rättsinstansen i tvistemål. Allmänt forum är domstolen på den ort där svaranden har sitt hemvist. En fysisk person har sitt hemvist på den ort där han eller hon bor. Ett privaträttsligt samfund och en privaträttslig sammanslutning har sitt hemvist på den ort där dess i företagsregistret registrerade huvudkontor finns. Ett ärende kan även handläggas i domstolen på den ort där en utländsk sammanslutning har en filial, agentur eller något annat motsvarande verksamhetsställe.

Statens allmänna hemvist är Oslo och en kommuns den ort där kommunens huvudsakliga förvaltning finns. En självständig offentlighetsjuridisk person anses ha sitt hemvist på den ort där dess styrelse har sitt säte. Om en juridisk persons hemvist inte kan avgöras på basis av de ovan nämnda reglerna, bestäms hemvistet enligt var den person som har rätt att ta emot en stämning på dess vägnar finns.

I stället för vid det allmänna forumet kan ett ärende även väckas vid något annat särskilt forum, som bestäms utifrån den ärendegrupp som ärendet hör till. Ett ärende som gäller en fastighet kan handläggas i domstolen på den ort där fastigheten finns. Om ärendet gäller flera fastigheter som finns inom olika domstolars områden, är var och en av dessa domstolar behörig.

Ett ärende som gäller avtal kan handläggas där avtalet har fullgjorts eller ska fullgöras. Ett ärende som gäller ett arbetsförhållande ska handläggas där arbetsplatsen finns eller arbetet normalt utförs.

Ett ärende som gäller skadestånd eller ersättning av ett försäkringsbolag och som inte omfattas av ett avtal kan handläggas där skadan uppstod eller verkan inträffade eller kan inträffa.

Ett ärende som gäller kvarlåtenskap eller ett dödsbo kan med vissa undantag handläggas i domstolen på den ort där den döde sist hade sitt hemvist.

Ett ärende som gäller konsumentskydd kan handläggas i domstolen på den ort där konsumenten har sitt hemvist. I ett sådant fall när talan väcks mot staten eller när talan om försäkringsersättning väcks mot ett försäkringsbolag kan ärendet handläggas i domstolen på den ort där käranden har sitt hemvist.

I de fall när de ovan nämnda bestämmelserna inte blir tillämpliga men ärendet har tillräcklig anknytning till Norge kan det dock handläggas i Oslo tingsrätt eller i domstolen på den ort där egendomen finns, om svaranden har egendom som kan användas för att täcka kärandens krav.

Flera käromål som käranden har väckt mot samma svarande kan handläggas i den domstol som är behörig att handlägga något av käromålen, om ärendena huvudsakligen kan handläggas i ett likadant rättegångsförfarande. Ett genkäromål kan på samma villkor handläggas i samband med huvudkäromålet.

Käromål som väckts mot flera svarande kan handläggas tillsammans, om ärendet huvudsakligen kan handläggas i ett likadant rättegångsförfarande och parterna inte gemensamt motsätter sig handläggningen, eller om käromålen har samband med varandra så att de bör handläggas i samma rättegång. Ett käromål som en part har väckt mot någon som står utanför rättegången kan handläggas på samma villkor, utom om detta skulle medföra olägenheter.

Parterna kan i ett avtal om behörig domstol bestämma om den domstol där ett ärende ska handläggas. Parterna kan dessutom avtala att ett ärende inte får handläggas i en viss domstol. Ett avtal mellan en konsument och en näringsidkare som utesluter sådana behöriga domstolar som anges i lagen ska vara skriftligt. Ett avtal om behörig domstol som har ingåtts före uppkomsten av en tvist är inte bindande för konsumenten.

Om domstolen finner att den inte är behörig att handlägga ett ärende, ska den överföra ärendet till en domstol som är behörig. Om det finns flera behöriga domstolar, får käranden välja till vilken av dem ärendet ska överföras. Ett ärende avvisas endast om ingen norsk domstol är behörig. Ett ärende kan på begäran av en part eller på initiativ av domstolen själv överföras från en behörig domstol till en annan domstol som är behörig, om detta underlättar handläggningen av ärendet.

Danmark

I Danmark finns de allmänna bestämmelserna om behörig domstol i 22 kap. i retsplejeloven. Om det i internationella författningar finns bestämmelser om behörig domstol ska dessa iakttas. Bestämmelser om behörig domstol finns också på annat ställe i lagstiftningen.

Enligt huvudregeln är domstolen byret den första rättsinstansen i tvistemål. Domstolen på den ort där svaranden har sitt hemvist är allmänt forum. En fysisk person har sitt hemvist antingen där han eller hon bor eller, i andra hand, vistas. Om det inte finns någon sådan ort kan ett ärende handläggas där personen tidigare har bott eller vistats.

En privaträttslig juridisk person har sitt hemvist på den ort där huvudkontoret ligger. I andra hand handläggs ett ärende där styrelsens eller direktionens medlemmar har sitt hemvist. Om inte de nämnda bestämmelserna blir tillämpliga eller om saken gäller en enskild näringsidkare, ska ärendet handläggas där verksamheten bedrivs.

En kommun har hemvist i den domkrets där dess huvudförvaltning finns och staten där den myndighet finns som för statens talan.

Ett ärende som gäller en fastighet kan handläggas i domstolen på den ort där fastigheten ligger. Ett ärende som gäller avtal kan handläggas där avtalet har fullgjorts eller ska fullgöras. Enligt huvudregeln gäller bestämmelsen dock inte penningkrav. Ett ärende som gäller skadestånd kan handläggas av den domstol inom vars domkrets rättskränkning begicks. Ett ärende som gäller konsumentskydd kan handläggas i domstolen på den ort där konsumenten har sitt hemvist,

utom om tvisten gäller ett föremål som förvärvats vid en näringsidkares fasta försäljningsställe.

Flera käromål som har väckts mot samma svarande kan handläggas i den domstol som är behörig att handlägga något av käromålen, om ärendena kan handläggas i ett likadant rättegångsförfarande. Ett genkäromål kan på det sistnämnda villkoret handläggas i samband med huvudkäromålet.

Flera käromål som väckts mot olika svarande kan handläggas tillsammans i en domstol som är behörig att handlägga något av käromålen, om ärendena kan handläggas i ett likadant rättegångsförfarande och ingen av parterna motsätter sig gemensam handläggning, eller om käromålen har samband med varandra så att de ska handläggas i samma rättegång. Ett käromål som har väckts mot någon som står utanför rättegången kan handläggas på samma villkor.

Parterna kan avtala om den domstol där ett ärende ska handläggas. Ett på förhand ingånget avtal om behörig domstol är dock inte bindande för en konsument.

Domstolen ska pröva sin behörighet endast om svaranden gör en invändning om bristande behörighet när svaranden första gången för talan i saken. Om domstolen finner att den inte är behörig, ska den överföra ärendet till en domstol som är behörig. Om det inte finns någon sådan domstol, ska ärendet avslutas.

Tyskland

I Tyskland handläggs tvistemål i första instans av tingsrätterna (Amtsgericht), som är allmänna domstolar, och av domstolarna i delstaterna (Landgericht). De sistnämnda domstolarna är allmänt behöriga, medan de förstnämnda handlägger ärenden som särskilt anvisats dem. Sådana ärenden är små tvistemål (tvisteföremålets värde understiger 5 000 euro), hyresärenden och vissa familjerättsliga ärenden.

När en fysisk person är svarande är domstolen på den ort där personen har sitt hemvist allmänt forum. I andra hand bestäms domstolen enligt den ort där personen i fråga vistas och, om det inte heller finns någon sådan, enligt den ort där personen senast hade

sitt hemvist. En juridisk persons hemvist bestäms enligt verksamhetsstället.

Ärenden som gäller avtal kan även handläggas där avtalet ska fullgöras, om parterna är juridiska personer. Ett ärende som gäller skadestånd kan handläggas i den domstol inom vars domkrets skadan har inträffat.

Ett ärende som gäller en fastighet ska handläggas av domstolen på den ort där fastigheten i fråga finns. Obligatoriska forumbestämmelser gäller också för ärenden om äktenskapsskillnad, underhåll och vårdnad om barn och umgängesrätt.

Endast juridiska personer kan ingå giltiga avtal om behörig domstol. Enligt huvudregeln är ett avtal giltigt endast om det är skriftligt och ingås efter det att tvisten har uppstått. Obligatoriska forumregler kan inte åsidosättas genom avtal.

Om ärendet hör till ett dispositivt forum är en domstol enligt huvudregeln behörig, om svaromål avges i huvudsaken utan att domstolens behörighet görs stridig.

Österrike

Allmänna domstolar i tvistemål är i Österrike distriktsdomstolarna (Bezirksgericht) och domstolarna i delstaterna (Landesgericht). De förstnämnda domstolarna är behöriga för tvister som gäller högst 10 000 euro. Distriktsdomstolarna handlägger dessutom vissa ärendetyper, bl.a. en del familjerättsliga ärenden. Delstaternas domstolar handlägger tvister som gäller större belopp. De har dessutom anvisats vissa typer av ärenden, såsom konkurrensrättsliga tvister och tvister som gäller immateriella rättigheter.

Utgångspunkten är att talan mot en fysisk person ska väckas vid domstolen på den ort där personen i fråga har sitt hemvist eller bor. Talan mot en juridisk person ska enligt huvudregeln väckas på den ort där den har ett registrerat verksamhetsställe.

Alternativa forum är bl.a., i tvister som gäller fastigheter, domstolen på den ort där fastigheten finns och, i skadeståndsärenden, den domstol inom vars domkrets den skadevällande handlingen företogs. Tvister till följd av avtal kan med vissa undantag handläggas på den ort där avtalet ska fullgöras.

Exklusiva forum finns bl.a. i familjerättsliga ärenden.

Om ett ärende inte hör till en exklusivt behörig domstol, kan parterna genom avtal bestämma om behörighet för en eller flera domstolar, eller utesluta behörighet för en domstol som annars skulle vara behörig. I vissa typer av ärenden, t.ex. ärenden som gäller konsumentskydd, kan avtal om forum inte ingås.

Frankrike

Allmänna domstolar som handlägger tvistemål i första instans är småmålsdomstolen (tribunal d'instance), som handlägger små tvister mellan enskilda personer och vissa andra typer av ärenden såsom hyres- och förmynderskapsärenden, och underrätten (tribunal de grande instance), som handlägger större tvistemål. Underrätten handlägger även familjerättsliga ärenden och tvister som gäller fastigheter. Handelsdomstolen (tribunal de commerce) handlägger tvister mellan näringsidkare eller affärsföretag.

Domstolen på den ort där svaranden har sitt hemvist är allmänt forum. Talan mot en fysisk person väcks på den ort där personen har sitt hemvist eller bor. En juridisk persons hemvist bestäms i princip utifrån var huvudkontoret finns, men även domstolen på en ort där den har ett verksamhetsställe kan vara behörig.

Alternativa domstolar till det allmänna forumet är bl.a., i fastighetstvister, domstolen på den ort där fastigheten är belägen, domstolen på den ort där ett avtal ska fullgöras och, i ärenden som gäller underhåll, domstolen på den ort där käranden har sitt hemvist. Exklusiva forum är bl.a., i ärenden som gäller kvarlåtenskap, domstolen på den ort där den avlidne sist hade sitt hemvist och, i hyresärenden, domstolen på den ort där egenheten är belägen. Ärenden som gäller äktenskapsskillnad ska handläggas i domstolen på den ort där familjen bor. Om makarna hör till olika forum, ska ärendet handläggas där barnen bor. Finns det inga barn, handläggs ärendet i domstolen på den ort där svaranden har sitt hemvist.

Bestämmelserna om forum är med ett undantag obligatoriska. Avtal om behörig domstol är med vissa ytterst få undantag ogiltiga.

Belgien

I Belgien handläggs tvistemål i underrätterna (tribunal de première instance) och i fredsdomstolarna (justice de paix). Till de sistnämnda domstolarnas behörighet hör mindre viktiga ärenden som inte har anvisats någon annan domstol. I vissa ärenden har fredsdomstolarna exklusiv behörighet. Sådana ärenden är bl.a. tvister om hyra och underhåll. Handelsdomstolen (tribunal de commerce) handlägger bl.a. tvister mellan näringsidkare och tvister som grundar sig på växlar och löpande skuldebrev.

Utgångspunkten är att käranden fritt får välja i vilken domstol talan väcks. I allmänhet väcks talan vid domstolen på den ort där den fysiska person som är svarande har sitt hemvist. Om svaranden är en juridisk person, bestäms personens hemvist enligt var ledningen av dess förvaltning finns.

I vissa fall får käranden inte välja i vilken domstol ett ärende ska handläggas. T.ex. ärenden som gäller äktenskapsskillnad ska handläggas i domstolen på den ort där makarna senast hade sitt gemensamma hem eller i domstolen på den ort där svaranden har sitt hemvist. En tvist som gäller arbetsavtal ska handläggas i domstolen på den ort där en juridisk person har sin affärsverksamhet. Inte heller dessa forumbestämmelser är helt obligatoriska, eftersom parterna efter tvistens uppkomst kan avtala om den domstol som ska handlägga ärendet. Endast den domstol som anges i avtalet om behörig domstol är behörig.

En del forumbestämmelser är helt och hållet tvingande. T.ex. är den handelsdomstol inom vars domkrets den näringsidkare som söks i konkurs har sin affärsverksamhet eller en dito juridisk person har sitt huvudkontor konkursdomstol.

Spanien

Första rättsinstans i tvistemål är underrätterna (Juzgado de Primera Instancia) och på vissa orter fredsdomstolarna (Juzgado de

Paz), som endast är behöriga i mycket små tvister.

Behörig domstol är den underrätt inom vars domkrets den fysiska person som är svarande har sitt hemvist eller, om ett sådant saknas, är bosatt. Finns det ingen sådan ort, är underrätten på den ort där svaranden uppehåller sig eller senast var bosatt behörig. I sista hand kan ett ärende väckas vid underrätten på den ort där käranden har sitt hemvist.

Talan mot arbetsgivare och yrkesutövare får väckas i alla de underrätter inom vars domkrets verksamheten bedrivs. Talan mot en juridisk person får även väckas i samtliga domstolar inom vars domkrets den situation eller det rättsförhållande som ligger till grund för talan uppstod eller verkningarna uppstår. En ytterligare förutsättning är att den juridiska personen har ett verksamhetsställe eller en företrädare i domkretsen i fråga.

Merparten av bestämmelserna om den lokala behörigheten är tvingande. I fråga om vissa grupper av ärenden har det dock anvisats två eller, mer sällan, flera alternativa domstolar. T.ex. tvister om kvarlåtenskap handläggs antingen i den domstol inom vars domkrets den avlidne sist hade sitt hemvist eller i den underrätt inom vars domkrets merparten av kvarlåtenskapen finns. Ärenden som gäller vårdnad om barn, förmynderskap eller underhållsbidrag kan handläggas i den domstol där antingen barnet eller svaranden bor, om föräldrarna bor i olika domkretsar. I annat fall handläggs ärendet i den domstol inom vars domkrets föräldrarna har sitt hemvist. Ärenden som gäller äktenskapsskillnad handläggs i den domstol inom vars domkrets makarna bor eller, om det inte finns någon sådan, i den domstol inom vars domkrets makarna senast hade sin gemensamma bostad eller någondera maken bor.

Ärenden som gäller fastigheter handläggs i underrätten på den ort där fastigheten finns. Talan om allmänna avtalsvillkor handläggs i domstolen i den domkrets där käranden har sitt hemvist.

Möjligheterna att ingå avtal om behörig domstol är relativt begränsade. De obligatoriska forumbestämmelserna kan inte kringgå genom avtal, och ett avtal kan inte ingås, om ärendet handläggs muntligt i domstolen. Av-

tal om behörig domstol kan inte ingås i konsumentskyddsärenden.

2.3 Bedömning av nuläget

De gällande forumbestämmelserna i 10 kap. i RB uppfyller inte längre kraven på ett modernt rättegångsförfarande. De bestämmelser i 10 kap. i RB som fortfarande har kvar sin ursprungliga lydelse från 1734 års lag har dessutom de facto till stora delar förlorat sin betydelse och tillämpas inte längre. Detta gäller särskilt 5, 12 och 16—20 §, som innehåller bestämmelser om vissa enskilda fall som saknar betydelse i dagens samhälle, såsom handel som bedrivs i städer under marknader eller annars, och om och jord-, vatten-, gruv- och byggnadsrättsliga ärenden som i dag hör till andra myndigheters än tingsrätternas behörighet. En del av de ursprungliga bestämmelserna, särskilt 6 och 7 §, där det bestäms om forum för mål som har gemenskap med varandra, har dessutom orsakat tolkningsproblem i rättspraxis. Bestämmelserna i 10 kap. i RB har visserligen till många delar ändrats. Ändringarna har dock gjorts i form av separata reformer, vilket har lett till att bestämmelserna har blivit oenhetliga.

I den gällande lagen finns det inte heltäckande bestämmelser om var talan ska väckas mot en privaträttslig eller offentligrättslig juridisk person. Det finns inte heller några allmänna bestämmelser om när en tvist över huvud taget kan prövas av finsk domstol. Ett problem är att de finska domstolarnas internationella behörighet sedan gammalt har ansetts vara mycket omfattande. Särskilt från svarandens synpunkt är det betänkligt och rentav oskäligt att en finsk domstol ska vara behörig att handlägga ett ärende som har endast en obetydlig anknytning till Finland.

Det faktum att bestämmelserna i 10 kap. i RB är föråldrade och bristfälliga uppvägs dock av det stora antalet enskilda forumbestämmelser som finns i den lagstiftning som reglerar materiella privaträttsliga frågor. Dessa bestämmelser har dock kommit till vid olika tidpunkter i samband med enskilda reformer av den materiellrättsliga lagstiftningen, och således utan någon samordnad och enhetlig planering.

Ofta verkar det inte ha funnits någon grundad anledning till att de enskilda bestämmelserna har tagits in i speciallagstiftning i stället för att fogas till bestämmelserna om behörig domstol i 10 kap. i RB. I många fall skiljer sig forumbestämmelserna i speciallagstiftningen inte heller nämnvärt från de allmänna bestämmelserna i RB, och behovet av dessa särskilda bestämmelser kan därför ifrågasättas.

I vissa fall gäller forumbestämmelserna i speciallagstiftningen också ärendegrupper som är så allmänna och omfattande att det redan av den anledningen kan anses motiverat att de ska ingå i 10 kap. i RB. Som exempel kan nämnas bestämmelserna om behörig domstol i en del familjerättsliga ärenden.

En del av de enskilda bestämmelserna om behörig domstol i speciallagstiftningen är onödigt komplicerade eller avviker från de vedertagna grundläggande principerna om rättegångsförfarandet. Av bestämmelserna framgår inte alltid klart om det är fråga om ett alternativt forum som kan användas vid sidan av den domstol som bestäms i 10 kap. i RB eller om den särskilda bestämmelsen åsidosätter forumbestämmelserna i det nämnda kapitlet. Det kan också uppstå tolkningsproblem om den behöriga domstol som anges är ett dispositivt forum, så att det står parterna fritt att komma överens om något annat forum, eller om den är ett indispositivt forum och parterna således inte har sådan bestämmanderätt.

Forumbestämmelser i speciallagstiftning är dessutom svåröverskådliga för parterna och även för domstolarna. Det kan i praktiken vara svårt för parter, advokater och domstolar att hitta de forumbestämmelser som finns i olika speciallagar, som ofta är omfattande och innehåller ett stort antal bestämmelser. De flesta av forumbestämmelserna i speciallagstiftningen kan ersättas genom att bestämmelser som har ett mer allmänt tillämpningsområde fogas till 10 kap. i RB.

De gällande forumbestämmelserna är ibland också alltför osmidiga, vilket kan leda till rättsförluster för parterna. I vissa fall föreskrivs det också i lagen om exklusiva forum utan att det finns någon saklig grund för detta med hänsyn till den samhälleliga och rättsliga utvecklingen. Även det faktum att

ärenden endast kan överföras från en fullföljdsinstans till en lägre domstol kan medföra rättsförluster för parterna.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Det viktigaste målet med förslaget är att reformera bestämmelserna om behörig domstol så att de bildar en konsekvent, smidig och ändamålsenlig helhet. Strävan är att säkerställa parternas bestämmanderätt och deras frihet att ingå avtal, om inte skyddet för den part som typiskt har en svagare ställning kräver någonting annat. För att regleringen ska vara smidig föreslås obligatoriska forumbestämmelser i lagen endast när det finns vägande skäl. Klarheten i lagstiftningen tryckas genom att de viktigaste forumbestämmelserna samlas i 10 kap. i RB.

I 10 kap. i RB införs mer heltäckande bestämmelser om behandlingen av behörighetsfrågan i domstolen. För att undvika rättsförluster och andra olägenheter ska ett ärende kunna överföras från en tingsrätt som saknar behörighet till en behörig tingsrätt. Fullföljdsdomstolens rätt att pröva om den lägre domstolen var lokalt behörig i ett ärende begränsas.

Handel och annan verksamhet bedrivs i allt högre grad i elektroniska informationsnät. Bestämmelserna om behörig domstol har utformats med strävan att de ska kunna tillämpas på tvister som följer av denna typ av verksamhet. Behörighetsgrunderna är i allmänhet sådana personanknutna omständigheter som kan tillämpas oberoende av i vilken form den verksamhet som är väsentlig med tanke på tvisten har bedrivits.

I propositionen föreslås det inga ändringar i grundprincipen i den gällande lagen, dvs. att tingsrätten på den ort där svaranden har sitt hemvist är allmänt forum. I vissa ärendegrupper finns det dessutom fortfarande alternativa forum som konkurrerar med det allmänna forumet. I lagstiftningen finns det också framöver både dispositiva och indispositiva forumbestämmelser.

För att säkerställa i synnerhet den nödvändiga sakkunskapen i domstolarna är endast

vissa tingsrätter behöriga att handlägga en del grupper av ärenden. I dessa fall gäller bestämmelserna snarare den sakliga än den lokala behörigheten hos domstolarna. T.ex. handlägger endast en del av tingsrätterna jord- och sjörättsliga mål och ärenden. Motsvarande bestämmelser gäller också bl.a. immateriella ärenden och insolvensärenden. Inga ändringar föreslås i dessa bestämmelser.

3.2 De viktigaste förslagen

Allmänt

Det föreslås att de viktigaste forumbestämmelserna om tvistemål och ansökningsärenden samlas i 10 kap. i RB. Dessutom förenhetligas bestämmelserna. I kapitlet finns också en bestämmelse om subsidiära forum, dvs. det forum som kan anlitas i ett sådant fall när ett ärende inte kan prövas i det ordinarie forumet. Utgångspunkten i förslaget är att forumbestämmelserna är dispositiva. I fråga om familje- och arvsrättsliga ärenden är bestämmelserna dock fortfarande indispositiva. I dessa ärenden finns det ofta omyndiga parter. Det är ofta förvaltningsmyndigheten på en viss ort som skaffar de uppgifter som är väsentliga för ärendet, och även i övrigt är det enklast att ta upp bevisningen i en domstol som anges i en obligatorisk forumbestämmelse.

Enligt förslaget upphävs de bestämmelser om domstolars lokala behörighet som finns på annat ställe i lag till den del de allmänna bestämmelserna om behörig domstol i 10 kap. i RB blir tillämpliga. Det föreslås att klarläggande bestämmelser med hänvisningar till de lagar som gäller familje- och förmynderskapsrätt samt konsumentskydd fogas till 10 kap. i RB. I lagstiftningen utanför 10 kap. i RB kvarstår forumbestämmelser med tanke på situationer när det på grund av internationella förpliktelser eller av någon annan orsak finns anledning att avvika från de lösningar som valts i kapitlet.

Bestämmelserna i 10 kap. i RB är subsidiära. Om det finns bestämmelser som avviker från 10 kap. i RB på något annat ställe i den nationella lagen, i Europeiska gemenskapens lagstiftning eller i internationella överenskommelser, ska dessa iaktas. Subsidiariteten

gäller förutom behörighetsbestämmelserna också förfarandet vid behandlingen av behörighetsfrågan.

Allmänt forum

Den lokalt behöriga tingsrätten bestäms utifrån svaranden, om inte det föreskrivs någonting annat. Ett yrkande mot en fysisk person prövas av tingsrätten på den ort där personen i fråga har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Allmänt forum för en privaträttslig eller offentligsrättslig juridisk person är för sin del tingsrätten på den ort där personen i fråga har sitt registrerade hemvist eller alternativt den tingsrätt inom vars domkrets den juridiska personens förvaltning huvudsakligen sköts. Allmänt forum för staten bestäms enligt den statliga myndighet som för statens talan i ärendet. I vissa fall är också domstolen på den ort där ett statligt ämbetsverk eller en statlig inrättning har sitt hemvist allmänt forum.

Särskilda forum

I vissa ärendegrupper finns det alternativa forum till det allmänna forumet. Ett yrkande mot staten eller mot den som är skyldig att betala underhållsbidrag eller ett yrkande som en konsument framställer mot en näringsidkare kan prövas av domstolen på den ort där käranden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Samma forum kan även pröva vissa försäkrings- och skadeståndsärenden. Tvister som gäller fast egendom kan prövas av tingsrätten på den ort där egendomen finns. I 10 kap. i RB föreskrivs dessutom om forum för olika verksamhetsställen, forum i skadestånds- eller arbetsavtalstvister och forum för ärenden som har samband med varandra.

Enligt förslaget ska vissa ärenden fortfarande prövas av de exklusiva forum som anges i 10 kap. i RB. Sådana ärenden är t.ex. ärenden som gäller äktenskapsskillnad, faderskap, vårdnad om barn och umgängesrätt eller verkställighet av ett beslut i ett ovan nämnt ärende och ärenden som gäller förmynderskap eller adoption. Ärenden som gäller kvarlåtenskap och dödsbon prövas av

tingsrätten på den ort där den avlidne sist hade sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

Avtal om behörig domstol

Enligt förslaget är det möjligt att genom ett skriftligt avtal komma överens om att en tvist som redan uppkommit eller en eventuell framtida tvist kan eller ska handläggas av någon annan behörig domstol än den som anges i lagen. Man kan även avtala om att ett visst mål inte får handläggas av en viss domstol.

Giltiga avtal om behörig domstol kan dock inte ingås i ärenden som hör till ett exklusivt forum. För att skydda parter som typiskt har en svagare ställning innehåller lagen dessutom vissa inskränkningar i rätten att ingå sådana avtal om behörig domstol som begränsar rättigheterna för konsumenter, arbetstagarer eller personer som yrkar på eller får underhållsbidrag.

Prövning av en domstols behörighet och överföring av ärenden

Ett ärende som inte hör till ett exklusivt forum kan enligt förslaget också prövas av någon annan tingsrätt än den som anges i lagen eller i ett avtal om behörig domstol, om svaranden avger svaromål och inte gör domstolens behörighet stridig när parten första gången för talan i saken. Om ett ärende som hör till ett exklusivt forum har väckts vid något annat forum än det som anges i lagen, ska domstolen självantavvisa ärendet.

Hovrätten får i samband med ett överklagande pröva tingsrättens lokala behörighet endast om en part har gjort en invändning om bristande behörighet hos tingsrätten och avgörandet i denna fråga överklagas. Också högsta domstolens rätt att pröva frågan om en lägre domstols lokala behörighet begränsas.

Om tingsrätten finner att den inte är behörig att pröva ett ärende, ska den enligt huvudregeln överföra ärendet till en domstol som är behörig, med kärandens eller sökandens samtycke. Vid överklagande ska också de högre domstolarna enligt huvudregeln över-

föra ärendet till en lägre domstol som är behörig.

Internationell behörighet

Finsk domstol är i princip behörig att pröva ett ärende av internationell natur, om ärendet har sådan anknytning till Finland som anges i 10 kap. i RB. Om anknytningen grundar sig på en konsuments hemvist eller vanliga vistelseort eller på att ärendena har samband med varandra, eller på en omständighet som anges i bestämmelsen om subsidiära forum, är finsk domstol dock inte behörig i ett sådant fall när dess avgörande inte skulle ha tillräckligt stor rättslig betydelse eller om det är mer ändamålsenligt att ärendet handläggs av en domstol i någon annan stat. Finsk domstol är dock behörig, om det förfarande eller den lagstiftning som tillämpas i den andra staten skulle strida mot principerna för den finska rättsordningen även om det är mer ändamålsenligt att ärendet handläggs av en domstol i någon annan stat.

4 Propositionens konsekvenser

Ikraftsättandet av den lagstiftning som ingår i propositionen har inga direkta organisatoriska konsekvenser. Propositionen väntas inte heller inverka på det totala antalet mål och ärenden som kommer in till domstolarna för handläggning. Propositionen kan dock i viss mån antas påverka fördelningen av ärenden mellan tingsrätterna. Detta kan i sin tur medföra ändringar i fråga om antalet ärenden som överklagas hos de olika hovrätterna.

Propositionen kan i viss mån väntas minska arbetsmängden i domstolarna, eftersom antalet resultatlösa rättegångar där det fattas ett beslut om att avvisa ett ärende torde minska. Det är dock inte möjligt att exakt uppskatta de inbesparingar som kan göras till följd av detta.

I propositionen föreslås det att ett käromål mot staten enligt huvudregeln ska kunna prövas också i kärandens allmänna forum. Detta kan i viss mån medföra extra kostnader för staten, eftersom en tjänsteman som företräder staten kan tvingas resa till en sammanträdesplats på en annan ort. Å andra sidan anlitar staten ofta ett rättegångsombud som sin före-

trädare. I dessa fall torde det knappast uppstå några större merkostnader, eftersom ombudet kan väljas bland de ombud som bedriver sin verksamhet i tingsrätten på den ort där käranden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Dessutom tillåter lagstiftningen redan i dag i många fall att käromål prövas i tingsrätten på den ort där käranden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. De merkostnader som orsakas staten kan därför väntas bli obetydliga. Det har föreslagits att antalet tingsrätter minskas till 27.

Propositionen kan väntas förbättra parternas ställning, eftersom bestämmelserna blir klarare och smidigare. De få obligatoriska forumbestämmelserna, möjligheten för en tingsrätt att överföra ett ärende till en behörig tingsrätt och det att en högre domstol inte alltid ska pröva en lägre domstols behörighet förbättrar parternas ställning i många fall. Antalet slutliga rättsförluster som beror på att ett käromål har väckts vid fel domstol torde minska. Också de rättegångskostnader som parterna ska betala torde minska, när det fattas färre beslut om att avvisa ett ärende eller om att återförvisa ett ärende till en lägre domstol på grund av bristande lokal behörighet. Möjligheten att väcka talan mot staten vid tingsrätten på den ort där käranden har sitt hemvist minskar kärandens kostnader och risken för att ett ärende väcks vid fel domstol till följd av statens komplicerade organisation.

5 Beredningen av propositionen

Under det senaste århundradet utarbetades flera förslag till totalrevidering av rättegångsförfarandet i tvistemål. Bland dem fanns också förslag till reformering av forumbestämmelserna. Förslagen ledde inte till lagstiftningsåtgärder. En reform av forumbestämmelserna bereddes vid justitieministeriet på 1990-talet, men inget slutligt betänkande gavs.

Reformen av forumbestämmelserna fortsatte i en intern arbetsgrupp vid justitieministeriet som tillsattes 2007. Under beredningen ordnade arbetsgruppen ett diskussionsmöte dit man bjöd in företrädare för arbetsministeriet, högsta domstolen, Helsingfors och Vasa

hovrätter, Esbo, Helsingfors, Tammerfors, Vanda och Åbo tingsrätter, Konsumentverket, Helsingfors rättshjälpsbyrå, Finlands Advokatförbund och Företagarna i Finland samt professorerna Erkki Havansi, Antti Jokela och Juha Lappalainen. Nio av de inbjudna var företrädare vid mötet. Dessutom fick arbetsgruppen fyra skriftliga yttranden.

Arbetsgruppen har publicerat sitt betänkande (Revidering av bestämmelserna om forum i tvistemål, betänkande av forumarbetsgruppen, justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2007:15). Betänkandet sändes på remiss till arbetsministeriet, finansministeriet, justitieministeriets justitieförvaltningsavdelning och internationella enhet, miljöministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, riksdagens justitieombudsman, justitiekanslern i statsrådet, högsta domstolen, Helsingfors, Kouvola, Rovaniemi, Vasa, Åbo och Östra Finlands hovrätter, Esbo, Helsingfors, Jyväskylä, Kuopio, Rovaniemi, Tammerfors, Uleåborgs, Vanda, Villmanstrands och Åbo tingsrätter, Konsumentverket, Helsingfors och Uleåborgs rättshjälpsbyråer, Julkiset Oikeusavustajat ry, Finlands Advokatförbund, Finlands Juristförbund, Finlands domareförbund, Finlands näringsliv EK, Finlands Fackförbunds Centralorganisation, Finlands Konsumentförbund, Företagarna i Finland samt professorerna Erkki Havansi, Antti Jokela och Juha Lappalainen.

Sammanlagt begärdes 39 yttranden. Av dem inkom 25 yttranden, och dessutom gavs en promemoria om betänkandet. Ett sammandrag har gjorts av yttrandena (justitieministeriets utlåtanden och utredningar 2008:5).

Remissinstanserna ansåg att reformen av forumbestämmelserna är nödvändig och att förslaget rent allmänt är lyckat. De frågor som behandlades i yttrandena var främst den föreslagna möjligheten för en tingsrätt som saknar behörighet att överföra ett ärende till en tingsrätt som är behörig och begränsningen av möjligheten för en fullföljdsdomstol att pröva en tingsrätts lokala behörighet. De flesta remissinstanserna ansåg att arbetsgruppens förslag i dessa frågor var motiverade.

Arbetsgruppen har beaktat de förslag till ändringar som lades fram i yttrandena. Den slutliga beredningen av propositionen gjordes vid justitieministeriet som tjänsteuppdrag.

6 Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Till riksdagen har överlämnats regeringens proposition med förslag till ny försäkringsbo-

lagslag och vissa lagar som har samband med den (RP 13/2008 rd), där det bl.a. föreslås att 74 § i lagen om utländska försäkringsbolag (398/1995) ska ändras. Också lagförslag 18 nedan gäller den paragrafen.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag**1.1 Rättegångsbalken****10 kap Om forum i tvistemål****Allmänt forum**

1 §. I paragrafen föreskrivs om allmänt forum för fysiska personer. Utgångspunkten är att ett yrkande mot en fysisk person ska prövas av den tingsrätt inom vars domkrets personen i fråga har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

I den gällande rätten finns bestämmelser om behörig domstol i tvistemål i 10 kap. 1 § 1 mom. i RB. Huvudregeln är att den som vill väcka talan mot någon annan för en skuld eller i något annat tvistemål som gäller en person ska låta stämma personen i fråga till den rätt under vilken denne har sitt bo och hemvist. Momentet tolkas i allmänhet så att tingsrätten på den ort där svaranden har sitt hemvist är behörig domstol. I andra hand är domstolen på den ort där en person påträffas eller den domstol inom vars domkrets personen har egendom behörig.

Att det i första hand är domstolen på den ort där svaranden har sitt hemvist som är lokalt behörig kan anses som en allmän europeisk och i det närmaste universell regel. Bestämmelsen grundar sig på synpunkter som gäller svarandens rättsskydd och möjligheter att försvara sig. Inte heller i den lag som nu stiftas finns det någon anledning att avvika från denna regel. Samma regel ingår också i Bryssel I-förordningen och i Luganokonventionen. En skillnad jämfört med den gällande bestämmelsen i 10 kap. 1 § 1 mom. i RB är dock att en persons vanliga vistelseort i förordningen och konventionen utgör en alternativ behörighetsgrund, vid sidan av hemvistet. I Bryssel II a-förordningen är den vanliga vistelseorten (*habitual residence*) den viktigaste behörighetsgrunden.

Till skillnad från vad som är fallet i den gällande rätten bestäms det allmänna forumet i tvistemål utifrån två alternativa behörighetsgrunder. Ett tvistemål mot en fysisk person väcks antingen vid domstolen på den ort inom vars domkrets personen i fråga har sitt hemvist (*domicile*) eller vid domstolen på den ort inom vars domkrets han eller hon har sin vanliga vistelseort (*habitual residence*).

I nyare EU-rättsakter, Europaparlamentets och rådets förordning nr 1896/2006 om införande av ett europeiskt betalningsföreläggande och förordning nr 861/2007 om inrättande av ett europeiskt småmålsförfarande, har man infört termen vanlig vistelseort. Det är dock inte fråga om någon ändring i sak utan om att termen *habitual residence* har översatts med vanlig vistelseort i stället för med hemvist. De termer som används här inverkar inte på hur motsvarande termer tolkas i de internationella privaträttsliga lagvalsinstrumenten.

Syftet med ändringen är att förenhetliga bestämmelserna så att de står i samklang med internationella rättsakter och att öka förutsägbarheten. En person som arbetar eller studerar i Finland kan t.ex. ha sitt hemvist i en annan stat och sin vanliga vistelseort i Finland. Den vanliga vistelseorten utgör en fastare anknytning när det gäller domstolen än t.ex. den i lagen nämnda, eventuellt slumpmässiga omständigheten var en person påträffas. Både i Bryssel I-förordningen och i Luganokonventionen har det ansetts orimligt att den behöriga domstolen ska kunna bestämmas utifrån den omständigheten var en person påträffas, och en medlemsstat får inte grunda sina domstolars behörighet på denna omständighet i fråga om en person som är bosatt i medlemsstaten. På motsvarande sätt är det möjligt att en finländare som är stadigvarande bosatt i Finland inte har något påvisbart hemvist men nog en vanlig vistelseort.

Även om det normala är att en person endast har hemvist, ökar också flexibiliteten tack vare ändringen, eftersom det i vissa fall blir möjligt att välja mellan två behöriga

domstolar. Regleringen gäller förutom allmänna forum också särskilda och subsidiära forum, för vars del det införs motsvarande bestämmelser.

En fysisk person har sitt hemvist på den ort där han eller hon är bosatt, när det av omständigheterna går att sluta sig till att personen i fråga har för avsikt att bo där permanent. Det avgörande är således svarandens faktiska avsikt att vara bosatt på en viss ort, antingen permanent eller åtminstone tills vidare, under en på förhand obestämd tid. Tillfälligt boende som är avsett att vara kortvarigt räcker inte för att grunda hemvist.

En fysisk person har sin vanliga vistelseort på den ort där han eller hon faktiskt bor och har sin vanliga livsmiljö. Den vanliga vistelseorten bestäms enbart utifrån de faktiska yttre omständigheterna. För att en person ska kunna anses ha sin vanliga vistelseort på en ort krävs det att boendet i visst mån är permanent. Det räcker inte med en kortvarig vistelse på orten t.ex. på grund av semester, ett enstaka arbetsuppdrag eller utbildning. T.ex. i ett sådant fall när någon som studerar för en treårig examen under veckosluten bor med sin make på någon annan ort, kan studieorten dock anses vara personens vanliga vistelseort och den andra orten personens hemvist. När en pensionär under sommarhalvåret bor på sin sommarstuga och under den övriga tiden på året i sin vinterbostad på en annan ort, kan på motsvarande sätt den förstnämnda orten under sommarhalvåret anses vara personens vanliga vistelseort och den sistnämnda personens hemvist.

Hemkommun så som den definieras i lagen om hemkommun (201/1994) innehåller drag av såväl hemvist som vanlig vistelseort. Lagen om hemkommun har i praktiken stor betydelse när man avgör frågan om en persons hemvist. Den hemkommun som registrerats i befolkningsregistret skapar en presumtion om en persons allmänna forum. När en persons hemvist eller vanliga vistelseort bestäms är den hemkommun som registrerats i befolkningsdatasystemet dock inte formellt bindande. Frågan om en persons hemvist och vanliga vistelseort avgörs utifrån de faktiska förhållandena i det enskilda fallet. En persons hemvist kan således avvika från den hemkommun som antecknats i registret.

För utlänningar som är bosatta i Finland gäller samma behörighetsregler i rättegångsbalken om bl.a. allmänt forum som för finska medborgare som är bosatta här. Det allmänna forumet för en omyndig svarande bestäms enligt hans eller hennes hemvist eller vanliga vistelseort och således inte enligt förmyndarens eller någon annan laglig företrädares allmänna forum.

I 18 § finns bestämmelser om subsidiära forum med tanke på sådana fall när det inte går att fastställa något hemvist eller någon vanlig vistelseort för en fysisk person.

2 §. I 1 mom. föreslås för det första bestämmelser om allmänt forum för bolag, föreningar, stiftelser och andra privaträttsliga samfund och sammanslutningar. Som alternativa behörighetsgrunder anges i bestämmelsen den juridiska personens registrerade hemvist eller den ort där den juridiska personen har sin faktiska förvaltning.

Enligt de principer som framgår av den gällande lagen är allmänt forum för aktiebolag eller andra bolag och sammanslutningar den domstol inom vars domkrets bolagets registrerade hemvist finns eller från vars domkrets ett öppet bolags eller ett kommanditbolags verksamhet enligt handelsregistret sköts. Denna princip tillämpas också på föreningar, stiftelser och andra privaträttsliga juridiska personer.

Enligt den föreslagna 2 § ska tingsrätten på den ort där en sammanslutning har sitt hemvist också framöver vara sammanslutningens allmänna forum. Aktiebolag, andelslag och andra juridiska personer som anges i handelsregisterlagen (129/1979) har en stadgeenlig hemort, som nämns i stadgarna eller i bolagsordningen och som har registrerats i handelsregistret. I fråga om ett öppet bolag eller ett kommanditbolag registreras den kommun där verksamheten leds.

Handelsregistret förs av patent- och registerstyrelsen. Samma myndighet för också register över föreningar och stiftelser, där det bl.a. antecknas uppgifter om dessa juridiska personers hemort. I 21 kap. 3 § i sjölagen (674/1994) föreskrivs dessutom att såsom ett partrederis hemort anses fartygets hemort. Enligt 9 § 2 mom. 1 punkten i fartygsregisterlagen (512/1993) antecknas i registret ett fartygs hemort. Enligt lagens 4 § förs fartygs-

registret av sjöfartsstyrelsen och länsstyrelsen i landskapet Åland. Såsom ett icke registrerat finskt fartygs hemort anses enligt 1 kap. 4 § i sjölagen ägarens hemort eller, om ägaren inte har sin hemort här i landet, Helsingfors stad.

En del sammanslutningar, såsom de ovan nämnda öppna bolagen och kommanditbolagen, har inte något egentligt hemvist. En sådan sammanslutnings allmänna forum måste bestämmas enligt någon annan behörighetsgrund än den registrerade hemorten.

En sammanslutning kan i princip fritt välja den hemort som antecknas i registret. Detta kan ibland leda till att sammanslutningens stadgeenliga hemort och dess faktiska verksamhetsställe finns på olika orter. Ibland kan syftet med en registrering som inte överensstämmer med de faktiska förhållandena t.o.m. vara att försvåra handläggningen av eventuella käromål som väcks mot sammanslutningen. Ett tvistemål kan således komma att handläggas i en domstol till vars domkrets svaranden inte har och kanske aldrig ens har haft någon saklig anknytning. I ett sådant fall är det dock i allmänhet ändamålsenligast att handlägga målet i den domstol inom vars domkrets affärsverksamheten bedrivs.

På de ovan nämnda grunderna föreslås det att i bestämmelsen utöver hemvistet föreskrivs om en alternativ behörighetsgrund, enligt vilken ett ärende kan prövas av den tingsrätt inom vars domkrets sammanslutningen har sin huvudsakliga förvaltning. En motsvarande behörighetsgrund som baserar sig på en sammanslutnings faktiska förvaltning finns också i 7 kap. 2 § i konkurslagen.

En sammanslutning har i allmänhet sin förvaltning på den ort där sammanslutningens huvudkontor eller något annat fast verksamhetsställe finns. Också den domstol inom vars domkrets sammanslutningens styrelse i regel sammanträder eller verkställande direktören arbetar kan dock vara behörig. Om ett öppet bolag eller ett kommanditbolag inte har något fast verksamhetsställe, kan domstolen i den domkrets där en bolagsman sköter bolagets angelägenheter vara behörig.

I lagstiftningen om sammanslutningar kvarstår fortfarande särskilda bestämmelser om domstolars behörighet. I 23 kap. 1 § i la-

gen om andelslag (1488/2001) föreskrivs om alternativa forum vid skadeståndstalan i vissa fall. Också i 42 och 46 § i föreningslagen (503/1989) finns behörighetsbestämmelser om särskilda frågor som gäller föreningar, bl.a. upplösning av en förening. I 24 kap. 1 § i aktiebolagslagen (624/2006) föreskrivs om behörig domstol i tvistemål som grundar sig på aktiebolagslagen.

Det allmänna forumet för en utländsk sammanslutning bestäms enligt denna paragraf om sammanslutningen har sin förvaltning i Finland, även om dess hemvist finns i någon annan stat. När frågan om en finsk domstols lokala behörighet avgörs saknar det betydelse hur en sammanslutnings allmänna forum eventuellt skulle bestämmas enligt lagen i den stat där sammanslutningen har sitt hemvist. I artikel 59 i Bryssel I-förordningen och artikel 53 i Luganokonventionen har man infört motsvarande princip vid bestämmandet av den internationella behörigheten. Enligt den föreslagna 3 § nedan kan talan mot en utländsk sammanslutning dessutom väckas vid domstolen på den ort i Finland där sammanslutningen har ett verksamhetsställe.

I handelsregistret registreras också uppgifter om enskilda näringsidkare. En enskild näringsidkare är dock inte en sådan juridisk person som avses i denna paragraf. Utgångspunkten är att ett tvistemål som följer av näringsutövning hör med stöd av 1 § till tingsrätten på den ort där näringsidkaren har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

I paragrafen föreslås också bestämmelser om allmänt forum i tvistemål för offentliga samfund. Behörig domstol i ett tvistemål mot en kommun eller någon annan offentligjuridisk person än staten är den tingsrätt inom vars domkrets det offentliga samfundet har sitt hemvist eller sin huvudsakliga förvaltning.

Ett yrkande mot en kommun prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den myndighet som för kommunens talan sköter kommunens förvaltning. Enligt 23 § 1 mom. i kommunalagen (365/1995) ska kommunstyrelsen föra kommunens talan, om inte något annat bestäms i en instruktion. I praktiken är det lätt att klarlägga vilken domstol som är en kommuns allmänna forum, eftersom det i 3 kap. 1 § i RB sägs att en tingsrätts domkrets är en

eller flera kommuner. Enligt 78 § i kommunallagen ska en samkommuns hemort nämnas i grundavtalet för samkommunen. I grundavtalet ska anges vilket organ inom samkommunen som för samkommunens talan i domstolar och hos andra myndigheter.

Särskilda bestämmelser har utfärdats genom lag om självstyrda organisationer som hör till ett offentligt samfund, såsom den evangelisk-lutherska kyrkan och det ortodoxa kyrkosamfundet i Finland, samt om deras församlingars självstyrelse och organisationen av den. Enligt 10 § i religionsfrihetslagen (453/2003) ska i samfundsordningen för ett religionssamfund nämnas samfundets hemkommun i Finland. Enligt lagens 15 § för patient- och registerstyrelsen registret över religionssamfund.

Enligt 2 mom. prövas ett yrkande mot staten av den tingsrätt inom vars domkrets den statliga inrättningen eller det statliga ämbetsverket har sitt hemvist eller den myndighet som för statens talan finns. Bestämmelsen motsvarar i sak nuläget.

I de författningar som gäller en myndighets behörighet anges de ärenden där myndigheten ska företräda staten och hur stora befogenheter den har i dessa fall. En myndighet kan också föra ett offentligt samfunds talan inom sitt verksamhetsområde. I uppgiften att föra statens talan ingår att företräda staten i domstol som kärande eller svarande vid rättegång.

En myndighet som för statens talan finns i allmänhet på den ort där myndighetens säte, huvudkontor eller något motsvarande verksamhetsställe finns. Länsstyrelserna är allmänna myndigheter som för statens talan, och bestämmelser om deras verksamhetsställen ingår i statsrådets beslut om länens områden samt om länsstyrelsernas verksamhetsställen och namn (121/1997).

I 17 § i lagen om statliga affärsverk (1185/2002) sägs att varje affärsverk kärar och svarar på statens vägnar samt bevakar vid domstolar statens rätt och fördel i de ärenden som gäller affärsverket. I 13 b § i handelsregisterlagen föreskrivs att ett affärsverks hemort ska anmälas till registerföraren för registrering. Det kan också föreskrivas i lag om en statlig inrättning eller ett statligt ämbetsverks hemvist.

Mellan den offentliga förvaltningen och de privaträttsliga sammanslutningarna finns en kategori självständiga juridiska personer som hör till den medelbara offentliga förvaltningen. Deras allmänna forum ska bestämmas enligt 1 mom. Som exempel på sådana juridiska personer kan nämnas vissa självständiga anstalter, såsom Folkpensionsanstalten, Finlands Bank och Kommunala pensionsanstalten. Enligt 29 § i lagen om Finlands Bank (214/1998) och 23 § i lagen om Folkpensionsanstalten (731/2001) ska tvistemål där de nämnda anstalterna är svarande handläggas vid Helsingfors tingsrätt. Det föreslås att dessa förtydligande bestämmelser ska kvarstå i lagen. I vissa fall kan en offentlig juridisk persons hemvist också ha individualiserats i lag.

Offentligrättsliga föreningar är bl.a. Finlands Advokatförbund och Penningautomatföreningen. I fråga om dem iakttas vad som föreskrivs om andra offentligrättsliga juridiska personer än staten.

I 10 kap. 21 a § i den gällande rättegångsbalken anges det var ett yrkande att en juridisk person ska dömas till sådant samfundsbot som avses i 9 kap. i strafflagen ska prövas. Eftersom det finns tillräckliga bestämmelser om forum för dessa straffrättsliga ärenden i 4 kap. i BRL, finns det inte någon anledning att ta in en motsvarande bestämmelse i det 10 kap. i rättegångsbalken som nu stiftas.

Alternativa forum

3 §. I paragrafen föreslås bestämmelser om forum för verksamhetsställen. Enligt paragrafen kan ett ärende som gäller verksamheten vid en juridisk persons filial, avdelning, representation eller något annat motsvarande verksamhetsställe eller en enskild näringsidkares verksamhetsställe och där den juridiska personen eller verksamhetsstället är svarande väckas vid domstolen på den ort där verksamhetsstället finns. Den föreslagna paragrafen motsvarar huvudsakligen den gällande rätten.

En bestämmelse om behörig domstol för ett verksamhetsställe finns i 10 kap. 1 § 2 mom. i den gällande RB. Om någon idkar jordbruk, fabriksdrift, handel i särskilt försäljningsrum

eller annan rörelse på en ort där han inte har sitt hemvist, får enligt momentet talan som föranleds av en förbindelse som har ingåtts omedelbart för en sådan rörelse utföras där rörelsen bedrivs eller har bedrivits. I fråga om en svarandes näringsverksamhet har det krävts att verksamheten är relativt självständig och i viss mån stadigvarande.

Med verksamhetsställe avses bl.a. filialer, avdelningar och representationer. Begreppet verksamhetsställe kännetecknas av att det kan ses som en förlängning av ett moderbolag som finns på en annan ort. Ett verksamhetsställe ska kunna förhandla och utöva beslutanderätt för moderbolagets räkning.

Begreppet verksamhetsställe ska också framöver innefatta ett visst mått av varaktighet. Det är det inte fråga om t.ex. i ett sådant fall när någon säljer lös egendom från ett tillfälligt salustånd i samband med olika evenemang runtom i landet. Att hyresavtalet för en försäljningslokal har ingåtts bara för en kort tid är å andra sidan i sig inte något hinder för att talan väcks vid den tingsrätt inom vars domkrets lokalen finns.

En enskild näringsidkares verksamhetsställe skiljer sig från de ovan nämnda verksamhetsställena genom att det kan vara ett självständigt huvudsakligt verksamhetsställe. Om t.ex. en lantbrukare som har sitt hemvist på en annan ort säljer sina produkter direkt från gården till konsumenterna, kan eventuella köpetvister handläggas i tingsrätten på den ort där gården är belägen. Alternativt kan tvisten handläggas vid tingsrätten på den ort där lantbrukaren har sitt hemvist med stöd av den föreslagna 1 §.

Twistemålet ska följa av den verksamhet som bedrivs vid filialen eller något annat verksamhetsställe. Det ska finnas en tillräckligt nära anknytning mellan verksamheten vid verksamhetsstället och tvistemålet. Med ett ärende som gäller verksamheten vid ett verksamhetsställe avses för det första tvister om sådana rättigheter och förpliktelser inom eller utanför avtalsförhållanden som hänför sig till dess egentliga administration, t.ex. tvister som gäller hyresavtalet för verksamhetsstället eller sådan anställning av personal som skötts av dess administration. För det andra avses tvister som rör förpliktelser som ett verksamhetsställe har förbundit sig till i

bolagets namn. En tvist som gäller ett lån som har beviljats av en banks filialkontor kan t.ex. handläggas i den behöriga domstolen för detta kontor, trots att huvudkontoret finns i en annan tingsrätts domkrets (HD 1982 II 196).

Det är inte enbart privaträttsliga sammanslutningar som kan väcka ett ärende vid tingsrätten på den ort där en filial eller något annat verksamhetsställe finns, dvs. på någon annan ort än den som avses i 2 §. Bestämmelsen kan också tillämpas när ett offentligt samfund som har ett verksamhetsställe på en annan ort än den som avses i 1 § är svarande. Om t.ex. ett universitet som finns på en annan ort har en särskild utbildningsenhet i Vasa, kan talan om betalning för obetalda datorer som levererats för verksamheten vid denna enhet väckas också vid Vasa tingsrätt.

De föreslagna bestämmelserna ska tillämpas på utländska sammanslutningars och näringsidkares filialer och verksamhetsställena, även om dessa inte har något sådant allmänt forum i Finland som avses i 1 eller 2 §. I dessa fall krävs det att det finns en tillräckligt nära anknytning mellan verksamhetsställets verksamhet och tvistemålet, så som sagts ovan. Motsvarande bestämmelser finns i artikel 5.5 i Bryssel I-förordningen och i artikel 5 punkt 5 i Luganokonventionen.

Enligt 74 § i lagen om utländska försäkringsbolag kan ett tvistemål som gäller ett utländskt försäkringsbolags försäkringsrörelse i Finland och där bolaget är svarande väckas vid domstolen på den ort i Finland där bolaget har sin representation. I lagförslag 18 nedan föreslås det att 74 § ändras så att bestämmelserna om forum upphävs såsom onödiga.

4 §. Enligt paragrafen kan ett yrkande mot staten även prövas av den tingsrätt inom vars domkrets käranden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Med staten avses finska staten. Detta forum är alternativt till det forum som avses i 2 §.

Paragrafens tillämpningsområde är allmänt. Alla de tvistemål där staten är svarande kan prövas av kärandens allmänna forum, om inte någonting annat föreskrivs särskilt. Det saknar betydelse om käranden är en fysisk eller en juridisk person. Inte heller en fysisk persons medborgarskap har någon betydelse

med tanke på tillämpningen av bestämmelsen.

De synpunkter som talar för att tingsrätten på den ort där en juridisk person har sin förvaltning ska vara behörig är dock inte tillämpliga på sådana fall där den juridiska personen är kärande och staten svarande. Därför är endast tingsrätten på den ort där den juridiska personen har sitt hemvist alternativt forum. Å andra sidan har öppna bolag och kommanditbolag inte något hemvist. Talan mot staten kan dock väckas vid en ansvarig bolagsmans allmänna forum, eftersom en sådan person i princip har allmän behörighet att företräda bolaget och eftersom bolagets och bolagsmannens ansvar jämnställs.

För att bestämmelsen ska kunna tillämpas krävs det att käranden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort enligt 1 eller 2 § i Finland. Det är motiverat att den behöriga domstolen ska bestämmas utifrån någon relativt varaktig omständighet som i allmänhet också är lätt att konstatera. Ur allmän synvinkel vore det inte ändamålsenligt att t.ex. en kortvarig vistelse i Finland skulle ge en kärande möjlighet att väcka talan vid tingsrätten på den ort där käranden uppehåller sig. En kärande kan dock alltid få ärendet prövat av den tingsrätt som anges i 2 §.

I den gällande lagen finns det inte någon motsvarande allmän bestämmelse, men ett käromål mot staten kan med stöd av en del särskilda forumbestämmelser prövas av tingsrätten på den ort där käranden har sitt hemvist. I de fall som anges i 7 kap. 4 § i skadeståndslagen och i vissa fall som anges i den föreslagna i 7 § 2 mom. nedan och enligt 5 § 2 mom. i lagen om ersättning av statens medel som till följd av frihetsberövande skall betalas till oskyldigt häktad eller dömd (422/1974) får talan mot staten angående ersättning eller skadestånd väckas vid underrätten på den ort där käranden har sitt hemvist. I detta sammanhang kan också 10 kap. 11 § 2 mom. i strafflagen och 45 § 2 mom. i lagen om verkställighet av böter (672/2002) nämnas. I ett sådant fall när staten är näringsidkare får ett yrkande mot staten om konsumentskydd enligt den föreslagna 5 § nedan handläggas vid domstolen på den ort där den konsument som är kärande har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Ett ärende som gäller

arbetsavtal och där staten som arbetsgivare är svarande kan dessutom prövas av tingsrätten på den ort där den arbetstagare som är kärande har sitt hemvist eller till en tingsrätt i närheten av denna ort.

Syftet med paragrafen är att förbättra kärandens ställning i ärenden där staten är svarande. Detta är motiverat i synnerhet när käranden är en fysisk person eller en juridisk person som kan jämnställas med en fysisk person. Såsom framgår av motiveringen till 2 § är statens organisation i hög grad decentraliserad. I vissa fall kan det vara svårt att med säkerhet avgöra vilken statlig myndighet som ska föra statens talan i ett ärende och som således bestämmer det allmänna forumet. Käranden måste därför kunna få ärendet prövat i sin egen domstol. Staten kan bättre än en enskild klara av de påfrestningar som en rättegång medför. Av de orsaker som anges i allmänna motiveringen kommer de statsekonomiska konsekvenserna av den föreslagna paragrafen sannolikt att vara obetydliga.

5 §. Enligt paragrafen kan en sådan tvist mellan en konsument och en näringsidkare som grundar sig på konsumentskyddslagstiftningen även väckas vid den tingsrätt inom vars domkrets konsumenten har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Bestämmelsen motsvarar 12 kap. 1 d § 2 mom. i konsumentskyddslagen. En bestämmelse med samma innehåll finns också i 7 kap. 4 § i lagen om bostadsköp (843/1994). Enligt 74 § i lagen om försäkringsavtal (543/1994) kan talan mot en försäkringsgivare väckas också vid domstolen på kärandens hemort. Bestämmelserna är tvingande så att avvikelser från dem inte får göras till en konsuments nackdel.

En motsvarande bestämmelse om att talan om ett konsumentavtal kan väckas vid domstolen på den ort där konsumenten har sitt hemvist finns också i artikel 16 i Bryssel I-förordningen och i artikel 14 i Luganokonventionen.

Paragrafen ska fortsättningsvis gälla alla sådana tvister om konsumentskydd där käranden är konsument och svaranden näringsidkare. I 1 kap. i konsumentskyddslagen definieras konsument och näringsidkare och föreskrivs om lagens tillämpningsområde.

Motsvarande bestämmelser finns också i 1 kap. i lagen om bostadsköp.

Twisten ska hänföra sig till anskaffningen eller användningen av en konsumtionsnyttighet. Bestämmelsen omfattar således även andra yrkanden än sådana som följer av ett avtal mellan en konsument och en näringsidkare. Inte heller enligt den gällande bestämmelsen har det någon betydelse om det är fråga om en tvist som grundar sig på ett avtalsförhållande eller något annat tvistemål.

Det föreslås att 12 kap. 1 d § 2 mom. i konsumentskyddslagen och 7 kap. 4 § i lagen om bostadsköp ändras till hänvisningsbestämmelser. I lagen om försäkringsavtal föreslås 74 § bli upphävd. Möjligheten för konsumenter och näringsidkare att ingå avtal om behörig domstol begränsas i 19 § nedan.

6 §. I paragrafen föreskrivs om forum för ärenden som gäller arbetsavtal. Enligt förslaget är detta forum alternativt till svarandens allmänna forum. Tvister som gäller arbetsavtal kan i vissa fall dessutom handläggas i den domstol som avses i 3 eller 4 §, på de villkor som anges i paragrafen.

Med ärende som gäller arbetsavtal avses både käromål som följer av arbetsavtal och käromål som följer av allmänna kollektivavtal. Paragrafen gäller även andra sådana kollektivavtalstvister som inte hör till arbetsdomstolen.

Enligt paragrafens första mening kan ett ärende som gäller arbetsavtal prövas av den tingsrätt inom vars domkrets arbetet normalt utförs. Denna tingsrätt är behörig oberoende av om ärendet väcks av arbetstagaren eller arbetsgivaren.

Den föreslagna paragrafen motsvarar i huvudsak gällande 10 kap. 1 § 3 mom. i RB. Enligt momentet får tvister mellan arbetstagare och arbetsgivare på grund av arbetsavtal, arbetsbeting eller tjänstelega även handläggas i underrätten på den ort där arbetet utförts eller avtalet ingåtts.

Paragrafens andra mening ska tillämpas när arbetet normalt inte utförs på en och samma ort. I sådana fall har arbetstagaren rätt att väcka talan vid den tingsrätt inom vars domkrets den arbetsgivare som anställde arbetstagaren har sitt verksamhetsställe. Var verksamhetsstället finns bestäms således utifrån den tidpunkt då arbetsavtalet ingicks. Verk-

samhetsstället kan förutom arbetsgivarens huvudkontor också vara t.ex. en filial eller en representation. En arbetsgivare har inte rätt att väcka ett ärende vid domstolen på den ort där arbetsgivaren har sitt verksamhetsställe.

Paragrafens andra mening motsvarar artikel 19 i Bryssel I-förordningen. I 19 §, som gäller avtal om behörig domstol, föreslås det dessutom att en arbetstagares rätt att väcka talan vid den domstol som är behörig enligt lagen i regel inte ska få begränsas genom avtal. Begränsningen motsvarar i sak artikel 21 i Bryssel I-förordningen.

I arbetslagstiftningen kvarstår särskilda forumbestämmelser om bl.a. sjömän, utsända arbetstagare och lönegaranti.

7 §. I 1 mom. bestäms att ett ärende som gäller annat skadestånd än sådant som grundar sig på ett avtalsförhållande även kan prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den skadevållande handlingen företogs eller den försummade handlingen borde ha företagits eller skadan uppkom.

Bestämmelsen motsvarar delvis den första meningen i 7 kap. 4 § 1 mom. i den allmänna skadeståndsrättsliga lagen, dvs. skadeståndslagen, där det sägs att talan mot ett offentligt samfund kan väckas vid de nämnda tingsrätterna. Motsvarande bestämmelser finns också i de speciallagar som gäller skadestånd. Också enligt artikel 5 i Bryssel I-förordningen och artikel 5 i Luganokonventionen är domstolen på den ort där skadan inträffade behörig i ärenden som gäller skadestånd. För att regleringen ska vara enhetlig och eftersom den bevisning som behövs ofta bäst kan fås vid nämnda forum, föreslås det att domstolen på den ort där handlingen företogs eller skadan uppkom ska vara allmänt behörig i ärenden som gäller annat skadestånd än ett sådant som grundar sig på ett avtalsförhållande.

Det föreslagna momentet är dispositivt och anger ett alternativt forum till svarandens allmänna forum. Ett ärende som gäller skadestånd kan även prövas av domstolen på den ort där ett verksamhetsställe finns enligt 3 §. Ett käromål mot staten om skadestånd kan enligt den föreslagna 4 § ovan även prövas av domstolen på den ort där käranden har sitt hemvist. Detta motsvarar den sista meningen i 7 kap. 4 § 1 mom. i skadeståndslagen.

I 2 mom. samlas de bestämmelser i de skadestånds- och försäkringsrättsliga lagarna enligt vilka käromål som grundar sig på de nämnda lagarna även kan prövas av kändens allmänna forum. Till dessa delar hänvisas till motiveringen till 6 §. De nämnda lagarna är trafikförsäkringslagen, patientskadeförsäkring och lagen om ansvar i spårtrafik. Ett ärende som gäller försäkringsersättning kan enligt 5 § ovan prövas av kändens allmänna forum, om en konsument som är försäkringstagare är kärande och en näringsidkare som är försäkringsgivare är svarande. Också domstolen på den ort där ett verksamhetsställe finns kan vara behörig enligt 3 §.

8 §. I det föreslagna 1 mom. sägs att ett ärende som gäller fast egendom även kan prövas av den tingsrätt inom vars domkrets egendomen finns. Termerna fast egendom och fastighet, som här avser samma sak, ska i paragrafen förstås som tekniska termer, och med dem avses inte alltid detsamma som inom förmögenhetsrätten.

Enligt 10 kap. 14 och 19 § i den gällande RB ska fastighetsärenden handläggas av underrätten på den ort där fastigheten är belägen. Behörigheten är exklusiv. Fastighetsforumet har dessutom en så stark ställning att det åsidosätter ett annat exklusivt forum, kvarlåtenskapsforumet (HD 1989:152).

Enligt Bryssel I-förordningen och Lugano-konventionen ska tvister som avser sakrätt i fast egendom eller nyttjanderätt till fast egendom handläggas av domstolarna i den konventionsstat där egendomen är belägen, med endast ett obetydligt undantag. Bakgrunden till regleringen är synpunkter som hänför sig till en stats suveränitet. Det är t.ex. naturligt att en domstol i den stat på vars territorium en fastighet finns ska bestämma om äganderätten till fastigheten. Sådana synpunkter har dock inte lika stor betydelse när det avgörs vilken av domstolarna i en viss stat som ska handlägga en tvist om en fastighet.

Att fastighetsforumet ska vara exklusivt kan motiveras med omständigheter som har att göra med registrering och bevisning. De förstnämnda omständigheterna saknar visserligen betydelse efter att det nuvarande riks-

omfattande fastighetsregistret togs i bruk, men däremot är de synpunkter som gäller bevisningen av betydelse i sådana fall när syn ska förrättas på en fastighet eller när de flesta av de personer som ska höras i bevis syfte bor nära fastigheten.

Alltid har de synpunkter som gäller bevisningen dock inte sådan betydelse. Att bestämmelserna om fastighetsforum är tvingande kan snarare försvåra utredningen av ett ärende och orsaka tilläggskostnader för parterna, t.ex. i ett sådant fall när det är fråga om giltigheten hos ett sådant avtal om överföring av äganderätten till en fastighet i norra Finland som har ingåtts i Helsingfors och parterna är bosatta i huvudstadsregionen.

Ett annat missförhållande kan anses vara att tvister som har samma grund inte alltid kan handläggas tillsammans enligt den gällande rätten. Om någon t.ex. efter ett fastighetsköp i första hand yrkar på hävning av köpet och i andra hand på prisavdrag i fråga om en och samma fastighet, hör ärendet enligt den gällande tolkningen i det första fallet till fastighetsforumet och i det senare fallet till domstolen på den ort där svaranden har sitt hemvist. Det finns således en principiell risk för motstridiga domar. Att tvister som väsentligt grundar sig på samma rättegångsmaterial handläggs i olika domstolar orsakar parterna extra kostnader och också annat besvär och är inte önskvärt ur processekonomisk synvinkel. Bestämmelserna om fastighetsforum är dessutom helt föråldrade till ordalydelsen. I synnerhet personer som saknar juridisk utbildning kan ha svårt att avgöra om ett ärende som gäller en fastighet uttryckligen hör till ett fastighetsforum eller om ärendet hör till någon annan domstol, trots att det i sig har anknytning till en fastighet.

På grund av de ovan nämnda missförhållandena föreslås det att fastighetsforumet ska vara ett alternativt forum till domstolen på den ort där svaranden har sitt hemvist. Tack vare den smidigare bestämmelsen blir det också framöver möjligt att ingå avtal om behörig domstol där det bestäms i vilken domstol en fastighetstvist ska handläggas, till skillnad från vad som är fallet enligt det gällande 10 kap. 11 § 1 mom. i RB.

En tvist som gäller fast egendom kan även handläggas i en tingsrätt som anges i 3 eller

4 § ovan. Eftersom kvarlåtenskapsforumet enligt den föreslagna 17 § också framöver ska vara ett exklusivt forum, ska bl.a. tvister om fastigheter som hör till ett dödsbo handläggas i detta forum.

I 2 mom. preciseras de ärenden som hör till ett fastighetsforum. Meningen är att klarlägga rättsläget och sålunda avskaffa eventuella tolkningsproblem. Trots att momentet är relativt detaljerat, ska det dock inte tolkas så att förteckningen är helt uttömmande. Till följd av lagstiftningsreformer eller av andra orsaker kan det uppstå nya ärendegrupper som inte har kunnat beaktas i förteckningen. Om ett ärende till sin natur motsvarar de i momentet nämnda ärendena som gäller fast egendom, kan bestämmelsen tillämpas trots att ärendet inte nämns i förteckningen.

Till ett forum för fastighetstvister hör enligt den gällande rätten i regel ärenden som gäller äganderätten till fastigheter, begränsade sakrättigheter, rättigheter och begränsningar i fråga om nyttjande av fastigheter samt orsakande av skada på en fastighet. De ärenden som anges i punkt 1—4 och 6 i momentet hör enligt den gällande rätten huvudsakligen till ett fastighetsforum. De ärenden som anges i punkt 5 i momentet ska enligt den gällande rätten i huvudsak handläggas i svarandens allmänna forum. Till dessa delar ökar de ärendegrupper som ska handläggas i ett fastighetsforum.

Sådana ärenden som kan prövas av domstolen på den ort där fastigheten finns är enligt momentets 1 punkt för det första ärenden som gäller äganderätten till en fastighet. Tvisten kan t.ex. gälla vem som äger en fastighet, en kvotdel eller ett outbrutet område av en fastighet eller en byggnad. Å andra sidan kan det också vara fråga om vilka områden eller förmåner som ingår i ett förvärv, dvs. äganderättens omfattning. Också giltigheten av och hävning av en överlåtelse av äganderätten till en fastighet och återgång av en överlåtelse är sådana ärenden som ska handläggas i fastighetsforumet.

Punkt 2 i momentet motsvarar delvis 10 kap. 14 a § 1 mom. i RB, där det sägs att om betalning för en fordran söks ur fast egendom som är intecknad eller annars utgör pant för fordran, dvs. om det är fråga om en s.k. hypotekstalan, ska käromålet prövas av

fastighetsforumet. Också en panträtt som grundar sig på lag eller på en inteckning och en prestation som grundar sig på en fastighet, t.ex. sytning, är enligt punkten sådana ärenden som gäller fast egendom.

Som ärenden som gäller fast egendom anges i momentets 3 punkt tvister om arrende- eller annan hyresrätt eller besittnings- eller annan nyttjanderätt till en fastighet. Tvisten kan t.ex. gälla giltigheten hos ett hyresavtal eller avtalets giltighetstid eller uppsägning av det. Hyresfordringar nämns särskilt i 6 punkten.

I punkten nämns dessutom inlösningsrätt och lösgörningsrätt, såsom rätten att ta grus eller avverka skog. Också de förköpsärenden som nämns i lagförslag 5 kan hör till ett fastighetsforum. I punkten nämns dessutom också andra rättigheter som hänför sig till fastigheter, t.ex. allemansrätten. Vid tillämpningen av punkten saknar det betydelse om en rättighet grundar sig på lag eller på ett avtal.

Med ärenden som gäller fast egendom avses enligt momentets 4 punkt ärenden som gäller ersättning för en skada som orsakats på en fastighet eller för olovligt nyttjande av en fastighet. I 2 kap. 23 § i jordabalken (540/1995) bestäms om skadande och orättmätigt nyttjande av en fastighet efter köpslutet. Säljarens nyttjanderätt har begränsats så att säljaren efter köpslutet inte får avverka skog eller ta marksubstanser annat än till den sålda fastighetens husbehov, om inte någonting annat har överenskommit. Tingsrätten på den ort där fastigheten finns är behörig i de skadeståndsärenden som avses i 7 § ovan. Punkten behövs för att regleringen ska vara tydlig och för att den domstol som anges i 7 § inte är behörig att pröva skadeståndsanspråk som grundar sig på avtal.

Enligt momentets 5 punkt kan ett yrkande på ersättning för hävning av ett fastighetsköp eller ett yrkande på nedsättning av köpeskillingen eller på betalning av en obetald köpeskillning eller något annat motsvarande ärende prövas av fastighetsforumet. Det kan t.ex. vara fråga om ett ärende som gäller jämkning av avtalsvite i samband med ett fastighetsköp eller fördelning av köpeskillingen mellan samägare som sålt en fastighet.

De tvister som anges i punkten hör enligt den gällande tolkningen till svarandens allmänna forum. Av de orsaker som nämns ovan kan dessa ärenden framöver dessutom också prövas av fastighetsforumet. Visserligen kan samma slutresultat ofta nås enligt den föreslagna 10 §, där det bestäms om forum för ärenden som har samband med varandra. Det är dock ändamålsenligt att ett ärende där det enbart yrkas på prisavdrag på grund av ett fel i en fastighet vid behov ska kunna handläggas i fastighetsforumet, t.ex. på grund av att syn ska förrättas i ärendet.

Med ett ärende som gäller fast egendom avses enligt momentets 6 punkt ett ärende som gäller ett yrkande på betalning av arrende eller hyra, bolagsvederlag eller något annat vederlag eller någon annan motsvarande fordran, t.ex. en fordringstalan som gäller betalning av vattenavgift som fastighetsinnehavaren ansvarar för.

Ärenden som gäller lagfart, inteckning och andra inskrivningsärenden ska enligt 5 och 6 kap. i jordabalken handläggas av den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten finns. Till följd av dessa särskilda bestämmelser iakttas inte bestämmelserna om behörig domstol i rättegångsbalken. Handläggningen av vissa särskilt reglerade fastighetsärenden som tidigare hörde till de allmänna underrätterna faller inom andra myndigheters, t.ex. jorrdomstolarnas, behörighet. Dessa bestämmelser föreslås inte bli ändrade i detta sammanhang. Det är därför inte nödvändigt att ersätta de föräldrade forumbestämmelserna som gäller fastigheter i 10 kap. 15—17, 20 och 28 § i RB med nya bestämmelser.

9 §. Enligt det gällande 10 kap. 10 § 3 mom. i RB ska talan som gäller förpliktande av en make att betala underhållsbidrag till den andra maken handläggas i domstolen på den ort där någondera maken har sitt hemvist. Talan som gäller ändring av underhållsbidrag som har fastställts genom domstols utslag eller genom avtal och talan som gäller giltigheten av ett sådant avtal ska prövas av domstolen på den ort där svaranden har sitt hemvist.

Enligt 5 § 1 mom. och 14 § 1 mom. i lagen om underhåll för barn ska talan om underhållsbidrag i princip föras vid tingsrätten på den ort där den vårdnadshavare eller gode

man som företräder barnet har sitt hemvist. Ett ärende som gäller sådant understöd som ett myndigt barns föräldrar enligt lagens 3 § 2 mom. ska betala för barnets utbildning hör dock till svarandens allmänna forum.

Enligt artikel 5 i Bryssel I-förordningen och artikel 5 i Luganokonventionen kan talan som avser underhållsskyldighet väckas på domstolen på den ort där den underhållsberättigade har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

En make eller ett barn som yrkar på eller får underhållsbidrag är vanligtvis i en sämre ställning än den som krävs på eller betalar bidraget. Bestämmelserna ovan anvisar olika typer av tvister till olika domstolar utan att det verkar finnas några särskilda skäl för detta. Det är t.ex. svårt att finna vägande grunder för att en make får yrka på underhållsbidrag hos tingsrätten på den ort där han eller hon har sitt hemvist, medan ett ärende som gäller ett yrkande på höjning av bidraget däremot ska handläggas i svarandens allmänna forum. Med tanke på klarheten i lagstiftningen verkar det inte heller vara motiverat att ärenden som gäller underhållsbidrag till barn och ärenden som gäller understöd för ett barns utbildning anvisas olika forum. Att forum för underhållsbidrag till barn ska bestämmas utifrån barnets företrädare verkar inte heller vara motiverat i dagens läge. För att lagstiftningen ska vara konsekvent bör den behöriga domstolen bestämmas utifrån en parts hemvist eller vanliga vistelseort, och det finns inte heller tillräckliga skäl att avvika från detta i fråga om ärenden som gäller underhållsbidrag. Var ett barns gode man har sitt hemvist är t.ex. förhållandevis oväsentligt med tanke på själva underhållsbidragsärendet. Å andra sidan bor ett barn och barnets vårdnadshavare vanligtvis på samma ort.

Av de orsaker som anges ovan föreslås det att ett ärende som gäller underhållsbidrag även ska få prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den som yrkar på eller får underhållsbidrag har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Denna domstol ska utgöra ett alternativt forum till domstolen på den ort där svaranden, dvs. i praktiken den underhållsskyldige, har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Bestämmelsen gäller underhållsbidrag till såväl barn som make. Ärenden

som gäller sådant understöd för ett barns utbildning som avses i 3 § 2 mom. i lagen om underhåll för barn ska även kunna handläggas i den domstol som avses i denna paragraf.

Det föreslagna forumet kan användas när någon för första gången ansöker om underhållsbidrag, vilket framgår av uttrycket den som yrkar på underhållsbidrag. Uttrycket innefattar också sådana situationer där en person tidigare har yrkat på underhållsbidrag men bidrag inte har beviljats. På motsvarande sätt täcker bestämmelsen också situationer där underhållsbidrag har betalats tidigare men inte längre betalas när ärendet väcks. För det andra täcker bestämmelsen de fall när någon som redan får underhållsbidrag för ärendet till domstol för att yrka på en höjning eller någon annan ändring av bidraget. Det är också fråga om ett ärende som gäller underhållsbidrag t.ex. i ett sådant fall när en make som är underhållsskyldig har påstått att underhållsbidragsavtalet är ogiltigt och den make som har rätt till underhållsbidrag väcker talan för att fastställa avtalets giltighet.

I avvikelse från den gällande rätten är forum för underhållsbidrag ett alternativt forum. I ärenden som gäller underhållsbidrag är det vanligtvis fråga om förpliktelser i pengar, som påverkas dels av den ena partens behov av underhåll, dels av den andra partens förmåga att betala underhåll. Dessa omständigheter som hänför sig till de ekonomiska förhållandena kan i princip lika väl också utredas av någon annan domstol än t.ex. domstolen på den ort där en part har sitt hemvist. Den som yrkar på eller får underhållsbidrag skyddas dock enligt den föreslagna 19 § så att hans eller hennes rätt att välja domstol inte får begränsas genom ett avtal om behörig domstol, utom om avtalet har ingåtts efter tvistens uppkomst.

Paragrafen medför inga ändringar i rätten att framställa ett yrkande på underhåll för barn även i samband med en tvist om faderskap eller vårdnad om barn med stöd av 14 § 2 mom. i lagen om underhåll för barn, och den ändrar inte heller rätten för en make att framställa ett yrkande på underhållsbidrag i samband med ett ärende som gäller äktenskapsskillnad eller samlevnadens upphörande

med stöd av 31 § 1 mom. i äktenskapslagen (234/1929).

I den föreslagna 18 § bestäms om subsidiära forum i ärenden som gäller underhållsbidrag. Ett ärende som gäller underhållsbidrag kan handläggas i de domstolar som nämns i paragrafens 1 och 2 punkt. I sista hand kan ett ärende handläggas i Helsingfors tingsrätt.

10 §. I paragrafen bestäms om forum i ärenden som har samband med varandra. Bestämmelsen motsvarar delvis 10 kap. 7 och 7 a § i RB. Bestämmelsen i 10 kap. 7 a § 1 mom. i RB om att ingen som inte är bunden av ett avtal om behörig domstol kan förpliktas att avge svaromål vid den domstol som avses i avtalet föreslås inte bli intagen i paragrafen. Det följer redan av de allmänna principerna att denna regel fortfarande ska gälla och att en forumbestämmelse om ärenden som har samband med varandra inte heller annars ska inverka på de rättigheter och skyldigheter som följer av ett avtal om behörig domstol.

I 1 mom. sägs att om en kärande väcker flera käromål mot samma svarande, kan de alla prövas av den tingsrätt där svaranden enligt lagen är skyldig att svara på något av dem, om käromålen väcks samtidigt och stöder sig på väsentligen samma grund.

I den föreslagna 21 § nedan anges vilka forumbestämmelser som är tvingande och vilka som är dispositiva. Om ett ärende hör till en domstol som anges i en obligatorisk forumbestämmelse, får ärendet inte heller med stöd av denna paragraf handläggas i någon annan tingsrätt. Om kriterierna för gemensam handläggning uppfylls, kan å andra sidan ett ärende som hör till en tingsrätt som anvisas av en dispositiv forumbestämmelse handläggas tillsammans med ett ärende som hör till en tingsrätt som anvisas av en tvingande forumbestämmelse. T.ex. kan en talan om återvinning till konkursbo som grundar sig på samma händelser som en skadeståndstalan enligt 22 kap. i aktiebolagslagen handläggas tillsammans med denna i den tingsrätt som anvisas i 24 kap. 1 § i aktiebolagslagen, trots att den nämnda paragrafen till sin natur är en bestämmelse som gäller tingsrättens sakliga behörighet.

Enligt 18 kap. 1 § i RB ska domstolen behandla ovan nämnda mål i en och samma rät-

tegång. I 7 § i samma kapitel sägs det dock att domstolen ska vara behörig att behandla alla käromålen. Dessutom ska samma rättegångsförfarande vara tillämpligt på dem. T.ex. kan ett mål som ska behandlas enligt patentlagen eller sjölagen inte förenas med ett mål som ska behandlas enligt de allmänna bestämmelserna i rättegångsbalken (RP 15/1990 rd, s, 124). I ett sådant fall när flera mål eller ärenden inte kan förenas för att samma rättegångsförfarande inte är tillämpligt på dem, får de inte heller med stöd av detta moment handläggas tillsammans.

Momentet syftar till att bestämmelserna om forum ska kunna tillämpas smidigt. Det är motiverat att ärenden som stöder sig på väsentligen samma grund handläggs i en och samma rättegång, eftersom rättegångsmaterialet är detsamma och en gemensam handläggning vanligtvis sparar kostnader och arbete. När ärenden handläggs i samma rättegång blir avgörandena dessutom enhetliga.

I praktiken kommer momentet att bli tillämpligt i sådana fall när en del av de yrkanden som framställs i ett ärende kan handläggas i svarandens allmänna forum och en del i något alternativt forum. Om t.ex. två fastigheter som finns i olika domkretsar har sålts genom samma köpebrev och det yrkas på hävning av hela köpet, kan ärendet handläggas i den tingsrätt inom vars domkrets någondera fastigheten finns. Om skadestånd yrkas för samma skada både på basis av bestämmelserna i skadeståndslagen och på basis av avtalsbrott, kan ärendet handläggas i den tingsrätt som avses i 7 § 1 mom.

Paragrafens 2 mom. motsvarar 10 kap. 7 a § 1 mom. i den gällande rättegångsbalken. I momentet sägs att om käromål väcks mot olika svarande, kan de alla prövas av den domstol där någon av svarandena är skyldig att svara, om käromålen väcks samtidigt och stöder sig på väsentligen samma grund.

I 3 mom. bestäms om behörig domstol med tanke på sådana särskilda situationer när det råder s.k. nödvändig processgemenskap mellan svarandena. I dessa fall kan två eller flera personer endast tillsammans åläggas de skyldigheter som yrkas i rättegången, och endast en dom med samma innehåll kan meddelas mot alla svarandena.

Nödvändig processgemenskap föreligger t.ex. i ett sådant fall när flera personer äger en viss andel i något gods så som avses i lagen om vissa samäganderättsförhållanden (180/1958). Om t.ex. någon annan person väcker talan om bättre rätt till godset, ska alla samägarna instämmas till rättegången. I lagförslag 4 nedan föreslås det att 16 § om laga domstol i den nämnda lagen upphävs. Enligt paragrafen ska målet handläggas av tingsrätten på den ort inom vars domkrets godset finns.

I momentet föreskrivs att ett ärende i ett ovan nämnt fall ska handläggas av den domstol där någon av svarandena enligt lagen är skyldig att svara. I allmänhet är tingsrätten på den ort där någon av dem som omfattas av den nödvändiga processgemenskapen har sitt hemvist behörig domstol. En tvist om bättre rätt till en fastighet kan även handläggas i den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten finns.

Paragrafens 4 mom. motsvarar 10 kap. 7 a § 2 mom. i RB. Den domstol som handlägger huvudkäromålet är också behörig att pröva ett genkäromål eller något annat käromål som följer av huvudkäromålet. Domstolen är behörig även om de sistnämnda käromålen inte handläggs tillsammans med huvudkäromålet.

Exklusiva forum

11 §. I paragrafen sägs att ett ärende som gäller äktenskapsskillnad, samlevnadens upphörande eller ett äktenskaps giltighet prövas av den tingsrätt inom vars domkrets någondera maken har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Bestämmelsen motsvarar i sak det gällande 10 kap. 10 § 1 mom.

Enligt det gällande 10 kap. 2 § 2 mom. i RB ska ett ärende som gäller avvitrning handläggas i domstolen på den ort där mannen har sitt hemvist eller, i andra hand, i domstolen på den ort där hustrun har sitt hemvist. Ett ärende som gäller avvitrning till följd av en makes död ska dock enligt det gällande 10 kap. 2 § 1 mom. i RB handläggas i kvarlåtenskapsforumet.

Eftersom det inte finns några sakliga grunder för att favorisera mannen, föreslås det i paragrafen att en tvist om avvitrning mellan

makar ska handläggas i tingsrätten på den ort där någondera maken har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. I paragrafen sägs för tydlighetens skull att forumbestämmelsen gäller annan avvittning än sådan som förrättas efter en makes död.

Ett ärende som gäller avvittning ska enligt den föreslagna 17 § fortfarande handläggas i kvarlåtenskapsforumet, om avvittningen sker till följd av en makes död. Bestämmelser om subsidiära forum föreslås ingå i 18 § 1 mom. 4 punkten.

12 §. I 1 mom. bestäms om behörig domstol i ärenden som gäller fastställande av faderskap. Enligt 28 § 1 mom. i lagen om faderskap ska ett sådant ärende handläggas i den domstol till vars domkrets den kommun hör vars barnatillsyningsman skött faderskapsutredningen. Talan kan också föras vid domstolen på den ort där modern, barnet eller barnets förmyndare har sitt hemvist eller där samlaget har ägt rum.

Enligt det föreslagna momentet prövas ett ärende som gäller fastställande av faderskap av den tingsrätt inom vars domkrets modern eller barnet har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Utgångspunkten i forumbestämmelserna har i allmänhet varit att den behöriga domstolen ska bestämmas utifrån en part och inte partens lagliga företrädare. Att den behöriga domstolen bestäms enligt den myndighet som har utrett ärendet kan betraktas som ett ännu större undantag. Å andra sidan kan det vara oklart var ett samlag har ägt rum, och utredningen av denna behörighetsgrund kan därför vålla problem.

Det är naturligt att den behöriga domstolen bestäms enligt modern eller barnet, eftersom det på grund av 26 § 1 mom. i lagen om faderskap inte är någon bra lösning att den behöriga domstolen kopplas till den eventuella faderns hemvist eller vanliga vistelseort. Enligt momentet ska alla de män som kan antas komma i fråga som far till barnet instämmas till samma rättegång.

Den praktiska betydelsen av ändringen är dock liten. Enligt 6 § 2 mom. i lagen om faderskap ankommer faderskapsutredningen på barnatillsyningsmannen i den kommun där modern har sitt hemvist. I andra hand ankommer den på barnatillsyningsmannen i den kommun där barnet har sitt hemvist. Antalet

rättegångar som gäller fastställande av faderskap är dessutom förhållandevis litet.

Enligt 2 mom. ska ett ärende som gäller upphävande av faderskap prövas av den tingsrätt inom vars domkrets barnet har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Bestämmelsen motsvarar i sak den första meningen i den gällande 40 § i lagen om faderskap.

Bestämmelser om subsidiära forum i ärenden som gäller fastställande och upphävande av faderskap föreslås i 18 § 1 mom. 5 punkten. I lagförslag 26 föreslås det att 28 § 1 mom. och 40 § i lagen om faderskap ändras till hänvisningsbestämmelser.

13 §. Enligt 13 § 1 mom. i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt ska ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt väckas vid domstolen på den ort där barnet är bosatt.

I paragrafen föreslås en bestämmelse som i sak motsvarar ovan nämnda 13 § 1 mom. Enligt den föreslagna paragrafen ska den tingsrätt inom vars domkrets barnet har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort vara behörig i ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt.

I lagförslag 21 nedan föreslås det att 13 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt ändras till en hänvisning till 10 kap. i rättegångsbalken. Bestämmelser om subsidiära forum föreslås i 18 § 1 mom. 6 punkten.

14 §. Enligt 4 § 1 mom. i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt ska verkställighet sökas hos den tingsrätt inom vars domkrets barnet eller sökandens motpart är bosatt eller där någondera av dem vistas.

I paragrafen föreslås en bestämmelse som i sak motsvarar ovan nämnda 4 § 1 mom. Ett ärende ska prövas av den tingsrätt inom vars domkrets barnet eller sökandens motpart har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort eller där någondera av dem vistas.

I lagförslag 22 föreslås att nämnda 4 § 1 mom. ändras till en hänvisning till 10 kap. i rättegångsbalken. Bestämmelser om subsidiära forum finns i 18 § 1 mom. 7 punkten, som behandlas nedan.

15 §. Enligt den föreslagna paragrafen ska ett ärende som gäller förordnande eller entle-

digande av en intressebevakare eller begränsning av en persons handlingsbehörighet eller upphävande eller ändring av en begränsning prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den vars intresse ska bevakas har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

Paragrafen motsvarar i sak 70 § 1 mom. och 81 § 1 mom. i lagen om förmyndarverksamhet. I lagförslag 24 föreslås det att det förstnämnda momentet ändras till en hänvisning till 10 kap. i rättegångsbalken. I 70 § i lagen om förmyndarverksamhet kvarstår en del forumbestämmelser med tanke på vissa särskilda situationer.

I andra hand ska ett ärende som avses i paragrafen prövas av den domstol som avses i den föreslagna 18 § 1 mom. 8 punkten och i sista hand av Helsingfors tingsrätt.

16 §. Enligt 29 § 1 mom. i adoptionslagen ska ett ärende som gäller fastställande av adoption behandlas vid domstolen på den ort där adoptanten har hemvist. Om makar gemensamt är adoptanter, ska ärendet behandlas vid domstolen på den ort där någondera maken har hemvist.

I paragrafen föreslås en bestämmelse om att ett ärende som gäller fastställande av adoption ska prövas av den tingsrätt inom vars domkrets adoptanten har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Bestämmelsen motsvarar i sak den gällande regleringen. Det är inte nödvändigt att nämna gemensam adoption särskilt i lagen, eftersom ett ärende även i dessa fall enligt den föreslagna paragrafen kan prövas av tingsrätten på den ort där någondera adoptanten har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

Det föreslås att ovan nämnda 29 § 1 mom. ändras till en hänvisning till 10 kap. i rättegångsbalken. Enligt 18 § 2 mom., som behandlas nedan, är Helsingfors tingsrätt subsidiärt forum.

17 §. I 10 kap. 2 § 1 mom. i RB bestäms om forum för ärenden som gäller kvarlåtenskap och dödsbon. Enligt momentet ska en tvist om arv, testamente eller bidrag som ska utgå enligt 8 kap. i ärvdabalken, avvitrning efter att någon avlidit, utfyllnad av laglott, bouppteckning, bringande i kraft av arvinges eller testamentstagares rätt, arvskifte, förvaltning av dödsbo eller avträdande av boets egendom till konkurs handläggas i domstolen

på den ort där den avlidne sist hade sitt hemvist. Också ett ärende där en delägare i den dödes bo annars söks i en sak som rör boets ska handläggas i kvarlåtenskapsforumet.

Enligt det föreslagna 1 mom. ska kvarlåtenskapsforumet fortfarande vara exklusivt forum. Eftersom det i ärenden som gäller dödsbon och kvarlåtenskap i sista hand handlar om att göra en totalutredning av den avlidnes tillgångar och skulder, är det motiverat att koncentrera de ärenden som gäller kvarlåtenskap till en och samma domstol. Dessutom är det oftast enklast för denna domstol att skaffa den bevisning som behövs. Den föreslagna bestämmelsen om kvarlåtenskapsforum ger dock i enlighet med den systematik som tillämpas i kapitlet möjlighet att välja mellan den avlidnes hemvist och vanliga vistelseort, om den avlidne hade båda. Förslaget står i samklang med 26 kap. i ärvdabalken, där det sägs att en finsk domstol har internationell behörighet i ärenden som gäller arv, om arvlåtaren var bosatt eller hade hemvist i Finland.

Om ingen behörig tingsrätt kan anvisas på de grunder som anges ovan, är enligt 18 § 1 mom. 9 punkten den tingsrätt inom vars domkrets dödsboets egendom eller merparten av denna finns subsidiärt behörig.

Paragrafen blir tillämplig när ett yrkande framställs mot ett dödsbo, en delägare i ett dödsbo eller en testamentstagare. Om det krävs att egendom som någon annan person har tagit emot ska återbäras till ett dödsbo enligt ärvdabalkens 3 kap. 3 § eller 17 kap. 1 eller 2 §, ska svarandens allmänna forum i princip vara behörig domstol (HD 1989:152 och 1991:48).

Enligt 10 kap. 4 § i den gällande rättegångsbalken ska den som vill väcka talan mot en tidigare förmyndare om redovisningen för sitt arv göra det antingen där arvlåtaren bodde eller där förmyndaren bor. I paragrafen sägs också att den som är förtrodd till förvaltning ska svara i tvister där han eller hon har förvaltat eller förestått godset. I dag finns det inte längre något behov av en sådan här särskild bestämmelse, som uppenbarligen sällan har tillämpats, och det föreslås således inte någon motsvarande bestämmelse i lagen. Tvister till följd av redovisning av arv ska följaktligen handläggas i svarandens allmän-

na forum, om inte någonting annat har överenskommits eller föreskrivits någon annanstans. Ett ärende som gäller förordnande av en intressebevakare för att bevaka en frånvarande persons rätt i ett dödsbo ska enligt 70 § 2 mom. i lagen om förmyndarverksamhet handläggas i kvarlåtenskapsforumet. Det nämnda momentet föreslås inte bli ändrat.

I lagförslag 27 nedan föreslås det att i 7 kap. 2 § i konkurslagen föreskrivs att ett ärende som gäller försättande av ett dödsbo i konkurs ska handläggas i den domstol som avses i denna paragraf. Enligt 7 kap. 3 § i konkurslagen ska samma domstol handlägga också andra sådana ärenden som har samband med konkurs och som avses i paragrafen.

I 2 mom. preciseras vad som avses med ärenden som gäller kvarlåtenskap. Momentet motsvarar i sak den gällande rätten, men man har försökt göra det åskådligare. Trots att momentet är relativt detaljerat, ska det dock inte tolkas så att förteckningen är helt uttömmande. Till följd av lagstiftningsreformer eller av andra orsaker kan det uppstå nya ärendegrupper som inte har kunnat beaktas i förteckningen. Om ett ärende till sin natur motsvarar de i momentet nämnda ärendena som gäller kvarlåtenskap, kan bestämmelsen tillämpas trots att ärendet inte nämns i förteckningen.

I 3 mom. preciseras vad som avses med ärenden som gäller dödsbon. Momentet motsvarar i sak den gällande rätten, men språkdräkten har moderniserats.

Subsidiära forum

18 §. I paragrafen bestäms om subsidiära forum, där ett ärende kan handläggas i ett sådant fall när det inte finns någon behörighetsgrund enligt 1—17 §. Frågan om ett subsidiärt forum är dispositivt eller indispositivt avgörs på basis av om det primära forumet är dispositivt eller indispositivt. T.ex. en tvist om ett testamente ska med stöd av den föreslagna 17 § prövas av tingsrätten på den ort där den avlidne sist hade sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Om den avlidne inte hade något hemvist eller någon vanlig vistelseort i Finland, är den tingsrätt inom vars domkrets

den avlidnes egendom eller merparten av denna finns dock exklusivt behörig med stöd av 1 mom. 9 punkten.

I 1 mom. bestäms om subsidiära forum för olika ärendegrupper. Om det inte finns någon behörighetsgrund enligt 1 mom., är Helsingfors tingsrätt i sista hand behörig enligt 2 mom.

Syftet med paragrafen är att trygga en parts möjligheter att få sitt ärende prövat av domstol i ett sådant fall när det inte finns någon behörighetsgrund som skulle ange en primärt behörig domstol. Primära forum är förutom svarandens allmänna forum och de exklusiva forumen också de alternativa forumen. Om t.ex. ett utländskt aktiebolag har ett sådant verksamhetsställe som avses i 3 § i Finland, ska en tvist som gäller bolagets verksamhet handläggas vid underrätten på den ort där verksamhetsstället finns.

De subsidiära forumbestämmelserna i 1 mom. är till sin karaktär likvärdiga och parallella så att det i vissa fall kan finnas flera subsidiärt behöriga tingsrätter. Om det t.ex. yrkas att en fysisk person som har utmättningsbar egendom i Finland ska dömas till en prestation i pengar, kan käranden välja om ärendet ska prövas av en domstol som avses i 1 eller 2 punkten i 1 mom.

Enligt 5 kap. 2 § i RB ska käranden i stämningsansökan bl.a. uppge svarandens hemort och adress. Om käranden inte känner till svarandens adress, ska käranden meddela vad han har gjort för att få reda på den. Motsvarande uppgifter ska lämnas i en ansökan enligt 8 kap. 2 § i RB. Om sökanden eller käranden inte ens med myndigheternas hjälp kan få uppgifter om en persons hemvist eller vanliga vistelseort, kan ärendet handläggas i ett subsidiärt forum.

En sådan situation är det fråga om också när motparten till den som har väckt ett ärende omfattas av s.k. skyddsförbud. I 25 § 4 mom. i befolkningsdatalagen (507/1993) sägs att om en person har grundad anledning att misstänka att hans eller hans familjs hälsa eller säkerhet är hotad, kan magistraten förordna att uppgifter om hans hemkommun eller hans bostad där eller adress inte får lämnas ut till någon annan än myndigheterna. Den myndighet som har fått dessa uppgifter får i regel inte överlåta dem vidare. Eftersom

skyddet för den som omfattas av skyddsförbud förutsätter att uppgifter om var personen uppehåller sig inte överläts vidare, men kändanden eller sökanden å andra sidan ska ha rätt att få sin sak behandlad i domstol, kan ärendet handläggas i ett subsidiärt forum som avses i denna paragraf. T.ex. ett ärende som gäller en normal fordran kan handläggas i domstolen på den ort där svaranden senast hade känt hemvist enligt 1 mom. 1 punkten. Om det inte heller finns någon behörighetsgrund enligt 1 mom., kan ärendet handläggas i Helsingfors tingsrätt så som anges i 2 mom.

Paragrafen har dessutom betydelse i ärenden av internationell natur. Om finsk domstol är internationellt behörig, ska det också finnas en lokalt behörig domstol. Å andra sidan är de behörighetsgrunder som anges i paragrafen ibland rätt svaga. Om det t.ex. är flera årtionden sedan en person hade hemvist i Finland, är det inte särskilt motiverat att en finsk domstol ska vara behörig på denna grund. I 25 § föreslås det bestämmelser om att en sådan anknytning till Finland som avses i 1 mom. i denna paragraf inte automatiskt ska grunda internationell behörighet för finsk domstol. Paragrafens 2 mom. grundar i sig inte internationell behörighet för finsk domstol.

I 1 mom. 1 punkten föreskrivs om ett subsidiärt forum för en fysisk persons allmänna forum. Ett ärende kan prövas av den tingsrätt inom vars domkrets svaranden uppehåller sig eller senast hade sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

Enligt det gällande 10 kap. 1 § 1 mom. i RB är domstolen på den ort där en person anträffas subsidiärt forum. Denna ort avgörs utifrån var stämningen delgavs. Subsidiärt forum för en finsk medborgare som vistas utomland är dessutom domstolen på den ort där han eller hon senast hade sitt hemvist.

Det finns inte någon grund för att en persons medborgarskap ska ha betydelse när det föreskrivs om behörig domstol, eftersom personer som uppehåller sig i Finland enligt huvudregeln lyder under finsk jurisdiktion. Dessutom är utgångspunkten i både Bryssel I-förordningen och Luganokonventionen att medborgarskap saknar betydelse vid tillämpningen av förordningen respektive konventionen. Det sägs särskilt att de subsidiära fo-

rum enligt 10 kap. 1 § i RB som nämns ovan inte får tillämpas mot den som har hemvist i en av Europeiska unionens medlemsstater eller i en stat som har tillträtt Luganokonventionen.

Den plats där en person anträffas kan anses vara en slumpmässig och i vissa fall oskälig behörighetsgrund. Därför föreslås det att den domstol inom vars domkrets en person uppehåller sig ska vara behörig. I vissa fall kan det finnas flera behöriga domstolar. Bestämmelsen är nödvändig i sådana fall när en person i sig stadigvarande uppehåller sig i Finland men inte har något hemvist eller någon vanlig vistelseort här. Bestämmelsen är i princip även tillämplig på personer som uppehåller sig i Finland också under en kortare tid, men om en sådan person har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort i någon annan stat kan det hända att den finska domstolen saknar internationell behörighet utifrån den föreslagna 25 §.

Ett alternativt subsidiärt forum till domstolen på den ort där svaranden uppehåller sig är domstolen på den ort där svaranden senast hade sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Det kan ofta vara lättare att klarlägga denna ort än den ort där en person uppehåller sig. Bestämmelsen kan ha betydelse särskilt i ärenden som gäller en persons rättsliga ställning i sådana fall när personen har flyttat bort från Finland helt och hållet.

Enligt momentets 2 punkt kan ett ärende som gäller att ålägga svaranden att betala en penningprestation prövas av den tingsrätt inom vars domkrets svaranden har utmättningsbar egendom. Punkten motsvarar delvis det gällande 10 kap. 1 § 1 mom. i RB, där det sägs att subsidiärt forum vid ett yrkande mot en fysisk person är domstolen på den ort där egendom som tillhör personen i fråga finns.

Denna behörighetsgrund gäller emellertid inte bara fysiska utan också juridiska persons egendom. Egendomen kan vara fast eller lös. Eftersom bestämmelsen grundar sig på tanken att egendomen ska kunna användas för att täcka kändandens fordran om kändanden vinner, är tingsrätten på den ort där egendomen finns dock inte behörig, om egendomen inte är utmättningsbar. I 4 kap. i utsökningsbalken (705/2007) bestäms om de viktigaste utmättningsförbuderna och –begränsningarna.

Enligt 3 punkten kan ett ärende som gäller rätten till lös egendom prövas av den tingsrätt inom vars domkrets egendomen finns. Det är fråga om motsvarande sakrättsliga tvister som de som anges i 8 § 2 mom. 1—3 punkten ovan. Om en sådan tvist gäller fast egendom, kan den enligt den nämnda paragrafen prövas av domstolen på den ort där egendomen finns. Bestämmelsen grundar sig på verkställighetssynpunkter och på den omständigheten att det kan vara enklast att ta upp bevisningen i tingsrätten på den ort där egendomen finns.

Enligt Bryssel I-förordningen och Lugano-konventionen får den ort där egendomen finns inte tillämpas som behörighetsgrund mot den som har hemvist i en medlems- eller konventionsstat. I sakrättsliga tvister som gäller fast egendom och tvister om nyttjanderätt till fast egendom har domstolen i den stat där egendomen finns dock, med ett undantag, exklusiv behörighet.

I 4 punkten bestäms om subsidiärt forum i ärenden som gäller äktenskapsskillnad, samlevandens upphörande, ett äktenskaps giltighet eller annan avvitrning än sådan som förrättas efter en makes död. Enligt 10 kap. 2 § 3 mom. och 10 § 2 mom. i RB är Helsingfors tingsrätt subsidiärt forum i dessa ärenden.

Enligt den föreslagna 11 § ska ovan nämnda ärenden i första hand prövas av den tingsrätt inom vars domkrets någondera maken har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Om ingendera maken emellertid har något hemvist eller någon vanlig vistelseort, ska ärendet enligt punkten handläggas i den tingsrätt inom vars domkrets någondera maken senast hade sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Det finns inte något särskilt skäl att koncentrera dessa ärenden till Helsingfors tingsrätt. Punkten sammanfaller dessutom delvis med punkt 1 ovan, som bl.a. gäller underhållsbidragsärenden. Det är ändamålsenligt att dessa ärenden liksom också en del andra accessoriska frågor i mån av möjlighet handläggs i samma domstol.

I 5 punkten bestäms om subsidiärt forum i ärenden som gäller fastställande eller upphävande av faderskap. Ett ärende som gäller fastställande av faderskap prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den man som är svarande har eller senast hade sitt hemvist el-

ler sin vanliga vistelseort. I punkten har beaktats de aktuella förslagen om ändring av lagen om faderskap (Internationella faderskapsfrågor, justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2007:7, s. 22, 24—25 och 31—32).

Ett ärende som gäller upphävande av faderskap kan förutom av de ovan nämnda domstolarna som hänför sig till barnets far också prövas av den tingsrätt inom vars domkrets barnets mor har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Till dessa delar motsvarar punkten i huvudsak den andra meningen i 40 § i lagen om faderskap.

I 6 punkten bestäms om subsidiärt forum i ärenden som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt. Ett ärende ska i första hand prövas av tingsrätten på den ort där barnet senast hade sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Om barnet inte har haft något hemvist eller någon vanlig vistelseort, ska ärendet prövas av tingsrätten på den ort där någondera föräldern eller den som föreslagits bli vårdnadshavare har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Punkten motsvarar i sak den första meningen i 13 § 2 mom. i den gällande lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt.

I 7 punkten bestäms om subsidiärt forum i ärenden som gäller verkställigheten av ett beslut om vårdnad om barn och umgängesrätt. Ett ärende ska prövas av den tingsrätt inom vars domkrets sökanden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Punkten motsvarar i sak början av den andra meningen i 4 § 1 mom. i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt.

I 8 punkten bestäms om subsidiärt forum i ärenden som gäller intressebevakning och handlingsbehörighet. Ett ärende ska prövas där den vars intresse ska bevakas uppehåller sig. Punkten motsvarar den senare delen av 70 § 1 mom. i lagen om förmyndarverksamhet.

I 9 punkten bestäms om subsidiärt forum i ärenden som gäller kvarlåtenskap. Enligt det gällande 10 kap. 2 § 3 mom. i RB är Helsingfors tingsrätt subsidiärt forum i kvarlåtenskapsärenden. I avvikelse från detta föreslås det i punkten att den tingsrätt inom vars

domkrets dödsboets egendom eller merparten av denna finns ska vara subsidiärt forum.

Det finns inte något särskilt behov av att koncentrera kvarlåtenskapstvister till en enda tingsrätt. Var egendomen finns är en naturlig behörighetsgrund, med hänsyn till eventuell tvångsverkställighet och bevisupptagning. Enligt 7 kap. 2 § 4 mom. i konkurslagen är den ort där egendomen finns en behörighetsgrund i ärenden som gäller försättande av ett dödsbo i konkurs.

Enligt paragrafens 2 mom. är Helsingfors tingsrätt behörig i de fall när någon av de omständigheter som avses i 1 mom. inte grundar behörighet. I ett flertal lagar bestäms det att Helsingfors tingsrätt är behörig domstol i andra eller sista hand. Som exempel kan nämnas 34 § 4 mom. i adoptionslagen, den sista meningen i 13 § 2 mom. i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt, 6 § 3 mom. i lagen om dödförklaring (127/2005) och 7 kap. 4 § i skadeståndslagen. Ett sistahandsforum behövs för att regleringen ska vara komplett och eftersom det med tanke på de fall när finsk domstol är internationellt behörig i ett tvistemål i lagen också ska anvisas en lokalt behörig domstol som kan pröva ärendet. Momentet grundar i sig inte internationell behörighet för finsk domstol, utan det ska finnas någon annan anknytning.

Avtal om behörig domstol

19 §. I paragrafen bestäms om rätten för parterna i en tvist att ingå avtal om det forum där en redan uppkommen tvist eller en eventuell framtida tvist ska prövas.

Paragrafens 1 mom. motsvarar i huvudsak det gällande 10 kap. 11 § i RB. Ett avtal om behörig domstol ska vara skriftligt. Avtalet kan också ingå i ett annat avtal i form av en s.k. forumklausul. Genom ett avtal om behörig domstol är det i princip möjligt att avvika från bestämmelserna om tingsrätternas lokala behörighet i tvistemål så att en tingsrätt ges behörighet att handlägga ett ärende där någon annan tingsrätt som anvisas i en dispositiv bestämmelse annars skulle vara lokalt behörig. Av ordalydelsen framgår att möjligheten att ingå avtal om behörig domstol inte gäller ansökningsärenden. Det är inte heller möjligt

att genom avtal avvika från bestämmelserna om domstolarnas sakliga och funktionella behörighet.

En person som inte har förbundit sig till ett avtal om behörig domstol kan inte åläggas skyldigheter genom avtalet. Om talan väcks vid den domstol som anges i ett avtal om behörig domstol mot två personer varav endast den ena är part i avtalet, är den som inte är part i avtalet inte skyldig att svara i denna domstol, och vid behov ska talan mot denna svarande således väckas vid den domstol som anvisas i lagen. Ett avtal om behörig domstol binder dock den som till följd av materiellrättslig universal- eller singularsuccession träder i en sådan persons ställe som har ingått ett prorogationsavtal. Om t.ex. ett aktiebolag fusioneras med ett annat aktiebolag, binder ett prorogationsavtal det mottagande bolaget. Ett prorogationsavtal som har ingåtts av en person som senare har avlidit binder på motsvarande sätt den avlidnes rättsinnehavare.

Enligt ordalydelsen i det gällande 10 kap. 11 § i RB är det klart att en viss angiven tingsrätt genom ett prorogationsavtal kan ges exklusiv behörighet att handlägga en viss tvist eller eventuella framtida tvister med anledning av ett bestämt rättsförhållande. Utifrån bestämmelsen har det också ansetts tillåtet att ingå s.k. derogationsavtal, så att en domstol som enligt lagen är behörig att ta upp en tvist blir obehörig.

Mer oklart är det om det är möjligt att ingå giltiga prorogationsavtal där en viss tingsrätt ges konkurrerande behörighet vid sidan av de domstolar som är behöriga enligt lagen. I ett sådant fall kunde käranden välja om ärendet väcks i den domstol som anges i forumbestämmelserna eller i den domstol som anges i prorogationsavtalet. Det har i allmänhet ansetts att sådana avtal inte är möjliga enligt 10 kap. 11 § i RB, men i rättspraxis har även dessa avtal accepterats.

Ett ovan nämnt avtal kunde vara ändamålsenligt bl.a. i ett sådant fall när något privaträttsligt avtal, t.ex. ett byggnadsentreprenadavtal, ska fullgöras på flera orter. Det är då ofta ändamålsenligast att handlägga en eventuell tvist i den domstol inom vars domkrets den byggnad som tvisten gäller finns. Det finns i princip inte heller några grunder för att begränsa parternas avtalsfrihet. Därför är

alla tre typerna av prorogationsavtal tillåtna enligt momentet.

Ett avtal kan också innehålla en kombination av olika villkor. T.ex. kan man i ett avtal om uppförande av en affärsbyggnad komma överens om att en eventuell tvist får handläggas i fastighetsforumet eller i byggnadsentreprenörens allmänna forum eller i en tredje namngiven tingsrätt, men inte i byggherrens allmänna forum.

I ett avtal om behörig domstol ska den redan uppkomna tvist eller de eventuella framtida tvister med anledning av ett bestämt rättsförhållande som avtalet gäller specificeras. En tillräcklig specificering är t.ex. att eventuella tvister med anledning av ett bestämt avtal ska handläggas i en tingsrätt som parterna kommer överens om, men däremot inte att alla eventuella tvister mellan två personer ska handläggas i en viss domstol.

I ett avtal om behörig domstol ska den behöriga tingsrätten specificeras. Helst ska domstolen nämnas vid namn, men det räcker också att det sägs att underrätten på den ort där någon av avtalsparterna har sitt hemvist eller tingsrätten på den ort där en viss byggnad som anges i avtalet uppförs är behörig, såsom framgår av exemplet ovan. Kravet på specificering uppfylls inte om det sägs att tvister enligt prorogationsavtalet ska handläggas i en domstol som den ena avtalsparten bestämmer. Det är dock tillåtet med ett villkor om att den ena parten ensam får välja den domstol som ska handlägga ärendet, om två eller flera domstolar anges i avtalet. Till det avtal som nämns som exempel ovan kunde fogas ett villkor om att endast byggherren som kärande har rätt att väcka talan vid en tredje, namngiven tingsrätt. Enligt de allmänna principerna ska ett prorogationsavtal anses som ogiltigt om det innehåller ett villkor om att en avtalspart inte får väcka talan vid någon tingsrätt alls.

I vissa ärendegrupper är rätten att ingå prorogationsavtal enligt 2 mom. mer begränsad än vad som anges i 1 mom. Syftet med bestämmelsen är att skydda grupper av personer som typiskt har en svagare ställning än motparten. Ett avtal om behörig domstol som strider mot momentet är ogiltigt.

Enligt den föreslagna 5 § ovan kan en konsument väcka ett ärende mot en näringsidka-

re vid domstolen på den ort där konsumenten har sitt hemvist. Bestämmelsen motsvarar 12 kap. 1 d § 2 mom. i konsumentskyddslagen och 7 kap. 4 § i lagen om bostadsköp. Dessa bestämmelser har ansetts vara tvingande så att det inte är möjligt att avvika från dem genom prorogationsavtal. Konsumentombudsmannen har övervakat att näringsidkares standardavtal inte innehåller klausuler som gör det omöjligt för en konsument att väcka talan mot en näringsidkare vid tingsrätten på den ort där konsumenten har sitt hemvist.

Enligt momentet är det ovan nämnda förbudet mot prorogationsavtal fortfarande huvudregel. Det är dock möjligt för en konsument och en näringsidkare att ingå ett avtal om behörig domstol, om avtalet ingås efter det att en tvist har uppkommit. När en tvist redan har uppkommit och parterna känner till föremålet för tvisten och omständigheterna i saken, är det inte motiverat att förbjuda dem att ingå avtal om den från deras synpunkt lämpligaste domstolen för handläggning av tvisten. Den föreslagna ändringen står också i samklang med konsumentskyddslagens 12 kap. 1 d § 1 mom., där det sägs att en konsument och en näringsidkare efter det att en tvist har uppstått kan komma överens om att ärendet ska behandlas genom skiljeförfarande. Ett skiljeförfarande är i allmänhet ett dyrare medel för lösning av tvister än en rättegång i domstol.

Bestämmelsen gäller arbetstagare och den som får eller yrkar på underhållsbidrag på samma sätt som konsumenter.

Momentet motsvarar i sak artikel 17 i Bryssel I-förordningen och artikel 15 i Luganokonventionen för konsumenters del och artikel 21 i Bryssel I-förordningen för arbetstagares del.

Enligt 3 mom. är det inte möjligt att ingå ett giltigt prorogationsavtal om att ett ärende som hör till ett exklusivt forum ska handläggas i någon annan domstol än den som är behörig enligt lagen. Om ett ärende med stöd av den föreslagna 21 § ska handläggas i en viss domstol som anges i lagen, är ett avtal om behörig domstol utan verkan. Om ett ärende väcks vid någon annan domstol, ska denna med stöd av 21 § 2 mom. självantavvisa ärendet, om inte det överförs till en

domstol som är behörig. I 1 mom. i samma paragraf sägs det hur man ska gå till väga i en sådan situation när ett ärende där avtal om behörig domstol får ingås väcks vid någon annan domstol än den som anges i avtalet.

Fortsatt behörighet

20 §. I paragrafen sägs att den domstol där ett ärende har väckts fortsätter att vara behörig även om de omständigheter som behörigheten grundar sig på förändras efter det att ärendet väcktes. Paragrafen har samma innehåll som det gällande 10 kap. 13 § i RB.

Prövning av behörigheten och överföring av ett ärende till en annan domstol

21 §. I paragrafen anges vilka av de forumbestämmelser i kapitlet som anger en domstols lokala behörighet som är dispositiva och vilka som är indispositiva. Om en forumbestämmelse är dispositiv, prövar domstolen enligt huvudregeln inte om den är behörig i ärendet, och ärendet kan således handläggas också i någon annan domstol än den som anvisas i lagen, antingen på basis av ett prorogationsavtal eller för att en part avger svaromål utan att i rätt tid göra domstolens behörighet stridig. Om däremot forumbestämmelsen är indispositiv, ska domstolen på tjänstens vägnar pröva om ärendet har väckts i en domstol som anvisas i lagen. När det gäller prövningen av behörigheten motsvarar bestämmelsen det gällande 10 kap. 11 § 2 mom. och 16 kap. 1 § i RB. För tydlighetens skull bör det dock föreskrivas särskilt om prövning av behörigheten.

I 1 mom. bestäms det att forumbestämmelserna i 1—10 § är dispositiva. Om ett ärende inte kan väckas vid en tingsrätt som anvisas i 1—10 § för att det inte finns någon behörighetsgrund och en subsidiär forumbestämmelse enligt 18 § måste tillämpas, är motsvarande forumbestämmelser i 18 § dispositiva.

När det gäller ett ärende som avses i kapitlets 1—10 § ska tingsrätten inte självant pröva sin behörighet, trots att ärendet väcks vid någon annan domstol än den som anges i de nämnda lagrummen eller i ett prorogationsavtal. Tingsrätten prövar sin behörighet endast om en part gör en processinvändning

om bristande behörighet när parten första gången för talan i saken. En invändning som görs senare ska avvisas för att den har kommit in för sent. Också i ett sådant fall när en part inte avger svaromål inom utsatt tid eller inte infinner sig i domstolen trots att parten har kallats direkt till den ska domstolen självant pröva om den är behörig enligt lagen eller ett prorogationsavtal. Om domstolen inte är behörig ska ärendet avvisas, om inte det överförs till en behörig domstol med stöd av 22 §.

Om det är fråga om ett ärende som avses i 11—17 §, ska domstolen enligt 2 mom. självant pröva sin behörighet. Ärendena i fråga gäller äktenskap, samlevnadens upphörande, avvitrning, fastställande och upphävande av faderskap, vårdnad om barn och umgängesrätt och verkställighet av ett beslut i ett sådant ärende, förordnande eller entledigande av en intressebevakare, begränsning av en persons handlingsbehörighet eller upphävande eller ändring av en begränsning, adoption och kvarlåtenskap och dödsbon. Dessa ärenden ska handläggas i en domstol som avses i 11—17 § eller i de subsidiära domstolar som i 18 § har anvisats för dessa ärendegrupper. Om tingsrätten finner att den inte är behörig ska ärendet avvisas, om inte det överförs till en behörig domstol med stöd av 22 §.

22 §. I 1 mom. sägs att om tingsrätten finner att den inte är behörig att pröva ett ärende, ska den med kändens eller sökandens samtycke överföra ärendet till en domstol som är behörig.

Ett brottmål får enligt den allmänna bestämmelsen i 4 kap. 8 § i BRL på framställning av åklagaren överföras från en tingsrätt till en annan av särskilda skäl. Överföringen kan grunda sig både på bristande behörighet hos domstolen och på ändamålsenlighetssynpunkter. Enligt 4 kap. 9 § i BRL får ett brottmål också överföras från en hovrätt till en annan, om det finns särskilda skäl. Överföring på ändamålsenlighetsgrund kan anses nödvändig framför allt för bestämmande av gemensamt straff enligt 7 kap. i strafflagen.

Enligt den gällande rätten kan ett tvistemål inte överföras från en tingsrätt till en annan utan en särskild bestämmelse. I 28 § 2 mom. i lagen om faderskap sägs det dock att domstolen får överföra ett mål som gäller faststäl-

lande av faderskap till en annan behörig domstol, om detta är ändamålsenligt för utredningen av saken eller annars av särskilda skäl. En motsvarande bestämmelse finns i 5 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt. I vissa fall kan en högre domstol överföra ett ärende till en behörig lägre domstol för handläggning utifrån den allmänna bestämmelsen i 10 kap. 29 § i RB. En motsvarande bestämmelse föreslås i 24 § i detta kapitel.

Trots att det enligt de bestämmelser om brottmålsprocessen som nämns ovan är möjligt att allmänt överföra mål av ändamålsenlighetsskäl, är en sådan bestämmelse inte motiverad i en allmän bestämmelse som gäller tvistemål. Gemensamt för brottmålen är att bestämmandet av ett gemensamt straff som gynnar svaranden talar för att ett ärende ska kunna överföras på ändamålsenlighetsgrund. Det finns inte någon motsvarande grund för överföring av ärenden av ändamålsenlighets-skäl som skulle vara gemensam för alla tvistemål och ansökningsärenden. Också synpunkter som gäller domstolshierarkin talar för att en tingsrätt inte ska kunna besluta om vilka ärenden som en domstol på samma nivå ska handlägga. Dessutom finns det risk för att ärenden kunde överföras till andra tingsrätter på oväsentliga eller tvivelaktiga grunder, med åberopande av ändamålsenlighet.

Det föreslås därför att en tingsrätt ska kunna överföra ett ärende endast på grundval av bristande behörighet. Å andra sidan är en tingsrätt i princip också skyldig att överföra ett ärende, om den som har väckt ärendet samtycker till det. Ett ärende ska överföras oberoende av om den bristande behörigheten beror på att ärendet har väckts vid fel tingsrätt i strid med en obligatorisk forumbestämmelse eller på att svaranden i ett ärende som hör till ett dispositivt forum men som har väckts vid någon annan tingsrätt än en sådan som anges i lagen har varit passiv eller bestridit tingsrättens behörighet när svaranden första gången har fört talan i saken. Den bristande behörigheten kan också följa av ett avtal om behörig domstol som parterna har ingått.

Enligt förslaget kan ett ärende överföras också i sådana fall när det snarare är fråga om en brist i tingsrättens funktionella än i

dess lokala behörighet, förutsatt att ärendet dock hör till någon tingsrätts behörighet. Om ett ärende t.ex. har väckts vid svarandens allmänna forum som är Rovaniemi tingsrätt, men tvisten gäller tillämpningen av aktiebolagslagen, kan Rovaniemi tingsrätt med svarandens samtycke överföra ärendet till Uleåborgs tingsrätt, som är behörig enligt 24 kap. 1 § i aktiebolagslagen och den statsrådsföreläggning som utfärdats med stöd av den. Tingsrätten kan endast överföra ärendet till en behörig tingsrätt. Överföring till någon annan domstol eller myndighet är således inte möjlig utifrån bestämmelsen.

En överföring sparar vanligtvis kostnader och annat besvär och gagnar sålunda käranden eller sökanden. Dessutom förblir ärendet i kraft och hotas inte av eventuell preskription. Om samtycke till överföringen inte fås ska domstolen fatta ett beslut om att avvisa ärendet, eftersom ett ärende inte enligt förslaget överförs mot kärandens eller sökandens vilja. Käranden kan sedan om han eller hon så önskar överklaga beslutet om avvisning eller väcka ärendet vid någon annan tingsrätt.

Enligt 5 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt ska ett ärende överföras på begäran av en part. Här föreslås det dock att ett ärende ska överföras med samtycke av den som har väckt det. Den ovan nämnda lagens 5 § kan tolkas så att domstolen ska överföra ett ärende endast om någon självantagit begär det. När ett ärende överförs med någons samtycke är det för sin del helt klart att domstolen vid behov självantagit ska kontakta personen i fråga och ta reda på hur han eller hon ställer sig till överföringen.

Det föreskrivs inte om hur samtycke ska ges eller begäras. Samtycke kan begäras t.ex. per telefon eller e-post. På motsvarande sätt är samtycke som har fåtts på detta sätt giltigt, om inte domstolen har särskilda skäl att betvivla samtyckets riktighet. Om det finns flera behöriga tingsrätter som ärendet kunde överföras till, ska domstolen underrätta käranden om detta och överföra ärendet till den tingsrätt som käranden samtycker till.

Svarandens samtycke är inte nödvändigt, eftersom svaranden i varje fall ska anses vara skyldig att svara i en domstol som är behörig

enligt lagen. På motsvarande sätt kan ett ärende överföras till en domstol som är behörig enligt ett prorogationsavtal.

Trots att ett ärende kan överföras i vilken fas av rättegången som helst, blir en överföring sannolikt aktuell redan när tingsrätten vid granskningen av stämningsansökan eller ansökan konstaterar att den inte är behörig. Enligt 5 kap. 2 § 1 mom. 5 punkten och 8 kap. 2 § 4 punkten i RB ska det i den handling där talan eller ett ärende väcks anges på vilka grunder domstolen är behörig, om inte behörigheten annars framgår av handlingarna.

Om det genast när förberedelsen inleds framgår att domstolen inte är behörig, är det i allmänhet inte ändamålsenligt att över huvud taget höra svaranden i den domstol som ärendet överförs från i det fallet att ärendet hör till ett exklusivt forum. Om svaranden dock har fått veta om rättegången genom stämning eller på något annat sätt, ska svaranden underrättas om överföringen.

Skyldigheten att överföra ett ärende är dock inte ovillkorlig. Tingsrätten behöver inte överföra ett ärende, om det inte utan svårigheter går att få reda på vilken tingsrätt som är behörig. En överföring kommer givetvis i fråga endast när tingsrätten kan fastställa vilken tingsrätt som är behörig. Om tingsrätten lätt kan få reda på vilken tingsrätt som är behörig genom att skaffa ytterligare upplysningar, ska den också göra detta. Det finns inte heller något hinder för att tingsrätten gör en mer omfattande utredning av behörighetsfrågan. Detta kan bli aktuellt framför allt i sådana fall när det helt klart beror på ett misstag att ett ärende har väckts vid fel tingsrätt.

Det är också möjligt att den tingsrätt som ett ärende överförs till finner att den inte är behörig. I dessa fall finns det inte något hinder för att ärendet överförs till en tredje tingsrätt. Ärendet kan dock inte överföras tillbaka till den första tingsrätten, eftersom varje tingsrätt själv avgör frågan om sin behörighet. Den tingsrätt som ett ärende har överförts till kan således inte avgöra behörighetsfrågan annorlunda än den tingsrätt som har överfört ärendet.

I 2 mom. sägs att den överförande domstolens beslut och andra åtgärder i samband med

ärendet är i kraft tills den mottagande domstolen beslutar något annat. Det kan t.ex. vara fråga om ett beslut om en säkringsåtgärd enligt 7 kap. eller ett beslut om att lägga fram skriftliga bevis enligt 5 kap. 25 § i RB.

Den överförande tingsrätten får i princip inte bestämma om den fortsatta handläggningen av ärendet i den mottagande domstolen. Den överförande domstolen ska underrätta den mottagande tingsrätten om överföringen. Det finns inte något hinder för att man i detta sammanhang t.ex. kommer överens om att den överförande domstolen vidtar någon viss åtgärd för den mottagande domstolens räkning. För att handläggningen ska gå snabbare kan det t.ex. i en del fall vara på sin plats att den överförande domstolen ber en part att skicka ett svaromål eller något annat nödvändigt skriftligt yttrande till den mottagande tingsrätten. Enligt förslaget får ett beslut om överföring inte överklagas.

23 §. När ett mål som hör till ett exklusivt forum överklagas, ska den högre domstolen enligt den gällande rätten på tjänstens vägnar pröva om den lägre domstolen var behörig att pröva målet. Om den högre domstolen finner att den lägre domstolen inte var behörig, ska den avvisa målet eller enligt det gällande 10 kap. 29 § 1 mom. i RB överföra det till den lägre domstol som är behörig.

I dessa fall har den lägre domstolen redan prövat målet och meddelat ett avgörande i huvudsaken. Om den högre domstolen avvisar målet, blir den lägre domstolens avgörande betydelselöst, och målet måste således väckas på nytt vid en annan domstol för att en dom ska kunna fås. Efter att målet har överförts till en annan domstol som är behörig, behandlar denna målet på nytt. Den tidigare domen som meddelades av den domstol som konstaterades sakna behörighet är i princip betydelselös, och den andra domstolen måste således t.ex. ta upp bevisningen i målet i dess helhet.

Den gällande rätten kan i vissa situationer anses oändamålsenligt osmidig. Med beaktande av att den lägre domstolen redan har prövat och avgjort målet, verkar det orimligt att målet måste avvisas eller handläggas på nytt enbart på grund av ett formellt fel. En ny handläggning till följd av att målet överförs eller ny talan väcks medför betydande

tilläggskostnader och andra olägenheter för parterna. Ibland kan en part också på osakliga grunder, t.ex. för att fördröja handläggningen, göra en foruminvändning först vid överklagandet, trots att parten redan från början har varit medveten om att domstolen inte är behörig. Handläggningen av målet kan fördröjas kännbart, vilket inte är önskvärt dels på grund av de eventuella faktiska olägenheter som parterna orsakas, dels för att 21 § 1 mom. i grundlagen och de internationella människorättskonventionerna förutsätter en snabb rättegång. En ny handläggning tär även på domstolarnas resurser. Å andra sidan är det också möjligt att någon av eller alla parterna vet att en viss tingsrätt inte är behörig i målet men trots det anser att det är ändamålsenligt att målet handläggs uttryckligen i den tingsrätten.

På de grunder som anges ovan föreslås det att den högre domstolens rätt att pröva om den lägre domstolen var lokalt behörig att handlägga och avgöra ett ärende begränsas i paragrafen. Enligt den gällande rätten ska den högre domstolen på tjänstens vägnar kontrollera också den sakliga och funktionella behörigheten. Det föreslås inga ändringar till dessa delar, eftersom t.ex. det att handläggningen av vissa typer av ärenden koncentreras till endast vissa tingsrätter i sista hand främjar korrekta domar. Detta beror dels på att sakkunskapen hos tingsrätterna blir bättre, dels på att den domföra sammansättningen i vissa ärendegrupper avviker från den normala och domstolen i vissa fall anlitar sakkunniga som inte ingår i sammansättningen för avgörande. Dessutom har överklagandet i vissa ärendegrupper ordnats på ett sätt som avviker från det vanliga. När ett ärende har behandlats av en tingsrätt som saknar lokal behörighet är det dock inte fråga om sådana omständigheter. Behandlingen har skett på samma sätt som behandlingen i en lokalt behörig tingsrätt och är likvärdig med den.

I 1 mom. sägs att hovrätten ska pröva tingsrättens lokala behörighet endast om en part hos tingsrätten i rätt tid har gjort en invändning om bristande behörighet och samma part överklagar avgörandet i denna fråga. Prövningsrätten begränsas endast i de fall när den lägre domstolen har prövat och avgjort huvudsaken trots att en foruminvändning har

gjorts i rätt tid. Om tingsrätten avvisar ett ärende antingen med anledning av en invändning eller självant, hindrar denna paragraf inte ett överklagande i normal omfattning.

Om ärendet hör till ett dispositivt forum, ska tingsrätten enligt 21 § 1 mom. ovan pröva sin lokala behörighet endast om en part gör en invändning om bristande behörighet när parten första gången för talan i saken, eller om en part inte avger ett begärt svaromål eller inte infinner sig till ett sammanträde i tingsrätten till vilket parten har kallats direkt. Om en part avger svaromål utan att göra behörigheten stridig, korrigeras bristen i den lokala behörigheten. En invändning som görs för sent avvisas.

Om en part gör en invändning om bristande behörighet i tid men tingsrätten avvisar den, får parten överklaga detta avgörande enligt de normala reglerna. Hovrätten ska då pröva frågan om domstolens behörighet och antingen avvisa ärendet eller överföra det till en lägre domstol som är behörig, om hovrätten bifaller partens ändringsansökan.

En part får också överklaga det att partens foruminvändning har avvisats för att den har gjorts för sent. Om hovrätten finner att invändningen gjordes i tid och att tingsrätten inte var lokalt behörig, ska ärendet avvisas eller överföras till en lägre domstol som är behörig. Om fullföljdsdomstolen däremot finner att den lägre domstolen hade rätt när den avvisade foruminvändningen för att den hade gjorts för sent, prövas den lokala behörigheten inte desto vidare i fullföljdsinstansen.

Om ärendet hör till ett exklusivt forum, ska domstolen enligt 21 § 2 mom. ovan självant beakta en brist i sin lokala behörighet och avvisa ärendet. Det krävs inte att en part gör en foruminvändning, men en sådan får givetvis göras. I praktiken ska en invändning göras, om domstolen inte självant uppmärksammar bristen och parten inte vill att ärendet ska prövas i någon annan tingsrätt än den som anvisas i lagen. En part får göra en invändning när som helst under rättegången, till dess att handläggningen avslutas och ärendet förs till avgörande. Om det hålls huvudförhandling i ärendet, ska invändningen dock göras innan förberedelsen avslutas. Syf-

tet med detta är att förhindra att en part som är medveten om att det finns en brist i behörigheten av processtaktiska skäl gör invändningen t.ex. först vid slutet av huvudförhandlingen, dvs. när parten antar att huvudsaken kommer att avgöras till hans eller hennes nackdel.

Också i ärenden som hör till ett exklusivt forum krävs det att en part gör en foruminvändning i tingsrätten för att frågan om eventuell bristande behörighet ska prövas i en högre domstol.

För att ett överklagande av ett avgörande om en tingsrätts lokala behörighet ska kunna prövas krävs det att överklagandet gäller uttryckligen behörighetsfrågan. Ett avgörande om en tingsrätts lokala behörighet får överklagas hos hovrätten genom vanliga besvär, motbesvär eller med stöd av den anslutningsrätt som anges i den sista meningen i 16 kap. 3 § 3 mom. i RB. Hovrätten prövar inte tingsrättens lokala behörighet, om endast avgörandet i huvudsaken har överklagats.

Begränsningarna av prövningsrätten gäller inte återvinningsrättegång i tingsrätten efter att en tredskodom har meddelats, eftersom det inte är fråga om överklagande till en högre domstol. Vid prövning av en domstols behörighet i samband med återvinning tillämpas bestämmelserna i 21 § ovan.

Enligt 2 mom. begränsas prövningsrätten också vid överklagande till högsta domstolen. Högsta domstolen får pröva ett överklagande som gäller en tingsrätts lokala behörighet, om en foruminvändning har gjorts i tingsrätten och tingsrättens avgörande i frågan har överklagats, och ett avgörande av hovrätten genom vilket invändningen har förkastats överklagas vidare till högsta domstolen. Bestämmelsen om begränsning av prövningsrätten hindrar inte att högsta domstolen prövar ett överklagande där motparten till den som överklagat forumfrågan söker ändring i ett avgörande genom vilket hovrätten har bifallit ändringsansökan i denna fråga. Om inte hovrätten med stöd av 1 mom. skulle ha haft rätt att pröva ett överklagande om en tingsrätts lokala behörighet, ska högsta domstolen självantavvisa ett överklagande av denna fråga.

I 31 kap. 1 § i RB föreslås en bestämmelse som begränsar extraordinärt ändringssökande på grundval av bristande lokal behörighet.

24 §. I 1 mom. föreskrivs om överföring av ett ärende till en behörig lägre domstol. Momentet motsvarar delvis det gällande 10 kap. 29 § 1 mom. i RB, där det sägs att om en högre rätt finner att en lägre rätt inte är behörig att pröva ett mål som har väckts vid den, eller om den fastställer en lägre rätts utslag med detta innehåll, ska den högre rätten på begäran av en part eller om det annars finns synnerligen vägande skäl överföra målet till rätt lägre domstol.

I 23 § föreslås det att fullföljdsdomstolens rätt att pröva en lägre domstols lokala behörighet begränsas. Om den högre domstolen emellertid har fått prövningsrätt och finner att den lägre domstolen inte var behörig att pröva ärendet, ska den enligt huvudregeln i momentet överföra ärendet till en lägre domstol som är behörig. Genom överföringen förblir ärendet anhängigt, och en part behöver inte väcka det i en ny rättegång. Bestämmelsen är konsekvent med 22 § ovan, där det sägs att en tingsrätt som inte är behörig ska överföra ärendet till en behörig tingsrätt, med kändens eller sökandens samtycke.

Den högre domstolen ska dock avvisa ärendet i stället för att överföra det, om samtliga parter motsätter sig en överföring. Med parter avses förutom de som har sökt ändring också de som har nöjt sig med det överklagade avgörandet. Till skillnad från vad som föreslås i 22 §, saknar det betydelse för överföringen om en part var kändare eller svarande i den första rättsinstansen.

När ett avgörande har meddelats i huvudsaken och ärendet har framskridit till överklagandefasen, kan vem som helst av parterna ha intresse av att saken avgörs slutligt genom dom. Om alla parterna å andra sidan är överens om att rättegången ska avslutas genom ett beslut om avvisning, finns det ingen anledning att avvika från deras åsikt.

Om en högre domstol konstaterar att en lägre domstol inte var behörig att pröva ett ärende, ska den högre domstolen ta reda på hur parterna ställer sig till att ärendet överförs. Förfrågan kan göras på det sätt som anges i motiveringen till 22 §.

Det föreslagna 2 mom. motsvarar det gällande 10 kap. 29 § 2 mom. i RB, där det sägs att om ett mål har avvisats vid flera olika domstolar genom lagakraftvunna utslag, ska högsta domstolen, om den finner att någon av dessa domstolar är rätt domstol, på ansökan undanröja ett felaktigt utslag och hänvisa målet till fortsatt handläggning. Momentets språkdräkt har setts över.

Internationell behörighet

25 §. I den gällande rätten finns det inte någon allmän bestämmelse om finska domstolars internationella behörighet i tvistemål, dvs. när finsk domstol är behörig i ett tvistemål av internationell natur. I ett sådant mål har antingen parterna eller föremålet för tvisten anknytningar till en eller flera främmande stater.

När det gäller förmögenhetsrättsliga ärenden kan Bryssel I-förordningen anses vara den viktigaste författningen om domstolars internationella behörighet. Det finns relativt heltäckande bestämmelser om domstolars internationella behörighet i person-, familje- och arvsrättsliga ärenden. Bryssel II a-förordningen är av stor betydelse. Sådana bestämmelser finns dessutom bl.a. i lagen angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur (379/1929), i 119 § i äktenskapslagen och i 26 kap. i ärvdabalken. Inom vissa delar av förmögenhetsrätten har bestämmelser om domstolars internationella behörighet också utfärdats i internationella överenskommelser. Inom lagstiftningen kan som exempel nämnas 37 § i atomansvarighetslagen (484/1972) och 42 § 1 mom. i lagen om vägbefordringsavtal.

Trots de ovan nämnda bestämmelserna är det motiverat att föreskriva om finska domstolars internationella behörighet genom allmänna men subsidiära bestämmelser. Under de senaste årtiondena har internationaliseringen, bl.a. rörligheten för personer, varor och tjänster mellan olika stater, ökat klart. Den föreslagna regleringen klargör rättsläget, eftersom man i brist på en närmare reglering i praktiken har varit tvungen att avgöra frågan om finska domstolars internationella behörighet med stöd av allmänna internationella processrättsliga principer och bestämmel-

serna om domstolars lokala behörighet. En olägenhet till följd av detta är att förutsägbarheten hos avgörandena har kunnat vara dålig.

Det har också påpekats att bestämmelserna om domstolars lokala behörighet inte är utformade med tanke på att frågor om den internationella behörigheten ska avgöras utifrån dem. I vissa situationer har den internationella behörigheten för finsk domstol utifrån bestämmelserna om lokal behörighet utvidgats till att omfatta också sådana fall där det finns endast en obetydlig anknytning till Finland, så att bestämmelserna utan grund gynnar personer som är bosatta i Finland eller juridiska personer som är registrerade här. T.ex. för den som är stadigvarande bosatt i utlandet kan det anses oskäligt att finsk domstol ska vara behörig på basis av en sådan mycket svag anknytning.

Det är i princip inte heller ändamålsenligt att använda de finska domstolarnas resurser till att lösa tvister i sådana fall när det vore mycket naturligare att tvisten prövas av en domstol i någon annan stat. I tvister av internationell natur måste domstolen ofta också tillämpa utländsk rätt, och detta kan leda till tolkningsproblem och t.o.m. misslyckade domar.

Å andra sidan kan det hända att parterna har kommit överens om att ärendet ska handläggas i en finsk domstol eller att svaranden anser att det inte finns någon orsak att motsätta sig att ärendet handläggs i Finland, trots att anknytningen i objektivt hänseende verkar svag. I dessa fall är utgångspunkten att parternas valfrihet ska respekteras.

I 1 mom. anges det när ett ärende har en så stark anknytning till Finland att finsk domstol är internationellt behörig, med ett undantag. I 2 mom. föreskrivs om fall där anknytningen är svagare än i 1 mom. I dessa fall är finsk domstol behörig, om inte de grunder som anges i momentet utesluter behörighet. I 3 mom. anges de undantagssituationer när ett ärende ska prövas, trots att det finns en sådan grund enligt 2 mom. 2 punkten som utesluter behörighet.

Den föreslagna bestämmelsen om internationell behörighet är subsidiär. Den ska tillämpas endast när annat inte föreskrivs eller bestäms någon annanstans i den finska lag-

stiftningen eller i Europeiska gemenskapens lagstiftning eller i en internationell överenskommelse som är bindande för Finland.

I 1 mom. anges huvudregeln för när finsk domstol är behörig i ett ärende av internationell natur. Om ärendet har en sådan anknytning till Finland som grundar sig på en omständighet som avses i den föreslagna 1—4, 6—9, 11—17 eller 19 § är finsk domstol i princip internationellt behörig, och ärendet kan prövas av en finsk domstol. Bestämmelsen i 2 mom. gäller den internationella behörigheten för finsk domstol i de fall som avses i 5, 10 och 18 §. Enligt momentet kan behörigheten också grunda sig på någon annan väsentlig omständighet. Inom Finland bestäms forumet enligt de ovan nämnda paragraferna om lokal behörighet.

Ett ärende är av internationell natur, om aningen parterna eller föremålet för tvisten har någon form av relevant anknytning till utlandet. Ett typiskt sådant fall är när en juridisk person som är part i en tvist inte har vare sig hemvist eller förvaltningsställe och inte heller något verksamhetsställe i Finland. Ett ärende kan ha anknytning till utlandet t.ex. i ett sådant fall när en finsk bank kräver skadestånd av en finsk låntagare för att låntagaren i strid med avtalet har försummat att som säkerhet för skulden ta en inteckning i en utländsk fastighet som han eller hon äger.

En internationell jämförelse visar att svarandens hemvist eller vanliga vistelseort allmänt har godkänts som en behörighetsgrundande omständighet. I detta avseende vållar de bestämmelser som nämns ovan i 1 och 2 § inte några problem. Finsk domstol är utan vidare behörig att pröva ett ärende på de grunder som anges i de nämnda paragraferna, trots att käranden är t.ex. en utländsk juridisk person. I princip vållar inte heller bestämmelsen i 3 § om domstolen på den ort där svarandens verksamhetsställe finns några problem. Denna behörighetsgrund erkänns också i Bryssel I-förordningen och i Lugano-konventionen.

Enligt den föreslagna 4 § kan talan mot staten även väckas vid kärandens allmänna forum. Bestämmelsen är oproblematiserad med hänsyn till den internationella behörigheten, eftersom med staten i bestämmelsen avses finska staten. Bestämmelsen gäller inte talan

som väcks i Finland mot någon annan stat, och inte heller talan som väcks vid en utländsk domstol mot finska staten. Bestämmelsen ger inte heller den som tillfälligt bor eller vistas i Finland rätt att väcka talan på bonings- eller vistelseorten. Att en person tidigare har haft sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort i Finland grundar inte heller behörighet för domstolen på den ort där käranden hade sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

Behörighetsgrunderna i ärenden som gäller arbetsavtal, skadestånd och underhållsbidrag enligt den föreslagna 6, 7 och 9 § är i hög grad internationellt accepterade. Motsvarande behörighetsgrunder ingår i Bryssel I-förordningen. Den föreslagna 8 § gäller för sin del fast egendom som finns i Finland, och paragrafen är således i princip oproblematiserad i ärenden av internationell natur. Bestämmelsen anvisar en primärt behörig domstol i Finland i ett sådant fall när en fastighetstvist har anknytning till en utlänning som t.ex. äger den omtvistade fastigheten eller som krävs på skadestånd för att ha orsakat skada på en fastighet i Finland.

När det gäller ärenden som hör till ett exklusivt forum finns det å sin sida i allmänhet särskilda bestämmelser med tanke på internationella tvister. Bestämmelser om behörighetsfrågor som gäller äktenskap och föräldraansvar ingår också i Bryssel II a-förordningen. Bestämmelser om internationell behörighet för finsk domstol ingår också i 119 § i äktenskapslagen, i den i Stockholm den 6 februari 1931 mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige avslutade konventionen, innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (FördrS 20/1931), i 13 § i lagen om registrerat partnerskap (950/2001), i 34 § 1 mom. i adoptionslagen, i 4 kap. i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt, i lagen angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur och i 26 kap. i ärvdabalken. Det har föreslagits att lagen om faderskap ska kompletteras med en bestämmelse om internationell behörighet (justitieministeriets arbetsgruppsbetänkande 2007:7).

Ett ärende av internationell natur kan bli föremål för prövning i finsk domstol till följd av ett avtal om behörig domstol. Om parterna

i en tvist har kommit överens om att ett ärende ska behandlas i en viss tingsrätt, är denna domstol behörig att pröva ärendet utan att parternas eller ärendets anknytning till Finland behöver utredas desto vidare. Parternas avtalsfrihet ska således respekteras. Parterna kan t.ex. sinsemellan ha kommit överens om att frivilligt till varandra betala det som anges i ett domslut. I ett sådant fall när det finns domstolar i andra stater som i sig vore bättre lämpade att behandla ärendet kan ett forumavtal mellan parterna å andra sidan leda till att ingen av dessa går med på att behandla ärendet på grund av avtalets s.k. derogationsverkan. Parterna måste kunna få sitt ärende prövat av någon domstol. Det verkar inte heller sannolikt att de finska domstolarna i någon större utsträckning skulle få in ärenden som helt saknar anknytning till Finland eller där anknytningen grundar sig på en uppenbart oväsentlig omständighet. Det föreslås därför att en finsk domstol även i dessa fall ska vara behörig att pröva ett ärende som har anvisats den genom ett avtal om behörig domstol.

Eftersom parterna i rent nationella fall inte kan avtala om att ett tvistemål eller ansökningsärende som hör till ett exklusivt forum ska prövas av någon annan domstol än den som anges i lagen, finns det å andra sidan inte heller någon grund för att avvika från denna regel i ärenden av internationell natur. Detta gäller även de situationer enligt 19 § 2 mom. när tillämpningsområdet för ett prorogationsavtal har begränsats för att skydda den svagare parten. Utgångspunkten är således att ett internationellt avtal om behörig domstol som har ingåtts i strid med tillämpningsområdet för 19 § inte grundar behörighet för finsk domstol. I vissa fall är det dock möjligt att ett sådant prorogationsavtal är en sådan väsentlig omständighet enligt 2 mom. som grundar behörighet för finsk domstol.

Enligt den föreslagna 19 § ska ett avtal om behörig domstol vara skriftligt. I detta ingår även ett krav på att parterna ska underteckna avtalet. Detta formkrav motsvarar den gällande rätten. I rättspraxis har det ansetts att ett giltigt avtal kan uppkomma i ett ärende av internationell natur, trots att avtalet inte är skriftligt (HD 1982 II 167).

Det är inte heller framöver skäl att kräva skriftlig form i ärenden av internationell natur, eftersom ett sådant strikt formkrav kan medföra praktiska problem. Parterna kan dessutom ha följt någon annan stats lagstiftning eller vedertaget bruk när de ingått prorogationsavtalet, i den tron att avtalet även uppfyller formkraven i Finland.

Domstolen bör fall till fall överväga när ett avtal om behörig domstol som inte är skriftligt ska anses vara giltigt. Ledning kan fås av artikel 23 i Bryssel I-förordningen.

Finsk domstol är dock inte behörig att pröva ett ärende trots att det finns en anknytning enligt momentet, om det är klart att ett avgörande av en finsk domstol inte kan ha någon rättslig betydelse för parterna. Frågan om ett avgörandes rättsliga betydelse behandlas närmare i motiveringen till 2 mom. Tröskeln för att avvisa ett ärende på den nämnda grunden är högre än i de fall som avses i 2 mom. 1 punkten.

I vissa ärendegrupper har en utländsk dom inte någon rättslig relevans. Såsom framgått av motiveringen till 8 § förutsätter synpunkter som har att göra med staters suveränitet att sakrättsliga tvister som gäller fast egendom, dvs. närmast sådana tvister som avses i 8 § 2 mom. 1—3 punkten, prövas i den stat där egendomen finns. Denna internationella princip kommer till uttryck t.ex. i Bryssel I-förordningen och i Luganokonventionen.

En finsk domstol kan pröva ett ärende enligt 8 § 2 mom. 4—6 punkten som gäller en utländsk fastighet, om ärendet i övrigt har tillräcklig anknytning till Finland. Enligt tidigare rättspraxis finns det t.ex. inte något hinder för att behandla en talan om skadestånd av den anledningen att en överenskommen inteckning inte har sökts i en utländsk fastighet till säkerhet för ett lån som en finsk bank har beviljat en person som har hemvist i Finland (HD 2001:32). Om en person som har hemvist i Finland har hyrt ut en fastighet i utlandet till en person som är stadigvarande bosatt i Finland, kan talan som väckts för att driva in obetald hyra på motsvarande sätt prövas av finsk domstol. Det finns inte heller något hinder för att pröva en fråga enligt 8 § 2 mom. 1—3 punkten, t.ex. vem som är den rättmätiga ägaren till en utländsk fastighet, som en prejudiciell fråga.

Andra ärendegrupper där en utländsk dom i allmänhet inte har någon rättslig relevans är ärenden som gäller immateriella rättigheter och juridiska personers rättsliga ställning. Ett patent är t.ex. vanligtvis i kraft endast i den stat som har meddelat det. Ett tvistemål där det yrkas på ogiltigförklaring av ett patent som har meddelats en juridisk person som har hemvist i Finland ska därför prövas i denna stat. Domstolen på den ort där ett verksamhetsställe finns enligt 3 § är inte heller behörig att pröva giltigheten av ett utländskt aktiebolags organs beslut. Också sådana ärenden som har betydelse för anteckningar i register som förs av myndigheter i andra stater ska normalt handläggas i en domstol i registerstaten. I avsnitt 6 i Bryssel I-förordningen och i avsnitt 5 i Luganokonventionen finns bestämmelser om domstolars exklusiva behörighet.

I paragrafens 2 *mom.* sägs det att finsk domstol är behörig att pröva ett ärende av internationell natur, om ärendet har en sådan anknytning till Finland som grundar sig på en omständighet som avses i 5, 10 eller 18 §. Paragraferna gäller konsumenttvister, forum i ärenden som har samband med varandra och subsidiära forum.

Behörigheten kan också grunda sig på någon annan väsentlig omständighet. Det är nödvändigt med en öppen behörighetsgrund, eftersom de övriga behörighetsgrunderna i paragrafen utgår från omständigheter som grundar lokal behörighet och som främst har utformats med tanke på nationella tvister. I sådana fall kan ärendet i allmänhet prövas åtminstone i svarandens allmänna forum. I de fall när bestämmelserna om allmänt forum inte blir tillämpliga men tvisten är förenad med omständigheter som motiverar en prövning i finsk domstol, är de behörighetsgrunder som hänför sig till svaranden dock inte tillräckliga. Om t.ex. en avtalspart har förbundit sig att utföra ett bestämt uppdrag på en viss ort i Finland eller att inte bedriva en viss verksamhet i Finland, kan ärendet prövas av finsk domstol trots att det inte finns någon behörighetsgrund enligt 2 eller 3 §, för att en fullgörelsedom eller en förbudsdom ska kunna fås.

Det är däremot inte fråga om en väsentlig omständighet, om den enda anknytningen till

Finland är att ett tvistigt avtal har ingåtts i Finland eller att en person som är stadigvarande bosatt i Finland äger aktier i en juridisk person som är kärande och som har sitt hemvist i någon annan stat, och aktieinnehavet saknar betydelse för utövandet av den juridiska personens talan eller tvisteföremålet.

Det är inte motiverat att föreskriva att finsk domstol alltid ska vara behörig i ett ärende av internationell natur, trots att det finns en sådan anknytning som anges ovan. Enligt momentets 1 *punkt* kan det att ett avgörande av en finsk domstol i huvudsaken inte skulle ha någon faktisk rättslig betydelse för parterna utesluta behörighet i de situationer som avses i momentet.

Det klaraste exemplet på när en dom av en finsk domstol saknar rättslig relevans är när domen inte kan verkställas i en annan stat. En fullgörelsedom av en finsk domstol kan vara verkställbar i en annan stat utifrån en internationell överenskommelse. Främmande stater tillåter i allmänhet inte ensidigt verkställighet av andra staters domstolsavgöranden på sitt territorium. I dessa fall erkänner den främmande staten inte heller en finsk doms rättskraftsverkan, dvs. att ett ärende som redan har avgjorts genom ett lagakraftvunnet beslut i Finland inte kan prövas i den staten eller att en lagakraftvunnen dom som har meddelats i Finland kan läggas till grund för en dom som meddelas av en domstol i någon annan stat. Om käranden å andra sidan uppnår önskad fullgörelse genom att domen verkställs i Finland, har avgörandet givetvis rättslig relevans och ärendet ska i princip prövas.

En fastställsedom är inte verkställbar, men dess rättsliga relevans tar sig främst uttryck i att den fråga som har avgjorts i domen utan desto vidare prövning ska läggas till grund för en fullgörelsedom som gäller samma sak. Om en fastställsedom inte har sådan verkan i en annan stat, är dess rättsliga relevans i princip liten.

I vissa fall innebär redan domen i sig en ändring av rättsläget eller ett rättsförhållande. Som exempel kan nämnas en skilsmässodom. I ärenden av internationell natur är det i dessa fall fråga om huruvida man genom avgörandet får till stånd den eftersträlvade förändringen någon annanstans än i Finland. Även

om en sådan dom inte är verkställbar, anses en utländsk dom i allmänhet inte ha rättslig relevans i ett annat land utan ett särskilt erkännande av avgörandets giltighet. Ett erkännande kan jämföras med att en utländsk dom godkänns som verkställighetsgrund i en annan stat.

Om en finsk domstols avgörande inte kan erkännas eller verkställas i den främmande stat som parten eller föremålet för rättegången har anknytning till och om verkställbarhet av domen eller ändring av rättsläget inom Finlands gränser inte uppfyller kärandens syftemål, ska ärendet i princip avvisas. I vissa fall kan ärendet trots de ovan nämnda bristerna ändå prövas i Finland.

I vissa fall kan en finsk domstols dom som annars skulle vara av liten betydelse få ökad relevans till följd av att domen har s.k. bevisverkan. Denna bevisverkan kan vara t.o.m. mycket stark i en sådan situation när domen används som rättegångsmaterial i en annan stat, som utifrån sina internationella privaträttsliga lagvalsregler ska avgöra ärendet enligt finsk lag. Detta gäller i synnerhet när ärendet är juridiskt svårt eller rättskulturen i den främmande staten skiljer sig betydligt från den i Finland. En motsvarande situation kan uppstå när det behövs ett ställningstagande från en finsk domstol i en fråga som är av väsentlig prejudicerande betydelse vid någon annan rättegång och som domstolen i den främmande staten inte själv anser sig kunna avgöra. Det kan t.ex. vara fråga om den rättmätiga ägaren till en fastighet som är belägen i Finland eller giltigheten av en in-teckning i en fastighet.

Finsk domstol är inte heller internationellt behörig i ett sådant fall när en dom av en finsk domstol trots att den i sig skulle ha rättslig relevans de facto ändå inte skulle leda till önskat resultat för parterna. En sådan situation är det fråga om t.ex. när svaret visserligen har egendom i Finland men till ett så litet värde att käranden inte skulle få någon betalning alls eller betalningen endast skulle täcka en obetydlig del av fordran. Ett ytterligare villkor är att någon betalning för fordran uppenbarligen inte skulle fås heller i framtiden.

Enligt momentets 2 punkt är en finsk domstol inte behörig, om det med hänsyn till

ärendets anknytning till olika stater, den bevisning som ska läggas fram, parternas kostnader och övriga omständigheter är klart mer ändamålsenligt att ärendet prövas av en domstol i någon annan stat än Finland.

I sak är punkten subsidiär i förhållande till 1 punkten. Om ett avgörande i huvudsaken inte skulle ha tillräcklig rättslig relevans ska ärendet avvisas på denna grund, och det är inte nödvändigt att ta ställning till eventuella ändamålsenlighetsfrågor. För att ett ärende ska avvisas enligt 2 punkten förutsätts det däremot att ett avgörande av en finsk domstol har tillräcklig rättslig relevans men att det är mer ändamålsenligt att ärendet behandlas i en domstol i någon annan stat. För att bestämmelsen ska kunna tillämpas krävs det att domstolen i den andra staten kan meddela ett avgörande i huvudsaken som är av åtminstone lika stor betydelse för parten t.ex. när det gäller verkställigheten som det motsvarande avgörande som en finsk domstol skulle meddela.

Frågan om ett ärende ska prövas av finsk domstol eller inte avgörs från fall till fall enligt prövning. Vid prövningen ska för det första beaktas vilken anknytning ärendet eller parterna har dels till Finland, dels till en eller flera främmande stater. Det är inte möjligt att allmänt ange någon klar inbördes prioriteringsordning för olika typer av anknytningar. Vid prövningen ska det beaktas hur många olika anknytningar det finns och av vilken art dessa är.

För det andra ska den bevisning som kommer att läggas fram i ärendet beaktas. Parterna ska i princip ha möjlighet att lägga fram den bevisning som de anser att är väsentlig för avgörandet av ärendet på ett så tillförlitligt sätt som möjligt.

Om det t.ex. är alldeles väsentligt att förrätta syn på den plats där skadan har inträffat för att klarlägga ett skadeståndsanspråk, talar detta för att ärendet ska prövas i denna stat. Detta gäller särskilt i ett sådant fall när staten i fråga inte godkänner att en främmande stats myndigheter vidtar åtgärder på platsen och bevisning inte kan fås t.ex. i form av rättslig hjälp.

För vittnenas del bör det beaktas var dessa bor och i vilken utsträckning de är redo att frivilligt infinna sig i en domstol i en annan

stat för att bli hörda, eller i vilken mån vittnena i stället för att höras personligen kan höras genom att man använder rättslig hjälp. Av betydelse är också om skriftliga vittnesut-sagor godkänns i en stats processlagstiftning eller om det krävs att vittnena hörs personli-gen för att vittnesmålen ska vara lagligt rät-tegångsmaterial. Motsvarande omständighe-ter har betydelse också när det gäller sakkun-nigbevisning.

För det tredje ska de kostnader som rätte-gången medför för parterna beaktas. Med detta avses kostnader för bevisning och kost-nader som parterna orsakas av biträden och av andra orsaker samt rättegångsavgifter och andra motsvarande kostnader.

En allmän princip i lagstiftningen i olika länder är att den part som förlorar ett mål är skyldig att ersätta den vinnande partens kost-nader. I vissa stater är huvudregeln den att parterna svarar för sina egna kostnader an-tingen helt eller delvis, oberoende av utgång-en i målet. Trots att det inte finns något di-rekt förbud mot att vid prövningen beakta denna omständighet, som beror på lagstift-ningen, bör man i allmänhet inte göra det, ef-tersom domstolen inte på förhand ska ta ställning till målets utgång.

Vid prövningen kan man beakta i vilken stat kostnaderna som helhet skulle bli störst. I vissa fall kan man även väga in i vilken mån en part kommer att kunna svara för sina kostnader. Om t.ex. en part som typiskt be-finner sig en svagare ställning har en gällan-de förmån i form av statlig rättshjälp, försäk-ring, medlemskap i en sammanslutning eller någon annan motsvarande omständighet en-dast i en stat, kan denna omständighet beak-tas.

För det fjärde kan övriga omständigheter som är väsentliga för ändamålsenlighets-prövningen beaktas. Det kan t.ex. vara fråga om omständigheter som inverkar på rätte-gångens längd eller som hänför sig till en parts person. Om t.ex. en part som är stadig-varande bosatt i Finland inte på grund av sjukdom eller av någon annan orsak kan del-ta i en rättegång i en annan stat och det är nödvändigt att parten är personligen närva-rande, kan detta beaktas som en omständig-het som talar för att finsk domstol ska vara behörig.

För att utesluta behörighet för finsk dom-stol krävs det att det är klart mer ändamålsen-ligt att ärendet behandlas i någon annan stat än i Finland. Eftersom man vid ändamålsen-lighetsprövningen kan och även ska beakta flera olika omständigheter som inverkar i olika riktningar, är det motiverat att finsk domstol avstår från att pröva ett ärende en-dast i de fall när det är klart mer ändamålsen-ligt att ärendet prövas och avgörs av en dom-stol i någon annan stat. Sannolikt är det ock-så lättare för parterna att acceptera att ett ärende inte prövas i Finland, om detta beslut inte grundar sig på prövning eller ens på två nästan likvärdiga alternativ, utan vägande grunder kan läggas fram till stöd för det al-ternativ som valts.

De ovan nämnda grunderna som utesluter behörighet för finsk domstol gäller ärenden som har en sådan anknytning till Finland som avses i 5, 10 eller 18 §.

Enligt kapitlets 5 § kan en konsument väcka talan mot en näringsidkare vid tings-rätten på den ort där konsumenten har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort i ett ärende som gäller konsumentskydd. Trots att det i Bryssel I-förordningen och Luganokon-ventionen bestäms om en motsvarande rätt för konsument, kan denna möjlighet ändå anses vara exceptionell. Vissa staters rätts-ordning godkänner inte en sådan behörig-hetsgrund, utan anknytningen anses vara allt-för svag. Såsom framgått ovan är det en all-mänt godtagen princip att domstolen på den ort där svaranden har sitt hemvist är behörig i tvistemål.

Om konsumentens hemvist inte tillmäts be-tydelse som behörighetsgrund enligt rätts-ordningen i näringsidkarens hemstat, är det motiverat att ärendet avvisas av finsk dom-stol, inte bara av processekonomiska orsaker utan också med tanke på de kostnader som skulle orsakas konsumenten. Det är då fråga om en grund enligt momentets 1 punkt, där det sägs att ett ärende ska avvisas, om ett av-görande av en finsk domstol inte skulle ha någon faktisk rättslig betydelse.

I kapitlets 10 § bestäms det om behörig domstol i sådana fall när flera käromål har samband med varandra. Om flera käromål väcks mot samma svarande eller käromål väcks mot olika svarande, kan käromålen en-

ligt paragrafen prövas av den tingsrätt som är behörig att pröva något av dem, om käromålen väcks samtidigt och stöder sig på väsentligen samma grund. Ett genkäromål som väckts med anledning av huvudkäromålet och en s.k. huvudinterventionstalan eller en regresstalan eller någon annan motsvarande talan kan dessutom prövas i samband med huvudkäromålet.

Trots att både Bryssel I-förordningen och Luganokonventionen tillåter behörig domstol utifrån käromål som har samband med varandra, är en sådan anknytning annars inte alltid en tillräcklig behörighetsgrund i ärenden av internationell natur. Den internationella behörigheten ska prövas skilt för varje käromål. Om huvudkäromålet tas upp till prövning, ska ett genkäromål eller en huvudinterventionstalan i princip prövas på grund av att de är accessoriska till huvudkäromålet. Vid prövningen ska det dock beaktas om ärendena de facto kommer att behandlas i samma rättegång.

Särskilt vid en regresstalan eller någon annan motsvarande talan kan anknytningen till Finland vara så svag att ärendet inte ska prövas här. Högsta domstolens prejudikat 2007:68 är också relevant i detta sammanhang. Svaranden väckte talan mot två företag i Förenta staterna och begärde att käromålen skulle förenas med ett fordringsmål som grundade sig på en borgensförbindelse mellan finländare, på den grunden att företagen med stöd av borgensförbindelsen var skyldiga att ersätta svaranden för det belopp som denne eventuellt skulle bli tvungen att betala med anledning av det ursprungliga käromålet. Käromålet mot de amerikanska bolagen prövades inte. Också i de situationer som avses i den föreslagna 10 § 4 mom. kan anknytningen i princip anses vara svag. Även i dessa fall kan man emellertid utifrån en helhetsprövning besluta att ett ärende av internationell natur ska prövas av finsk domstol, i synnerhet om det visar sig finnas andra anknytningar till Finland.

I kapitlets 18 § bestäms om subsidiära forum. Det följer redan av paragrafens natur att anknytningen till Finland i de fall som anges i paragrafen till sin karaktär är förhållandevis svag i ärenden av internationell natur. De omständigheter som nämns i paragrafens

1 mom. 1 punkt, dvs. att en person uppehåller sig i Finland eller tidigare har haft sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort i Finland, är ofta otillräckliga för att grunda behörighet för finsk domstol. I ett sådant fall måste ärendet ofta avvisas på den grunden att en finsk dom inte skulle ha tillräckligt stor betydelse eller för att det är ändamålsenligare att ärendet behandlas i en domstol i någon annan stat. Vid bedömningen av hur betydelsefull anknytningen är i de fall som avses i 18 § 1 mom. 2 och 3 punkten kan man dessutom beakta egendomens storlek och art och möjligheterna att rikta verkställighetsåtgärder mot den.

Enligt momentet kan den internationella behörigheten också grunda sig på någon annan väsentlig omständighet. I denna förutsättning ingår på sätt och vis redan den tanken att anknytningen till Finland ska vara förhållandevis stark. Det är dock motiverat att utsträcka de två grunder i momentet som utesluter behörighet till att gälla också dessa fall. Särskilt den grund som avses i momentets 2 punkt kan leda till att ett ärende avvisas, trots att anknytningen till Finland grundar sig på en väsentlig omständighet.

I 3 mom. uttrycks den s.k. ordre public-principen. Enligt denna allmänt godtagna princip kan en annan stats lag lämnas utan avseende, om den skulle leda till ett resultat som strider mot grunderna för den finska rättsordningen. Inte heller ska en utländsk dom erkännas eller verkställas, om det förfarande som har iakttagits eller den materiella lagstiftning som ligger till grund för domens innehåll strider mot grunderna för den finska rättsordningen.

I 2 mom. 2 punkten föreskrivs att finsk domstol inte är behörig, om det är mer ändamålsenligt att ärendet prövas av en domstol i någon annan stat. Enligt 3 mom. är finsk domstol trots det behörig att pröva ett ärende, om det förfarande eller den lagstiftning som tillämpas i domstolen i en främmande stat skulle strida mot grunderna för den finska rättsordningen.

Momentet ska tillämpas restriktivt. Enbart det att ett förfarande eller lagstiftningen i en stat i någon mån avviker från finsk rätt strider inte mot ordre public-principen. Förfarandet eller lagstiftningen ska klart strida mot

rådande uppfattningar i Finland om mänskliga rättigheter, processuella rättssäkerhetsgarantier eller sociala, ekonomiska eller andra grundläggande frågor.

Momentet kan tillämpas bl.a. i ett sådant fall när en domstol i en främmande stat inte ger en part tillräckliga eller lika möjligheter att bli hörd som andra parter eller när domstolen annars inte ger en part möjlighet att driva sin sak på grund av partens utländska bakgrund eller kön eller på någon annan motsvarande oacceptabel grund.

Ett ärende kan prövas av finsk domstol också i ett sådant fall när den materiella lagstiftning som ska tillämpas på tvisten skulle strida mot grunderna för den finska rättsordningen. Bl.a. stränga skadestånd av straffkaraktär eller hot om fängelse på grund av en privat skuld som gäldenären inte kan betala kan anses strida mot den finska rättsordningen.

26 §. I paragrafen bestäms om skyldigheten för en finsk domstol att pröva sin internationella behörighet. Utgångspunkten enligt *1 mom.* är att en domstols internationella behörighet är en absolut processförutsättning. Domstolen ska självant pröva om den enligt 25 § är behörig att pröva ett ärende av internationell natur. Om finsk domstol inte är internationellt behörig, ska ärendet avvisas.

I *2 mom.* sägs det att en finsk domstol i vissa ärendegrupper ska pröva sin behörighet enligt 25 § endast om en part gör en invändning om bristande behörighet när parten första gången för talan i saken, eller om en part inte avger ett begärt svaromål eller inte finner sig till ett sammanträde i domstolen till vilket parten har kallats direkt. Om en part svarar i huvudsaken utan att i rätt tid göra en invändning, korrigeras en eventuell brist i domstolens internationella behörighet, och domstolen kan pröva ärendet.

I 19 § 1 mom. föreslås det att parterna i sådana tvistemål som inte hör till ett exklusivt forum t.ex. ska kunna avtala om att ett ärende ska behandlas i någon annan domstol än den som anvisas i lagen. Avtalsfriheten gäller merparten av de tvistemål där förlikning är tillåten. För att skydda den svagare parten föreslås det dock i 19 § 2 mom. att ett giltigt forumavtal endast kan ingås efter det att en tvist redan har uppkommit, om avtalet för-

svagar den lagliga rätten för en konsument, en arbetstagare eller den som yrkar på eller får underhållsbidrag att få ärendet prövat av en domstol som anvisas i lagen. Enligt 19 § 3 mom. kan giltiga prorogationsavtal inte ingås i ärenden som hör till ett exklusivt forum.

De grunder som talar för avtalsfrihet för parterna i nationella tvister är i allmänhet också tillämpliga på tvister av internationell natur. Å andra sidan bör synpunkter som gäller skyddet för den svagare parten och det allmänna intresset beaktas i ärenden av internationell natur.

Enligt den föreslagna 21 § ska en domstol pröva sin lokala behörighet i ett ärende som hör till något annat än ett exklusivt forum endast om en part gör en invändning om bristande behörighet när parten första gången för talan i saken eller om parten förblir passiv.

På de grunder som anges ovan och för att regleringen ska vara konsekvent föreslås det att en finsk domstol inte självant behöver pröva sin internationella behörighet, om ett giltigt forumavtal kunde ingås i ett motsvarande nationellt ärende enligt 19 § 1 eller 2 mom.

Även om ett ärende hör till de ovan nämnda grupperna, är det inte motiverat att utsträcka den internationella behörigheten för finska domstolar till precis alla ärenden, eftersom meningslösa rättegångar i onödan belastar domstolar och parter. Domstolen ska därför självant avvisa ett ärende, om ett avgörande av en finsk domstol i ärendet inte kan ha någon rättslig relevans. Denna begränsning överensstämmer med behörighetsbegränsningen i 25 § 1 mom.

I artikel 24 i Bryssel I-förordningen och i artikel 18 i Luganokonventionen finns motsvarande bestämmelser som i det föreslagna momentet.

Om en tingsrätt finner att finsk domstol är internationellt behörig i ett ärende men att ärendet ska behandlas i en annan tingsrätt som är lokalt behörig, ska de bestämmelser om överföring som föreslås ovan i 22 § iaktas. De begränsningar som föreslås i 23 § gäller dock inte en högre domstols skyldighet att pröva en lägre domstols internationella behörighet.

Kapitlets subsidiaritet

27 §. Enligt paragrafen bestämmelserna i detta kapitel ska iakttas, om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska gemenskapens lagstiftning eller internationella fördrag som är bindande för Finland.

I olika lagar kvarstår fortfarande särskilda forumbestämmelser som beroende på det aktuella fallet antingen är primära eller tillämpas som komplement till bestämmelserna i kapitlet. Frågan om dessa bestämmelser är tvingande eller inte ska avgöras skilt för varje bestämmelse.

Som exempel på primära bestämmelser kan nämnas jämställdhetslagens 12 §, där det sägs att talan om gottgörelse på grund av brott mot förbudet mot diskriminering ska behandlas i den tingsrätt inom vars domkrets arbetsgivaren, läroanstalten eller intresseorganisationen har sitt hemvist. Syftet med bestämmelsen är att alla de käromål som har väckts med anledning av tillsättandet av en tjänst ska behandlas i samma domstol för att säkerställa enhetliga avgöranden.

Av de bestämmelser om alternativa forum som finns någon annanstans än i det föreslagna 10 kap. i RB kan nämnas 42 § 2 mom. i lagen om vägbefordringsavtal (345/1979). Enligt den paragrafen kan talan som gäller befordran utöver i den domstol som anges i 10 kap. i RB behandlas också i tingsrätten på bestämmelseorten eller i tingsrätten på den ort där godset togs emot för befordran. Bestämmelsen föreslås inte bli ändrad, eftersom dess innehåll i väsentlig mån bygger på en internationell konvention. För att regleringen ska vara konsekvent har det inte heller ansetts ändamålsenligt att ändra forumbestämmelsen med samma innehåll i 36 § i järnvägstransportlagen (1119/2000).

I allmänhet ska också de forumbestämmelser som följer av internationella åtaganden som är bindande för Finland iakttas i första hand. Dessutom är den lagstiftning inom Europeiska gemenskapens som ska tillämpas direkt, såsom Bryssel I-förordningen, primär i förhållande till nationell lagstiftning.

Om det på något annat ställe i lag föreskrivs om avtal om behörig domstol, ska också de bestämmelserna tillämpas framför detta kapitel. Särskilda bestämmelser om av-

tal om behörig domstol finns t.ex. i 21 kap. i sjölagen. I övriga fall avgörs frågan om ett forumavtal ska tillåtas eller inte enligt de principer som framgår av bestämmelserna i detta kapitel. Det är t.ex. inte möjligt att ingå avtal om forum för en ovan nämnd gottgörelsetalan som grundar sig på jämställdhetslagen, eftersom forumbestämmelsen i 12 § i den lagen är tvingande.

När forum för ett tvistemål bestäms har bestämmelserna om den s.k. adhesionsprincipen stor faktisk betydelse. Enligt 3 kap. 1 § i BRL får talan beträffande ett privaträttsligt anspråk med anledning av det i åtalet avsedda brottet föras i samband med åtalet. I 8 kap. 9 § i RB sägs att ett ansökningsärende under vissa förutsättningar kan behandlas tillsammans med ett tviste- eller brottmål. Dessutom bestäms det t.ex. i 31 § i äktenskapslagen att bl.a. ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt kan behandlas i samband med ett ärende som gäller äktenskapsskillnad eller samlevnadens upphörande. De ovan nämnda bestämmelserna har tolkats så att de åsidosätter forumbestämmelserna. Propositionen ändrar inte rättsläget. Om t.ex. förvaltaren av ett dödsbo åtalas för förskingring som riktar sig mot boet, kan yrkande på skadestånd och på att förvaltaren skiljs från sitt uppdrag framställas i samband med åtalet, trots att det behandlas någon annanstans än i kvarlåtenskapsforumet.

Kapitlets 20–24 §, som gäller förfarandet, ska i princip tillämpas i fråga om alla de tvistemål som behandlas enligt 5 och 6 kap. och alla de ansökningsärenden som behandlas enligt 8 kap. i RB.

Bestämmelser om internationell behörighet finns i ett flertal internationella överenskommelser och EU-författningar. De mest heltäckande av dem är Bryssel I-förordningen, Bryssel II a-förordningen och Lugano-konventionen. Dessutom finns det relativt heltäckande bestämmelser om internationell behörighet i den familjerättsliga lagstiftningen. Bestämmelser om internationell behörighet ingår också i många lagar. Som exempel kan nämnas 26 kap. 1–4 § i ärvdabalken, 37 § i atomansvarighetslagen och 42 § 1 mom. i lagen om vägbefordringsavtal. Så-

dana bestämmelser har företrädare framför det föreslagna kapitlets 25 §.

15 kap Om rättegångsombud

12 §. En tvist om advokatarvodet och ersättningen till en parts ombud eller biträde kan enligt paragrafen prövas förutom av svarandens allmänna forum också av den domstol som sist avgjorde huvudsaken.

Enligt paragrafen är det möjligt att få en tvist prövad av hovrätten eller högsta domstolen i första instans. Detta är ett undantag från den vedertagna principen för instansordningen. Det finns inte någon saklig grund för att hålla kvar detta undantag, eftersom tvisten på normalt sätt kan prövas av en domstol i första instans, dvs. tingsrätten.

Det sägs dessutom i paragrafen att ett ombud eller ett biträde har rätt att behålla de rättegångshandlingar som han eller hon har hand om till dess att betalning fås.

I vissa fall kan bestämmelsen leda till ett oskäligt resultat för huvudmannen. I många stater förhåller man sig negativt till sådana här bestämmelser. Ett ombud eller ett biträde kan oftast säkerställa att betalning fås på ett effektivare sätt, t.ex. genom att begära förskottsbetalning.

På de grunder som anges ovan föreslås det att paragrafen upphävs.

31 kap Om extraordinärt ändrings-sökande

1 §. Enligt paragrafens föreslagna nya 2 mom. är det att huvudsaken har avgjorts i en domstol som saknar lokal behörighet inte någon grund för att undanröja avgörandet i huvudsaken till följd av klagan på grund av domvilla.

I 31 kap. 1 § 1 punkten i RB sägs att en lagakraftvunnen dom får undanröjas, om ärendet har tagits upp till prövning trots att det har förelegat en sådan omständighet på grund varav rätten självant borde ha lämnat ärendet utan prövning. Utifrån lagrummet har en lagakraftvunnen dom kunnat undanröjas bl.a. på den grunden att ärendet har prövats och huvudsaken avgjorts i någon annan domstol än den som anvisas i en obligatorisk forumbestämmelse.

Eftersom det ovan i 10 kap. 23 § i RB föreslås att fullföljdsdomstolen endast ska ha begränsad rätt att pröva om ett ärende har handlagts i en domstol som anvisas i en obligatorisk forumbestämmelse, bör det för konsekvensens skull föreskrivas att det inte är möjligt att i efterhand genom extraordinärt ändringssökande ingripa i brister som gäller en domstols lokala behörighet.

Som en allmän regel kan anses att extraordinärt ändringssökande inte bör vara möjligt i större omfattning än ordinärt ändringssökande. Utan en bestämmelse som begränsar möjligheten att söka ändring skulle en part som har nöjt sig med underrättens avgörande, och som inte vid någon tidpunkt under handläggningen har påtalat en eventuell brist i domstolens behörighet, efter det att avgörandet har vunnit laga kraft utan begränsningar kunna begära att domen undanröjs genom klagan på grund av domvilla, med åberopande av en brist i domstolens lokala behörighet. Å andra sidan skulle en part som har överklagat tingsrättens avgörande utan att dock göra tingsrättens lokala behörighet stridig de facto inte längre framgångsrikt kunna anföra klagan på grund av domvilla utifrån bristande lokal behörighet, eftersom bristen korrigeras i fullföljdsinstansen. Det finns inte någon grund för en sådan skillnad. Det verkar inte heller motiverat att ett avgörande i huvudsaken skulle kunna undanröjas på den formella grunden att ärendet har prövats av någon annan domstol än den som anges i en obligatorisk forumbestämmelse. Lagakraftvunna domar bör endast kunna ändras på grundval av allvarliga fel eller brister.

1.2 Lagen om upphävande av lagen om laga domstol och rättegång i vissa fall

I lagen om laga domstol och rättegång i vissa fall, som är från 1944, bestäms om den domstol som ska behandla ett ärende i ett sådant fall när ärendet enligt lagen skulle höra till en allmän underrätt vars verksamhet har avbrutits till följd av krigshandlingar. Utgångspunkten i lagen är att den underrätt som ska behandla ärendet avgörs från fall till fall, vanligtvis utifrån omständigheter som hänförs till svaranden, t.ex. den ort där svaranden

är bosatt eller anträffas eller där han eller hon har egendom. Om inte den behöriga domstolen kan avgöras på basis av bestämmelserna i lagen, är det i sista hand justitieministeriet som bestämmer om den domstol där ärendet ska behandlas.

1 §. Det föreslås att både lagen om upphävande av lagen om laga domstol och rättegång i vissa fall och den förordning 737/1944 som utfärdats med stöd av den ska upphävas, eftersom de har blivit onödiga på grund av nyare lagstiftning som gäller undantagsförhållanden. Enligt 25 § i beredskapslagen (1080/1991) kan statsrådet bl.a. bestämma att ett ämbetsverk eller en inrättning ska flytta till en annan ort. Enligt lagen kan t.ex. en tingsrätt som på grund av undantagsförhållanden inte kan bedriva verksamhet på sitt vanliga verksamhetsställe flyttas till en annan ort, där den kan fortsätta sin verksamhet under samma namn och med samma befogenheter som förut.

Beredskapslagstiftningen föreslås bli ändrad. I den nya beredskapslagen föreslås en motsvarande reglering som i den gällande beredskapslagen (RP 3/2008 rd, s. 85 och 105).

2 §. I paragrafen bestäms det om när lagen träder i kraft.

1.3 Rättshjälpslagen

13 §. När rättshjälpen börjar och dess varaktighet. Enligt paragrafen 4 mom. förblir ett sådant förordnande för ett rättegångsbiträde i ett brottmål som meddelats på basis av rättshjälpslagen i kraft när målet överförs till en annan domstol med stöd av 4 kap. 8—10 § i BRL, om inte den överförande domstolen beslutar något annat.

Eftersom ett tvistemål eller ett ansökningsärende enligt 10 kap. 22 och 24 § i RB i lagförslag 1 kan överföras till en annan domstol, föreslås det att momentet ändras så att ett förordnande för ett rättegångsbiträde i princip ska förbli i kraft även i dessa fall. Det föreslås dessutom för tydlighetens skull att även den gällande bestämmelsen i 3 kap. 2 § i BRL nämns på motsvarande sätt. I bestämmelsen sägs att om åtal för brott och talan beträffande ett privaträttsligt anspråk med anledning av brottet är anhängiga vid olika domstolar, kan domstolen överföra talan att

handläggas i samband med åtalet, om det finns särskilda skäl för det.

1.4 Lagen om upphävande av 16 § i lagen om vissa samäganderättsförhållanden

1 §. I 16 § i lagen om vissa samäganderättsförhållanden bestäms det om samäganderättsförhållandena i sådana fall när två eller flera gemensamt äger fast eller lös egendom, inklusive värdepapper.

Om samägarna är oeniga, kan domstolen ge tillstånd till att stifta en panträtt eller någon annan motsvarande rätt, utse en god man för att vårda egendomen samt bestämma att egendomen ska säljas, om den inte kan skiftas eller detta skulle medföra betydande olägenheter. Domstolen bestämmer också om en god man ska skiljas från uppdraget. Behörig domstol i dessa mål är enligt lagens 16 § underrätten på den ort inom vars domkrets den gemensamma egendomen finns.

Bestämmelsen har ansetts vara tvingande. I vissa fall kan det i praktiken vara svårt att klarlägga var egendomen finns. Bestämmelsen är också oändamålsenligt osmidig. Efter som den tvingande bestämmelsen om att tvister som gäller fast egendom ska behandlas i underrätten på den ort där egendomen finns dessutom föreslås bli slopad enligt lagförslag 1, föreslås det att paragrafen upphävs. Det föreslås att bestämmelserna i 10 kap. i RB ska iakttas. I 10 § 3 mom. i det kapitlet föreskrivs om den domstol där talan mot samägare ska behandlas.

2 §. Paragrafen innehåller en ikraftträdandebestämmelse. På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

1.5 Förköpslagen

18 §. Enligt förköpslagen har kommunen förköpsrätt vid köp som gäller fastigheter inom dess område. När kommunen utnyttjar sin förköpsrätt träder den i den ursprungliga köparens ställe och blir bunden av de villkor som gäller mottagaren i avtalet mellan den ursprungliga köparen och säljaren. Enligt lagens 15 § ska den ursprungliga köparen sörja för att de förpliktelser som ankommer på till-

trädaren uppfylls. För detta har köparen rätt att få behörig ersättning av kommunen. Om värdet av såld egendom har sjunkit till följd av en försummelse från den ursprungliga köparens sida, har kommunen å andra sidan rätt att få skälig ersättning för detta. Om villkoren vid ett fastighetsköp är av sådan art att de inte kan uppfyllas i oförändrad form när kommunen har trätt i en köparens ställe, ska enligt lagens 17 § den i villkoret innefattade förpliktelsen omvandlas till en penningprestation som motsvarar förpliktelsens fulla värde. Kommunen ska betala denna penningprestation till säljaren. Kommunen ska dock uppfylla det villkor som gäller köparens prestationsskyldighet på ett sätt som är jämförbart med det ursprungliga villkoret, om detta skäligen kan krävas.

Laga domstol i tvister som gäller ärenden som avses i 15 och 17 § är enligt lagens 18 § underrätten på den ort inom vars domkrets fastigheten eller, om fastigheterna är flera till antalet, största delen av deras sammanlagda areal är belägen. I lagens 21 a § sägs det dessutom att om ett avtalsvillkor har bestämts eller någon annan åtgärd vidtagits i avsikt att undvika att förköpsrätten utnyttjas, kan en domstol som nämns i 18 § pröva ett yrkande av kommunen om att villkoret eller åtgärden inte ska binda kommunen.

De ärenden som avses ovan kan grunda sig på en skada som orsakats en fastighet. Dessa ärenden ska enligt den gällande lagen behandlas på den ort där fastigheten är belägen också utan en särskild bestämmelse. Å andra sidan kan andra tvister som avses i de ovan nämnda bestämmelserna anses som obligationsrättsliga ärenden som grundar sig på avtal och som utan en särskild bestämmelse skulle höra till svarandens allmänna forum.

Den obligatoriska bestämmelsen i den gällande lagen om att tvister som gäller fastigheter ska behandlas i den tingsrätt inom vars domkrets fastigheten är belägen föreslås bli slopad i lagförslag 1 ovan. Enligt förslaget kan en tvist som gäller en fastighet väckas vid svarandens allmänna forum eller vid tingsrätten på den ort där fastigheten finns. Ärenden som kan klassas som obligationsrättsliga ska enligt förslaget i regel behandlas i svarandens allmänna forum.

I enlighet med detta föreslås att det i 18 § i förköpslagen inte längre ska föreskrivas om den behöriga domstolen. Detta betyder att bestämmelserna i 10 kap. i rättegångsbalken ska tillämpas. Ändringen kan också motiveras med att de ärenden som avses i 15, 17 och 21 a § i förköpslagen inte har sådana särdrag att det skulle finnas orsak att i fråga om dem föreskriva om forum på ett sätt som avviker från de allmänna bestämmelserna.

I förköpslagen ska det också framöver bestämmas om tiden för väckande av talan. Dessutom sägs det i 18 § för tydlighetens skull att talan som grundar sig på 15 eller 17 § ska väckas i tingsrätten, eftersom kommunens beslut om att utnyttja sin förköpsrätt enligt lagens 22 § ska överklagas hos förvaltningsdomstolen. Tingsrätten ska också framöver vara behörig i de ärenden som avses i 21 a § i förköpslagen. Detta framgår av den hänvisning till 18 § som finns i den paragrafen.

1.6 Konsumentskyddslagen

12 kap Särskilda stadganden

1 d §. *Behandling av tvister.* I tvistemål mellan en konsument och en näringsidkare kan konsumenten enligt 2 mom. väcka talan även vid den underrätt inom vars domkrets han eller hon är bosatt.

Det föreslås att momentet ändras så att det hänvisas till 10 kap. i rättegångsbalken. En motsvarande bestämmelse finns i 10 kap. 5 § i RB i lagförslag 1 ovan. Dessutom sägs det i det föreslagna 10 kap. 19 § 2 mom. att rätten för en konsument att få ett ärende behandlat av en domstol som avses i kapitlet i fråga får begränsas genom avtal endast om avtalet har ingåtts efter tvistens uppkomst.

1.7 Lagen om bostadsköp

7 kap Särskilda stadganden

4 §. *Behörig domstol.* Paragrafen innehåller en motsvarande bestämmelse som i konsumentskyddslagens 12 kap. 1 d § 2 mom., som behandlas i lagförslag 6 ovan. På de grunder som gäller lagförslag 6 föreslås det att para-

grafen ändras till en hänvisningsbestämmelse till 10 kap. i rättegångsbalken.

slås det att hänvisningen ändras på motsvarande sätt.

1.8 Lagen om försäkringsavtal

74 §. *Tid för väckande av talan.* I paragrafens första del anges det när talan ska väckas med anledning av en försäkringsgivares ersättningsbeslut. Enligt den sista meningen i paragrafen kan talan också väckas vid domstolen på kärandens hemort. I 3 § i lagen om försäkringsavtal sägs det att ett avtalsvillkor som till nackdel för försäkringstagaren avviker från vad som föreskrivs i lagen är ogiltigt i förhållande till en konsument samt vissa näringsidkare som kan jämföras med konsumenter.

För att regleringen ska vara konsekvent och tydlig föreslås det att paragrafen ändras så att den sista meningen, som gäller behörig domstol, stryks. De allmänna bestämmelserna i 10 kap. i rättegångsbalken i lagförslag 1 blir tillämpliga. Enligt 5 § i det kapitlet kan en konsument väcka talan mot försäkringsgivaren vid domstolen på den ort där konsumenten har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Konsumenten och försäkringsgivaren kan ingå ett sådant avtal om behörig domstol som avses i kapitlets 19 § 2 mom.

I paragrafen kvarstår bestämmelser om tiden för väckande av talan. Paragrafens rubrik ändras i enlighet med detta.

1.9 Lagen om öppna bolag och kommanditbolag

5 kap Likvidation av öppna bolag

4 §. *Företrädande av en bolagsmans dödsbo.* I 1 mom. sägs att om dödsboet efter en bolagsman inte har någon boutredningsman, ska det utse någon att företräda boet vid bolagets likvidation. Om dödsboet inte trots en begäran utser någon företrädare, kan en bolagsman hos kvarlåtenskapsforumet yrka att en god man ska förordnas för att företräda dödsboet.

I momentet hänvisas till 10 kap. 2 § i den gällande rättegångsbalken. Eftersom bestämmelser om kvarlåtenskapsforum enligt lagförslag 1 finns i 10 kap. 17 § i RB, före-

1.10 Lagen om upphävande av 7 kap. 4 § i skadeståndslagen

1 §. Enligt 7 kap. 4 § 1 mom. i skadeståndslagen ska i den lagen avsedd talan mot offentligt samfund om skadestånd väckas i den ordning som föreskrivs för tvistemål, vid den underrätt inom vars domkrets den skadevållande handlingen företogs eller den handling som underlåtits bort företagas eller skadan uppkom. Talan mot staten kan också väckas vid underrätten på den ort där käranden har sitt bo och hemvist. I rättspraxis har bestämmelsen ansetts vara dispositiv (HD 1987:135).

Enligt lagförslag 1 ovan ska de allmänna bestämmelserna i 10 kap. i rättegångsbalken tillämpas på ärenden som gäller skadestånd. I kapitlets 7 § sägs det att talan kan prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den skadevållande handlingen företogs eller den försummade handlingen borde ha företagits eller skadan uppkom. I 10 kap. 4 § i det nämnda lagförslaget föreslås det att ett yrkande mot staten ska kunna prövas bl.a. av tingsrätten på den ort där käranden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Enligt kapitlets 1 och 2 § kan talan dessutom väckas vid svarandens allmänna forum.

I 2 mom. sägs det att yrkande om ersättning även får framställas i samband med ett brottmål. Denna rätt framgår av 3 kap. 1 § i lagen om rättegång i brottmål.

På de grunder som anges ovan föreslås det att paragrafen upphävs.

2 §. Paragrafen innehåller en ikraftträdandebestämmelse. På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

1.11 Lagen om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel

3 §. Enligt paragrafen gäller i fråga om ersättningarna i tillämpliga delar 5 kap., 6 kap. 1 § samt 7 kap. 3 och 4 § i skadeståndslagen.

Eftersom 7 kap. 4 § i skadeståndslagen upphävs enligt lagförslag 10 ovan, föreslås det att paragrafen ändras så att omnämmandet av 7 kap. 4 § stryks.

1.12 Trafikförsäkringslagen

11 §. I 1 mom. anges det när talan om ersättning för trafikskada ska väckas mot ett försäkringsbolag och vilken domstol som är behörig att behandla talan. I 2 mom. finns också en bestämmelse om behörig domstol. I 3 mom. bestäms det bl.a. om de rättsliga följderna av att tiden för väckande av talan överskrids.

Enligt 1 mom. kan ett ärende som gäller trafikförsäkringsersättning behandlas vid den allmänna underrätten på den ort där skadan inträffat eller där försäkringsbolaget har sin hemort i Finland eller inom vars domkrets den skadelidande har sin hemort enligt lagen om befolkningsböcker eller sammanslutningen sin hemort i Finland.

Enligt 2 mom. ska vad som i 1 mom. bestäms om försäkringsbolags hemort på motsvarande sätt tillämpas på den ort där ett utländskt försäkringsbolag har sin representation och, i vissa fall, på ersättningsombudets varaktiga hemort eller driftställe.

Enligt 10 kap. 2 § i RB i lagförslag 1 kan ett ärende som gäller trafikförsäkringsersättning behandlas i försäkringsbolagets allmänna forum. Enligt kapitlets 3 § kan ett ärende behandlas i tingsrätten på den ort där bolaget har sin representation eller något annat verksamhetsställe. Formuleringen i bestämmelsen innefattar även ersättningsombud. Dessutom kan ett ärende enligt kapitlets 7 § 2 mom. 1 punkt behandlas i det allmänna forumet för den som yrkar på skadestånd och enligt samma paragrafs 1 mom. i den tingsrätt inom vars domkrets den skadevållande handlingen företogs eller den försummade handlingen borde ha företagits eller skadan uppkom.

Det föreslås att paragrafen ändras så att bestämmelserna om behörig domstol stryks. I paragrafens 1 och 3 mom. kvarstår bestämmelserna om tiden för att väcka talan och följderna av att denna tid förummas.

1.13 Lagen om upphävande av 14 § i patientskadelagen

1 §. Enligt 14 § i patientskadelagen kan ersättningstalan enligt den lagen, i den ordning som gäller för tvistemål, även föras vid underrätten på den ort inom vars domkrets den som yrkar ersättning har sin hemort enligt lagen om befolkningsböcker.

Det föreslås att bestämmelsen upphävs, eftersom ett patientskadeärende enligt 10 kap. 7 § 2 mom. 2 punkten i RB i lagförslag 1 kan prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den som yrkar på ersättning har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Detta forum är alternativt till svarandens allmänna forum. Ett ärende kan också prövas av den tingsrätt som avses i det föreslagna 10 kap. 7 § 1 mom. i RB, dvs. den tingsrätt inom vars domkrets den skadevållande handlingen företogs eller den försummade handlingen borde ha företagits eller skadan uppkom.

2 §. Paragrafen innehåller en ikraftträdanbestämmelse. På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

1.14 Lagen om upphävande av 12 § i produktansvarslagen

1 §. Enligt 12 § i produktansvarslagen kan talan om ersättning med stöd av den lagen även väckas vid domstolen på kärandens hemort.

Det föreslås att paragrafen upphävs, eftersom ett ärende som grundar sig på produktansvarslagen enligt 10 kap. 7 § 2 mom. 3 punkten i RB i lagförslag 1 kan prövas bl.a. av den tingsrätt inom vars domkrets käranden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Detta forum är alternativt till svarandens allmänna forum. Ett ärende kan också prövas av den tingsrätt som avses i det föreslagna 10 kap. 7 § 1 mom. i RB, dvs. den tingsrätt inom vars domkrets den skadevållande handlingen företogs eller den försummade handlingen borde ha företagits eller skadan uppkom. I vissa fall kan yrkande på ersättning även framställas hos tingsrätten på den ort där svarandens verksamhetsställe finns enligt det föreslagna 10 kap. 3 §.

2 §. Paragrafen innehåller en ikraftträdandebestämmelse. På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

1.15 Lagen om miljöskadeförsäkring

23 §. Väckande av talan. I 1 mom. bestäms om forum, och i 2 mom. sägs det att talan som gäller ersättning kan väckas vid tingsrätten först efter det att miljöförsäkringsnämnden har gett utlåtande om försäkringsgivarens eller Miljöförsäkringscentralens ersättningsbeslut.

Enligt 1 mom. kan tvistemål som gäller ersättning enligt denna lag även väckas vid den tingsrätt inom vars domkrets kärandens hemkommun finns.

Enligt 10 kap. 2 § i RB i lagförslag 1 kan ett ärende som gäller miljöförsäkringsersättning prövas av domstolen på den ort där försäkringsgivaren har sitt hemvist. Enligt kapitlets 7 § 2 mom. 4 punkt kan ett ärende prövas bl.a. av domstolen på den ort där käranden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Enligt 1 mom. i samma paragraf kan ett ärende dessutom prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den skadevällande handlingen företogs eller den försummade handlingen borde ha företagits eller skadan uppkom.

Det föreslås att paragrafen ändras så att bestämmelserna om behörig domstol stryks. Bestämmelserna om väckande av talan i 2 mom. kvarstår i paragrafen oförändrade i sak. Paragrafrubriken ändras i överensstämmelse med detta.

1.16 Lagen om upphävande av 18 § i lagen om ansvar i spårtrafik

1 §. Enligt 18 § i lagen om ansvar i spårtrafik kan talan som avses i den lagen väckas vid den domstol som är behörig enligt 10 kap. i rättegångsbalken eller vid den tingsrätt inom vars domkrets skadan har inträffat eller den skadelidande är bosatt.

Det föreslås att paragrafen upphävs, eftersom ett ärende enligt 10 kap. 7 § 2 mom. 5 punkten i RB i lagförslag 1 kan behandlas bl.a. i tingsrätten på den ort där den som yrkar på ersättning har sitt hemvist eller sin

vanliga vistelseort. Enligt kapitlets 7 § 1 mom. kan ett ärende även prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den skadevällande handlingen företogs eller den försummade handlingen borde ha företagits eller skadan uppkom. Dessutom kan ett ärende prövas i svarandens allmänna forum.

2 §. Paragrafen innehåller en ikraftträdandebestämmelse. På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

1.17 Lagen om upphävande av 11 § i lagen om ersättning för miljöskador

1 §. Enligt 11 § i lagen om ersättning för miljöskador kan talan enligt den lagen väckas vid den domstol som med stöd av 10 kap. i rättegångsbalken kan pröva ett ärende som gäller skadestånd. Talan kan även väckas vid domstolen i den domkrets där den verksamhet som vållade miljöskadan pågick eller skadan uppdagades.

Det föreslås att paragrafen upphävs, eftersom ett ärende enligt 10 kap. 1 och 2 § i RB i lagförslag 1 kan prövas bl.a. av tingsrätten på den ort där svaranden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort och enligt kapitlets 7 § 1 mom. av den tingsrätt inom vars domkrets den skadevällande handlingen företogs eller den försummade handlingen borde ha företagits eller skadan uppkom. I vissa fall kan ett ärende dessutom prövas av tingsrätten på den ort där ett verksamhetsställe finns enligt kapitlets 3 §. Om ersättning för miljöskada yrkas av staten, är bl.a. tingsrätten på den ort där den som yrkar på ersättning har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort behörig enligt kapitlets 4 §.

2 §. Paragrafen innehåller en ikraftträdandebestämmelse. På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

1.18 Lagen om utländska försäkringsbolag

74 §. Delgivning av stämning. Enligt 1 mom. kan ett tvistemål som gäller ett utländskt försäkringsbolags försäkringsrörelse i Finland och där bolaget är svarande behandlas vid domstolen på den ort där bolaget har

sin representation, utan hinder av vad som stadgas i någon annan lag.

Enligt 10 kap. 3 § i RB i lagförslag 1 kan ett ärende som gäller verksamheten vid en filial, avdelning, representation eller något annat motsvarande verksamhetsställe som är svarande behandlas i den tingsrätt inom vars domkrets verksamhetsstället finns.

Det föreslås att paragrafen ändras så att bestämmelserna om behörig domstol stryks. I stället för dem tillämpas den föreslagna 3 § i 10 kap. i RB. Bestämmelserna om delgivning av stämning kvarstår oförändrade i lagen. Paragrafrubriken ändras i överensstämmelse med detta.

1.19 Namnlagen

24 §. Förverkande av släktnamn. I paragrafen sägs bl.a. att om någon har erhållit nytt släktnamn och namnet kränker ett skyddat namn eller kännetecken, t.ex. ett registrerat varumärke, kan talan om att släktnamnet ska förklaras förverkat föras vid domstolen på svarandens hemort på denna grund.

Det föreslås att omnämmandet av domstolen på svarandens hemort stryks. Enligt förslaget tillämpas de allmänna bestämmelserna i rättegångsbalkens 10 kap. om att ett ärende i regel prövas av domstolen på den ort där svaranden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Det finns t.ex. inte heller något hinder för att ett ärende prövas av någon annan domstol än domstolen på den ort där svaranden har sitt hemvist, om parterna kommer överens om det eller om käranden avger svaromål utan att göra domstolens behörighet stridig. Det är fråga om en tvist mellan två enskilda personer, eftersom magistraten enligt namnlagen beviljar ett nytt släktnamn efter att ha kontrollerat att namnet är lagenligt.

1.20 Adoptionslagen

29 §. Enligt 1 mom. behandlas ärenden som gäller fastställande av adoption vid domstolen på den ort där adoptanten har hemvist. Om makar gemensamt är adoptanter, ska ärendet behandlas vid domstolen på den ort där någondera maken har hemvist.

Det föreslås att momentet ändras till en hänvisning till 10 kap. i rättegångsbalken. En

i sak motsvarande forumbestämmelse finns i 10 kap. 16 § i RB i lagförslag 1.

34 §. I 1—3 mom. bestäms om kriterierna för när finsk domstol är behörig vid adoption av internationell natur. I 4 mom. sägs att om det i de fall som avses i de föregående momenten inte finns någon behörig domstol enligt 29 § 1 mom., ska ärendet behandlas vid Helsingfors tingsrätt.

Det föreslås att 4 mom. upphävs, eftersom Helsingfors tingsrätt på motsvarande sätt är behörig enligt 10 kap. 18 § 2 mom. i RB i lagförslag 1.

1.21 Lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt

13 §. Behörig domstol. I paragrafen anges den domstol där ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt ska behandlas. Det föreslås att paragrafen ändras till en hänvisning till rättegångsbalkens 10 kap. Enligt förslaget fogas bestämmelser som i sak motsvarar de gällande bestämmelserna till 10 kap. 14 § och 18 § 1 mom. 6 punkten och 2 mom. i RB i lagförslag 1.

1.22 Lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt

4 §. Ansökan om verkställighet. I 1 mom. föreskrivs det om de domstolar som är behöriga att handlägga en ansökan om verkställighet av ett beslut om vårdnad om barn och umgängesrätt. I 2 mom. anges de fall när verkställighet kan sökas direkt hos utmätningssmannen. I 3 mom. föreskrivs det om ansökans form och innehåll.

Det föreslås att 1 mom. ändras till en hänvisning till rättegångsbalkens 10 kap. Enligt förslaget fogas bestämmelser som i sak motsvarar momentet till 10 kap. 14 § och 18 § 1 mom. 7 punkten och 2 mom. i RB i lagförslag 1. I 2 mom. görs en terminologisk precisering. Paragrafens nya 3 mom. motsvarar det gällande 3 mom.

5 §. Överföring av ett ärende. I 1 mom. sägs att om tingsrätten finner att den inte är behörig att behandla ansökan, ska den på sökandens begäran överföra ärendet till en behörig domstol. En behörig tingsrätt kan också

överföra ärendet till en annan behörig tingsrätt, om det uppenbart är mer ändamålsenligt att ärendet behandlas där. Om ansökan har gjorts hos någon annan tingsrätt än den där barnet har sin boningsort, är denna enligt 2 mom. skyldig att begära handräckning för att få reda på var barnet och sökandens motpart vistas. Ärendet kan då också överföras, om det konstateras att en annan tingsrätt är behörig. I 3 mom. sägs att den överförande tingsrättens beslut och andra åtgärder är i kraft tills den tingsrätt som ärendet har överförts till beslutar något annat. Ärendet får inte återföras, om inte nya särskilda skäl kräver det. Om den tingsrätt som ärendet har överförts till från en icke behörig tingsrätt anser att den inte är behörig i ärendet, ska den avvisa ärendet.

Paragrafen föreslås bli ändrad så att i 1 mom. hänvisas till 10 kap. 22 § i RB i lagförslag 1, där det föreskrivs om överföring av ett ärende från en tingsrätt som saknar behörighet till en behörig tingsrätt. Den nämnda paragrafen innehåller också en bestämmelse om att den överförande tingsrättens beslut förblir i kraft och ett förbud mot överklagande. Enligt paragrafen kan ett ärende överföras med sökandens samtycke. Om ett ärende med stöd av bestämmelsen har överförts från en domstol som saknar behörighet till en annan tingsrätt, kan denna överföra ärendet till en tredje tingsrätt, om den finner att inte heller den är behörig att behandla ärendet. Det föreslagna 10 kap. 22 § i RB är smidigare och med tanke på sökandens rättsskydd mer heltäckande än bestämmelsen i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt.

På dessa grunder och för att regleringen ska vara enhetlig föreslås det att den allmänna bestämmelsen i rättegångsbalkens 10 kap. ska iakttas också i fråga om en ansökan om verkställighet av ett beslut om vårdnad om barn och umgängesrätt. I 1 mom. ingår fortfarande en bestämmelse om att ett ärende också kan överföras på ändamålsenlighetsgrund. I ett sådant fall när ett ärende har överförts på denna grund får det inte återföras, om inte nya särskilda skäl kräver det.

Paragrafens 2 mom. motsvarar i sak det gällande 2 mom., men i momentet görs de ändringar som den nya lagstiftningen förut-

sätter. Det behövs inte någon bestämmelse som motsvarar 3 mom., eftersom det i det nya 2 mom. i 10 kap. 22 § i RB föreskrivs om att den överförande tingsrättens beslut ska vara i kraft och om ett förbud mot överklagande.

1.23 Lagen om tillämpning av rådets förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar

2 §. Behörig domstol. Enligt paragrafens 2 mom. kan det med stöd av Bryssel II a-förordningen i vissa fall yrkas att en dom om äktenskapsskillnad eller föräldraansvar som meddelats i en annan medlemsstat i Europeiska unionen ska erkännas eller lämnas utan erkännande i Finland. Ett ärende som gäller erkännande eller icke-erkännande av en dom om äktenskapsskillnad ska enligt momentet behandlas i den domstol som avses i det gällande 10 kap. 10 § i RB, dvs. i den tingsrätt som är behörig i ärenden som gäller äktenskapsskillnad. Ett erkännande eller icke-erkännande av en dom som gäller föräldraansvar ska enligt momentet behandlas i den domstol som avses i 13 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt.

Det föreslås att 10 kap. 10 § i RB och 13 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt ersätts av bestämmelserna i det nya 10 kap. i RB. Momentet föreslås bli ändrat så att det överensstämmer med bestämmelserna i lagförslag 1. Enligt det föreslagna 10 kap. 11 § i RB ska ett ärende som gäller erkännande eller icke-erkännande av domar om äktenskapsskillnad behandlas i den tingsrätt som är behörig i ärenden som gäller äktenskapsskillnad. Ett ärende som gäller erkännande av en dom om föräldraansvar ska behandlas i den domstol som enligt det föreslagna 10 kap. 13 § i RB är behörig i ärenden som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt.

1.24 Lagen om förmyndarverksamhet

70 §. I 1 mom. sägs att om inte något annat bestäms nedan i lagen, ska ett ärende som gäller förordnande av intressebevakare eller

begränsning av en persons handlingsbehörighet behandlas i den tingsrätt inom vars domkrets den vars intressen ska bevakas har sin hemkommun. Om personen i fråga inte har hemkommun i Finland, ska ärendet behandlas i den tingsrätt inom vars domkrets han eller hon huvudsakligen vistas.

Det föreslås att 1 mom. ändras till en hänvisning till rättegångsbalkens 10 kap. En bestämmelse med i sak samma innehåll ingår i 10 kap. 15 § i RB i lagförslag 1. Enligt kapitlets 18 § 1 mom. 8 punkt kan ett ärende i andra hand prövas av den tingsrätt inom vars domkrets personen i fråga uppehåller sig. De nämnda domstolarna är också behöriga att behandla de ärenden som avses i 81 § 1 mom. i lagen om förmyndarverksamhet. I lagens 70 § kvarstår forumbestämmelser som gäller vissa särskilda situationer.

1.25 Lagen om underhåll för barn

14 §. I 1 mom. föreskrivs om den domstol där talan om underhållsbidrag till ett minderårigt barn ska föras. Det föreslås att momentet ändras så att det hänvisas till rättegångsbalkens 10 kap. Behörig domstol i ärenden som gäller underhållsbidrag är enligt 10 kap. 1 § i RB i lagförslag 1 svarandens allmänna forum och enligt 9 § i samma kapitel den tingsrätt inom vars domkrets den som yrkar på eller får underhållsbidrag har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. I det nya 10 kap. i rättegångsbalken bestäms det också om subsidiära forum och om avtal om behörig domstol i underhållsbidragsärenden.

1.26 Lagen om faderskap

28 §. Behörig domstol. I 1 mom. föreskrivs om den domstol där talan om fastställande av faderskap ska föras. Det föreslås att momentet ändras till en hänvisning till rättegångsbalkens 10 kap. Behörig att pröva ett ärende som gäller fastställande av faderskap är enligt 10 kap. 12 § 1 mom. i RB i lagförslag 1 den tingsrätt inom vars domkrets modern eller barnet har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Bestämmelser om subsidiära forum finns i 10 kap. 18 § 1 mom. 5 punkten.

40 §. Behörig domstol. I paragrafen föreskrivs om den behöriga domstolen i ett ären-

de som gäller upphävande av faderskap. Det föreslås att momentet ändras till en hänvisning till rättegångsbalkens 10 kap. Ett ärende som gäller fastställande av faderskap ska enligt 10 kap. 12 § 2 mom. i RB i lagförslag 1 prövas av den tingsrätt inom vars domkrets barnet har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. Bestämmelser om subsidiära forum finns i 10 kap. 18 § 1 mom. 5 punkten.

1.27 Konkurslagen

7 kap Förfarandet i domstol

2 §. Behörig domstol i ett ärende som gäller försättande i konkurs. Enligt 4 mom. behandlas ett ärende som gäller försättande av ett dödsbo i konkurs av den domstol inom vars domkrets den avlidnes allmänna forum fanns. Ärendet kan också behandlas av den domstol inom vars domkrets dödsboet har egendom, om det är ändamålsenligt att ärendet behandlas i den domstolen.

Enligt 10 kap. 17 § i RB i lagförslag 1 ovan ska ett ärende som gäller kvarlåtenskap eller ett dödsbo behandlas i tingsrätten på den ort där den avlidne hade sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort. I andra hand är enligt det föreslagna 10 kap. 18 § 1 mom. 9 punkt den tingsrätt inom vars domkrets dödsboets egendom eller merparten av denna finns behörig att behandla dessa ärenden.

Det föreslås att 4 mom. ändras så att det hänvisas till de ovan nämnda punkterna i rättegångsbalkens 10 kap. Av de orsaker som framgår av motiveringen till det 10 kap. föreslagna 17 § i RB bör det anses nödvändigt att koncentrera de rättegångar som gäller kvarlåtenskap och dödsbon till en och samma domstol. Det föreslås därför att domstolen på den ort där egendomen finns endast ska vara behörig i andra hand. Å andra sidan kan en ansökan om att försätta ett dödsbo i konkurs behandlas i tingsrätten på den ort där den avlidne sist hade sin vistelseort. Detta minskar behovet av alternativa konkursforum, eftersom domstolen på den ort där den avlidne hade sin vanliga vistelseort är behörig, även om det inte går att fastslå var den avlidne hade sitt sista hemvist i Finland.

16 §. Avtal om behörig domstol. I paragrafen föreskrivs för tydlighetens skull att gilti-

ga avtal om behörig domstol inte kan ingås i ärenden som gäller konkurs, om inte annat eller bestäms på något annat ställe i lag eller något annat följer av internationella förpliktelser som är bindande för Finland. Bestämelsen motsvarar det gällande 10 kap. 11 § 1 mom. i RB, där det sägs att giltiga forumavtal inte kan ingås i konkursmål.

1.28 Lagen om upphävande av 23 § 2 mom. och 45 § i lagen angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur

1 §. Enligt 23 § 2 mom. i lagen angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur ska ärenden som gäller de familjerättsliga förhållandena för barn utom äktenskap och som enligt den lagen hör till finsk domstol handläggas i rätten på den ort där barnet stadigvarande vistas eller, om barnet inte har stadig vistelse i Finland, i rådstuvurätten i Helsingfors, om inte något annat föreskrivs någon annanstans om behörig domstol i dessa ärenden. I lagens 45 § finns en motsvarande bestämmelse om förmynderskapsärenden.

I 10 kap. i rättegångsbalken i lagförslag 1 bestäms det om lokalt behöriga domstolar i dessa familje- och förmynderskapsrättsliga ärenden. I kapitlets 18 § 1 mom. bestäms om subsidiärt behöriga domstolar. I sista hand ska dessa ärenden enligt 18 § 2 mom. prövas av Helsingfors tingsrätt. Eftersom 23 § 2 mom. och 45 § i den förstnämnda lagen blir onödiga på grund av bestämmelserna i 10 kap. i rättegångsbalken, föreslås det att de upphävs.

2 §. Paragrafen innehåller en ikraftträdande bestämmelse. På ärenden som har väckts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde före ikraftträdandet.

2 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft ca sex månader efter det att de har antagits och blivit stadfästa. Enligt förslaget tillämpas lagarna på ärenden som väcks efter det att lagarna har trätt i kraft. Någon övergångsbestämmelse behövs dock inte i den lag som ingår i lagförslag 2 och som upphäver den föräldrade

lagen om laga domstol och rättegång i vissa fall.

I 10 kap. 19 § i RB i lagförslag 1 föreslås att den reglering som gäller avtal om behörig domstol ändras. Eftersom det följer av de allmänna principerna att ett giltigt avtal om behörig domstol som har ingåtts under den tid den lag som upphävs var i kraft förblir giltigt också efter att den nya lagstiftningen har trätt i kraft, föreslås i lagen inte någon särskild ikraftträdande bestämmelse om avtal om behörig domstol.

3 Förhållande till grundlagen och lagstiftningsordning

Enligt 3 § 3 mom. i grundlagen utövas den dömande makten av oberoende domstolar, i högsta instans av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. Allmänna domstolar är enligt grundlagens 98 § 1 mom. högsta domstolen, hovrätterna och tingsrätterna. I paragrafens 4 mom. sägs att det är förbjudet att tillsätta tillfälliga domstolar. Enligt grundlagens 21 § 1 mom. har var och en rätt att få sin sak behandlad av en domstol som är behörig enligt lag. Innebörden i de två sistnämnda bestämmelserna är bl.a. att det inte är möjligt att i enskilda fall göra undantag från domstolarnas lokala eller sakliga behörighet eller från instansordningen (RP 1/1998 rd, s. 157).

I propositionen föreslås det att bestämmelserna om tingsrätternas lokala behörighet i tvistemål revideras. Det är fråga om lagstiftning som förutsätts i grundlagens 21 § 1 mom. I momentet ställs det dock inte några direkta innehållsmässiga krav på hur lagstiftningen ska se ut.

Enligt 10 kap. 22 § i RB i lagförslag 1 ska en tingsrätt som finner att den inte är behörig i ett ärende överföra ärendet till en domstol som är behörig, med kändens eller sökandens samtycke. Bestämmelsen är inte problematisk från grundlagssynpunkt, eftersom ett ärende överförs till uttryckligen den domstol som är behörig enligt allmän lag. Det är inte nödvändigt att kräva svarandens samtycke till överföringen, eftersom svaranden ändå ska svara i en domstol som är behörig enligt lagen.

Enligt den gällande lagen kan ett ärende som hör till ett dispositivt forum prövas trots att det har väckts vid någon annan domstol än en sådan som anges i lagen, om en part svarar utan att göra domstolens behörighet stridig. Motsvarande reglering föreslås ingå i 10 kap. 21 § i RB i lagförslag 1. Dessutom föreskrivs det i samma kapitel 23 § att fullföljdsinstansen inte får pröva frågan om lokal behörighet, om inte en part har gjort en invändning om eventuell bristande behörighet hos tingsrätten och avgörandet i denna fråga har överklagats. De ovan nämnda bestämmelserna kan inte anses som problematiska med hänsyn till lagstiftningsordningen, eftersom lagen innehåller exakta bestämmelser om när en brist som gäller behörigheten korrigeras direkt med stöd av lagen.

Enligt 10 kap. 19 § i RB i lagförslag 1 kan parterna i ett tvistemål dessutom avtala om att en uppkommen tvist eller eventuella fram-

tida tvister med anledning av ett bestämt rättsförhållande ska behandlas av en viss domstol. En motsvarande bestämmelse ingår i den gällande rätten, och grundlagen kan inte anses ställa några hinder för att parterna avtalar om att en viss domstol ska vara behörig i ett tvistemål. Parterna kan också avtala om att en viss domstol som är behörig enligt lagen inte ska vara behörig att behandla en tvist. Inte heller detta förslag kan anses vara problematiskt med hänsyn till grundlagen. Enligt förslaget är det inte möjligt att genom ett avtal om behörig domstol ålägga den som inte är bunden av avtalet skyldighet att svara inför någon annan domstol än en sådan som är behörig enligt lagen.

På ovan nämnda grunder kan lagförslagen godkännas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om ändring av rättegångsbalken**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i rättegångsbalken 15 kap. 12 §, sådan den lyder i lag 22/1927,
ändras 10 kap. jämte ändringar och
fogas till 31 kap. 1 §, sådan den lyder i lag 109/1960, ett nytt 2 mom. som följer:

10 kap.

Om forum i tvistemål*Allmänt forum*

1 §

Ett yrkande mot en fysisk person prövas av den tingsrätt inom vars domkrets personen i fråga har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

2 §

Ett yrkande mot ett bolag, en förening, en stiftelse eller någon annan privaträttslig juridisk person eller mot en kommun eller någon annan offentligrättslig juridisk person än staten prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den juridiska personen har sitt hemvist eller sin huvudsakliga förvaltning.

Ett yrkande mot staten prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den statliga inrättningen eller det statliga ämbetsverket har sitt hemvist eller den myndighet som för statens talan finns.

Alternativa forum

3 §

Ett ärende som gäller verksamheten vid en juridisk persons filial, avdelning, representation eller något annat motsvarande verksam-

hetsställe eller en enskild näringsidkares verksamhetsställe och där den juridiska personen eller näringsidkaren är svarande kan även prövas av den tingsrätt inom vars domkrets verksamhetsstället finns.

4 §

Ett yrkande mot staten kan även prövas av den tingsrätt inom vars domkrets käranden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

5 §

Ett yrkande som en konsument med stöd av konsumentskyddslagstiftningen framställer mot en näringsidkare kan även prövas av den tingsrätt inom vars domkrets konsumenten har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

6 §

Ett ärende som gäller arbetsavtal kan även prövas av den tingsrätt inom vars domkrets arbetet normalt utförs. Om arbetet normalt inte utförs inom en och samma domkrets, kan en arbetstagares yrkande mot arbetsgivaren även prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den arbetsgivare som anställde arbetstagaren har sitt verksamhetsställe.

7 §

Ett ärende som gäller annat skadestånd än ett sådant som grundar sig på avtalsförhållande kan även prövas av den tingsrätt inom

vars domkrets den skadevållande handlingen företogs eller den försummade handlingen borde ha företagits eller skadan uppkom.

Ett i 1 mom. avsett ärende kan även prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den som yrkar på ersättning har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort, om yrkandet grundar sig på

- 1) trafikförsäkringslagen (297/1959),
- 2) patientskadelagen (585/1986),
- 3) produktansvarslagen (694/1990),
- 4) lagen om miljöskadeförsäkring (81/1998),
- 5) lagen om ansvar i spårtrafik (113/1999).

8 §

Ett ärende som gäller fast egendom kan även prövas av den tingsrätt inom vars domkrets egendomen finns.

Med ett ärende som gäller fast egendom avses ett ärende som gäller

- 1) äganderätten till fast egendom,
- 2) panträtt i fast egendom, indrivning av en fordran så att betalning enbart eller vid sidan av ett personligt fordringsanspråk söks ur fast egendom som är intecknad eller annars utgör pant för fordran, eller rätten till inkomst och förmåner av fast egendom,
- 3) arrenderätt eller annan hyresrätt eller besittningsrätt eller annan nyttjanderätt till fast egendom eller lösgörningsrätt, inlösningsrätt, förköpsrätt eller någon annan rättighet som gäller fast egendom,
- 4) ersättning för skada som orsakats på fast egendom eller för olovligt nyttjande av fast egendom,
- 5) ersättning för hävning av ett köp av fast egendom eller för ett ogiltigt köp, eller ett yrkande på nedsättning av köpeskillingen eller på betalning av obetald köpeskillning eller något annat motsvarande ärende,
- 6) ett yrkande på betalning av arrende eller hyra, bolagsvederlag eller något annat vederlag eller någon annan motsvarande fordran.

9 §

Ett yrkande på underhållsbidrag kan även prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den som yrkar på eller får underhållsbidrag har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

10 §

Om en käreande väcker flera käromål mot samma svarande, kan de alla prövas av den tingsrätt där svaranden enligt lagen är skyldig att svara på något av dem, om käromålen väcks samtidigt och stöder sig på väsentligen samma grund.

Om käromål väcks mot olika svarande, kan de alla prövas av den tingsrätt där någon av svarandena enligt lagen är skyldig att svara, om käromålen väcks samtidigt och stöder sig på väsentligen samma grund.

Om flera personer genom den dom som meddelas endast tillsammans kan åläggas de skyldigheter som yrkas i ett käromål, kan käromålet prövas av den tingsrätt där någon av dem enligt lagen är skyldig att svara.

Ett genkäromål som avses i 18 kap. 3 § och ett käromål som avses i 4 och 5 § i nämnda kapitel kan prövas av den tingsrätt där huvudkäromålet är anhängigt, också om det av skäl som anges i 7 § 2 mom. i nämnda kapitel inte handläggs i samma rättegång som huvudkäromålet.

Exklusiva forum

11 §

Ett ärende som gäller äktenskapsskillnad, samlevnadens upphörande, ett äktenskaps giltighet eller annan avvitrning än sådan som förrättas efter en makes död prövas av den tingsrätt inom vars domkrets någondera maken har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

12 §

Ett ärende som gäller fastställande av faderskap prövas av den tingsrätt inom vars domkrets modern eller barnet har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

Ett ärende som gäller upphävande av faderskap prövas av den tingsrätt inom vars domkrets barnet har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

13 §

Ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt prövas av den tingsrätt inom vars domkrets barnet har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

14 §

Ett ärende som gäller verkställighet av ett beslut om vårdnad om barn och umgängesrätt prövas av den tingsrätt inom vars domkrets barnet eller sökandens motpart har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort eller inom vars domkrets någondera av dem uppehåller sig.

15 §

Ett ärende som gäller förordnande av en intressebevakare eller skiljande av en intressebevakare från dennes uppdrag, begränsning av en persons handlingsbehörighet eller upphävande eller ändring av en begränsning prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den vars intresse ska bevakas har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

16 §

Ett ärende som gäller fastställande av adoption prövas av den tingsrätt inom vars domkrets adoptanten har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

17 §

Ett ärende som gäller kvarlåtenskap eller ett dödsbo prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den avlidne hade sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort.

Med ett ärende som gäller kvarlåtenskap avses ett ärende som gäller

1) rätten till arv, arvsavsägelse eller någon annan rättshandling med anknytning till arv,

2) rätten till laglott, utfyllnad av laglott eller rätt till bidrag eller gottgörelse ur kvarlåtenskap,

3) rätten för en efterlevande make att förfoga över kvarlåtenskap eller egendom som hör till kvarlåtenskapen, avvittring som har förrättats efter en makes död eller sådant klander av avvittring som har väckts efter en makes död,

4) en rätt som grundar sig på testamente eller giltigheten, klander eller tolkning av testamente,

5) förvaltning av dödsbo, förordnande eller entledigande av en boutredningsman eller skiftesman, bouppteckning eller boutredning,

6) arvskifte eller klander av arvskifte.

Med ett ärende som gäller ett dödsbo avses ett ärende som gäller ett dödsbos eller en

dödsbodelägares eller en testamentstagares ansvar för den avlidnes eller boets förbindelser och andra motsvarande angelägenheter.

Subsidiära forum

18 §

Om det inte annars finns någon domstol där ett ärende kan prövas gäller följande:

1) ett ärende som gäller ett yrkande mot en fysisk person kan prövas av den tingsrätt inom vars domkrets svaranden uppehåller sig eller senast hade sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort,

2) ett ärende som gäller åläggande för svaranden att betala en penningprestation kan prövas av den tingsrätt inom vars domkrets svaranden har utmättningsbar egendom,

3) ett ärende som gäller rätten till lös egendom kan prövas av den tingsrätt inom vars domkrets egendomen finns,

4) ett ärende som gäller äktenskapsskillnad, samlevnadens upphörande, ett äktenskaps giltighet eller annan avvittring än sådan som förrättas efter en makes död prövas av den tingsrätt inom vars domkrets någondera maken senast hade sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort,

5) ett ärende som gäller fastställande eller upphävande av faderskap prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den man som är svarande har eller senast hade sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort; ett ärende som gäller upphävande av faderskap kan dessutom prövas av den tingsrätt inom vars domkrets modern har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort,

6) ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt prövas av den tingsrätt inom vars domkrets barnet senast hade sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort eller, om barnet inte har haft hemvist eller vanlig vistelseort i Finland, av den tingsrätt inom vars domkrets någondera föräldern eller den som föreslagits bli vårdnadshavare har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort,

7) ett ärende som gäller verkställighet av ett beslut om vårdnad om barn och umgängesrätt prövas av den tingsrätt inom vars domkrets sökanden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort,

8) ett ärende som gäller förordnande av en intressebevakare eller skiljande av en intressebevakare från dennes uppdrag eller begränsning eller ändring av en persons handlingsbehörighet prövas av den tingsrätt inom vars domkrets den vars intresse ska bevakas uppehåller sig,

9) ett ärende som gäller kvarlåtenskap eller ett dödsbo prövas av den tingsrätt inom vars domkrets dödsboets egendom eller merparten av egendomen finns.

Ärenden där behörighetsgrunderna enligt 1 mom. inte blir tillämpliga prövas av Helsingfors tingsrätt.

Avtal om behörig domstol

19 §

Parterna har rätt att avtal om att ett tvistemål som avses i 1—10 § kan eller ska prövas av någon annan tingsrätt än den som anges i lagen eller att ett mål inte får prövas av en viss tingsrätt (*avtal om behörig domstol*). Avtalet ska ingås skriftligt och får gälla en viss tvistefråga eller framtida tvister med anledning av ett bestämt rättsförhållande.

Rätten för en konsument, en arbetstagare eller den som yrkar på eller får underhållsbidrag att få ett ärende prövat av en domstol som anges i detta kapitel får inte begränsas genom avtal, utom om avtalet har ingåtts efter tvistens uppkomst.

Avtal om behörig domstol får inte ingås i ärenden som avses i 11—17 §.

Fortsatt behörighet

20 §

Den domstol där ett ärende inleds fortsätter att vara behörig även om de omständigheter som behörigheten grundar sig på förändras efter inledandet av ärendet.

Prövning av behörigheten och överföring av ett ärende till en annan domstol

21 §

Om ett ärende som avses i 1—10 § har inlett vid någon annan tingsrätt än en sådan som anges i lagen eller i ett avtal om behörig domstol och om en part gör en invändning om bristande behörighet hos tingsrätten när parten första gången för talan i saken, eller

om en part inte avger ett begärt svaromål eller inte infinner sig till ett sammanträde i tingsrätten som parten har kallats till direkt, ska tingsrätten avvisa ärendet, om inte den överför det till en annan tingsrätt med stöd av 22 §.

Om ett ärende som avses i 11—17 § har inlett vid någon annan tingsrätt än en sådan som anges i lagen, ska tingsrätten självantavvisa ärendet, om inte den överför det till en annan tingsrätt med stöd av 22 §.

22 §

Om tingsrätten finner att den inte är behörig att pröva ett ärende, ska den överföra ärendet till en tingsrätt som är behörig, med kändens eller sökandens samtycke. Ärendet behöver dock inte överföras, om det inte utan svårigheter går att få reda på vilken tingsrätt som är behörig.

Den överförande tingsrättens beslut och andra åtgärder i samband med ärendet är gällande tills den tingsrätt som ärendet har överförs till beslutar något annat. Ett beslut om överföring får inte överklagas.

23 §

Hovrätten får inte i samband med ett överklagande pröva om den tingsrätt som har prövat och avgjort huvudsaken var lokalt behörig, om inte en part har gjort en invändning om bristande behörighet hos tingsrätten innan behandlingen eller, om ärendet överfördes till huvudförhandling, förberedelsen har avslutats och överklagat avgörandet i denna fråga.

Högsta domstolen får pröva frågan om en tingsrätts lokala behörighet, om hovrätten enligt 1 mom. har fått pröva denna fråga och avgörandet i den överklagas.

24 §

Om en högre domstol finner att en lägre domstol inte varit behörig att pröva ett ärende, ska den överföra ärendet till en lägre domstol som är behörig. Ett ärende överförs dock inte, om alla parter motsätter sig en överföring.

Om flera domstolar genom lagakraftvunna beslut på grund av bristande behörighet har avvisat ett ärende, ska högsta domstolen, om den finner att någon av dessa domstolar är

behörig, på ansökan undanröja det felaktiga beslutet och hänvisa ärendet till fortsatt handläggning vid domstolen i fråga.

Internationell behörighet

25 §

Finsk domstol är behörig att pröva ett ärende av internationell natur, om ärendet har en sådan anknytning till Finland som grundar sig på en omständighet som avses i 1—4, 6—9, 11—17 eller 19 § i detta kapitel, utom om det är klart att ett avgörande av en finsk domstol inte kan ha någon rättslig betydelse för parterna.

Finsk domstol är också behörig att pröva ett ärende som har en sådan anknytning till Finland som grundar sig på en omständighet som avses i 5, 10 eller 18 § eller på någon annan väsentlig omständighet, utom om

1) ett avgörande av en finsk domstol inte skulle ha någon faktisk rättslig betydelse för parterna, eller

2) det med hänsyn till ärendets anknytning till olika stater, den bevisning som ska läggas fram, parternas kostnader och övriga omständigheter är klart mer ändamålsenligt att ärendet prövas av en domstol i någon annan stat.

Finsk domstol är dock behörig trots det som sägs i 2 mom. 2 punkten, om det förfarande som iakttas eller den lagstiftning som tillämpas av domstolen i en främmande stat strider mot grunderna för den finska rättsordningen.

26 §

En finsk domstol ska självant pröva om den enligt 25 § är behörig att pröva ett ärende av internationell natur.

Om ett ärende av internationell natur är sådant att ett giltigt avtal om behörig domstol enligt 19 § 1 eller 2 mom. får ingås i ett motsvarande nationellt ärende ska en finsk domstol pröva sin behörighet endast om en part gör en invändning om bristande behörighet hos domstolen när parten första gången för talan i saken, eller om en part inte avger ett begärt svaromål eller inte infinner sig till ett sammanträde i tingsrätten som parten har kallats till direkt. Den finska domstolen ska dock självant avvisa ärendet, om det är klart att ett avgörande av en finsk domstol inte kan ha någon rättslig betydelse för parterna.

Kapitlets subsidiaritet

27 §

Bestämmelserna i detta kapitel ska iakttas, om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska gemenskapens lagstiftning eller internationella fördrag som är bindande för Finland.

31 kap.

Om extraordinärt ändringssökande

1 §

Att huvudsaken har avgjorts i en domstol som saknar lokal behörighet är inte en sådan grund för att undanröja domen som avses i 1 mom.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2.

Lag

om upphävande av lagen om laga domstol och rättegång i vissa fall

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §	Genom denna lag upphävs lagen av den 27 oktober 1944 om laga domstol och rättegång i vissa fall (736/1944).	2 §	Denna lag träder i kraft den 20 .
-----	---	-----	-----------------------------------

3.

Lag

om ändring av 13 § i rättshjälpslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i rättshjälpslagen av den 5 april 2002 (257/2002) 13 § 4 mom. som följer:

13 §	<i>När rättshjälpen börjar och dess varaktighet</i>	re har behandlat det, förblir förordnandet för rättegångsbiträdet i ärendet i kraft, om inte den överförande domstolen beslutar något annat.
------	---	--

När en domstol med stöd av 3 kap. 2 § eller 4 kap. 8—10 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) eller med stöd av 10 kap. 22 eller 24 § i rättegångsbalken överför ett ärende till en annan domstol som inte tidiga-	Denna lag träder i kraft den 20 . På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.
---	--

4.

Lag**om upphävande av 16 § i lagen om vissa samäganderättsförhållanden**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §
Genom denna lag upphävs 16 § i lagen av
den 25 april 1958 om vissa samäganderätts-
förhållanden (180/1958).

2 §
Denna lag träder i kraft den
20 .
På ärenden som har inletts före lagens
ikraftträdande tillämpas de bestämmelser
som gällde vid ikraftträdandet.

5.

Lag**om ändring av 18 § i förköpslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i förköpslagen av den 5 augusti 1977 (608/1977) 18 § som följer:

18 §
Talan i ärenden som avses i 15 och 17 §
ska väckas vid tingsrätten inom sex månader
från det att förköpet slutfördes.

20 .
På ärenden som har inletts före lagens
ikraftträdande tillämpas de bestämmelser
som gällde vid ikraftträdandet.

Denna lag träder i kraft den

6.

Lag

om ändring av 12 kap. 1 d § i konsumentskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i konsumentskyddslagen av den 20 januari 1978 (38/1978) 12 kap. 1 d § 2 mom., sådant det lyder i lag 1162/1997, som följer:

12 kap.

avtal om behörig domstol finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

Särskilda stadganden

1 d §

Behandling av tvister

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Bestämmelser om behörig domstol och om

7.

Lag

om ändring av 7 kap. 4 § i lagen om bostadsköp

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 23 september 1994 om bostadsköp (843/1994) 7 kap. 4 § som följer:

7 kap.

avtal om behörig domstol finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

Särskilda stadganden

4 §

Behörig domstol

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Bestämmelser om behörig domstol och om

8.

Lag**om ändring av 74 § i lagen om försäkringsavtal**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 28 juni 1994 om försäkringsavtal (543/1994) 74 § som följer:

74 §

tidsfrist, annars går talerätten förlorad.

Tid för väckande av talan

Talan med anledning av försäkringsgivarens ersättningsbeslut ska väckas inom tre år efter det att parten har fått skriftligt besked om försäkringsgivarens beslut och om denna

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

9.

Lag**om ändring av 5 kap. 4 § i lagen om öppna bolag och kommanditbolag**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 29 april 1988 om öppna bolag och kommanditbolag (389/1988) 5 kap. 4 § 1 mom. som följer:

5 kap.

Likvidation av öppna bolag

4 §

dödsboet inte på begäran utser någon sådan företrädare, kan en bolagsman hos en domstol som avses i 10 kap. 17 § i rättegångsbalken yrka att en god man ska förordnas för att företräda dödsboet i bolaget.

Företrädande av en bolagsmans dödsbo

Om dödsboet efter en bolagsman inte har någon boutredningsman, ska det utse en delägare i dödsboet eller någon annan person att företräda boet vid bolagets likvidation. Om

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

10.

Lag**om upphävande av 7 kap. 4 § i skadeståndslagen**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §
Genom denna lag upphävs i skadeståndslagen av den 31 maj 1974 (412/1974) 7 kap. 4 §, sådan den lyder delvis ändrad i lag 1423/1991.

2 §
Denna lag träder i kraft den 20 .
På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

11.

Lag**om ändring av 3 § i lagen om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 21 december 1990 om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel (1213/1990) 3 § som följer:

3 §
I fråga om ersättningen gäller i tillämpliga delar 5 kap., 6 kap. 1 § och 7 kap. 3 § i skadeståndslagen (412/1974).

20 .
På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Denna lag träder i kraft den _____

12.

Lag**om ändring av 11 § i trafikförsäkringslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i trafikförsäkringslagen av den 26 juni 1959 (279/1959) 11 §, sådan den lyder i lag 361/1993, som följer:

11 §
 Ersättningstalan enligt denna lag skall i den ordning som gäller för tvistemål väckas mot försäkringsbolaget inom tre år från den tidpunkt då den skadelidande fick vetskap om skadan och om vilket försäkringsbolag som är ansvarigt för skadan.

Den, som icke anhängiggjort sin talan inom i 1 mom. föreskriven tid, går förlustig sin rätt till ersättning i stöd av denna lag. Samma verkan som väckande av talan har dock, att vederbörligt trafikförsäkringsbolag inom i

sagda moment föreskriven tid bevisligen tillställes skriftlig anmälan om trafikskada, innehållande uppgift om var och när skadan inträffat samt om den skadelidande och hans adress.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

13.

Lag**om upphävande av 14 § i patientskadelagen**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §
 Genom denna lag upphävs 14 § i patientskadelagen av den 25 juli 1986 (585/1986).

20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

2 §
 Denna lag träder i kraft den

14.

Lag

om upphävande av 12 § i produktansvarslagen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Genom denna lag upphävs 12 § i produkt-
ansvarslagen av den 17 augusti
1990 (694/1990).

Denna lag träder i kraft den 20 . 2 §

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

15.

Lag

om ändring av 23 § i lagen om miljöskadeförsäkring

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 30 januari 1998 om miljöskadeförsäkring (81/1998) 23 § som följer:

23 §

sättningsbeslut.

Väckande av talan

Talan som gäller ersättning kan väckas vid tingsrätten först efter det att miljöförsäkringsnämnden har yttrat sig om försäkringsgivarens eller Miljöförsäkringscentralens er-

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

16.**Lag****om upphävande av 18 § i lagen om ansvar i spårtrafik**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §
Genom denna lag upphävs 18 § i lagen av
den 5 februari 1999 om ansvar i spårtrafik
(113/1999).

2 §
Denna lag träder i kraft den
20 .
På ärenden som har inletts före lagens
ikraftträdande tillämpas de bestämmelser
som gällde vid ikraftträdandet.

17.**Lag****om upphävande av 11 § i lagen om ersättning för miljöskador**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §
Genom denna lag upphävs 11 § i lagen av
den 19 augusti 1994 om ersättning för miljö-
skador (737/1994).

2 §
Denna lag träder i kraft den
20 .
På ärenden som har inletts före lagens
ikraftträdande tillämpas de bestämmelser
som gällde vid ikraftträdandet.

18.

Lag**om ändring av 74 § i lagen om utländska försäkringsbolag**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 17 mars 1995 om utländska försäkringsbolag (398/1995) 74 § som följer:

74 §

Delgivning av stämning

sätt ha lämnats in när den har delgivits den person som sammanslutningen har utsett till sin representant.

Om ett utländskt försäkringsbolag har en representation i Finland, anses en stämning ha tillställts bolaget när den har delgivits generalagenten. Om en sammanslutning är generalagent, anses stämningen på motsvarande

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

19.

Lag**om ändring av 24 § i namnlagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i namnlagen av den 9 augusti 1985 (694/1985) 24 § 1 mom. som följer:

24 §

Förverkande av släktnamn

net i tingsrätten föra talan om att släktnamnet ska förklaras förverkat.

Om någon på ansökan har fått ett nytt släktnamn och användningen av namnet i väsentlig mån kränker en sådan rätt till skyddat namn eller kännetecken som avses i 12 §, kan innehavaren av namnet eller känneteck-

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

20.**Lag****om ändring av 29 och 34 § i adoptionslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i adoptionslagen av den 8 februari 1985 (153/1985) 34 § 4 mom., sådant det lyder i lag 175/1996, samt
ändras 29 § 1 mom. som följer:

29 §
Bestämmelser om behörig domstol i adoptionsärenden finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 .
På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

21.**Lag****om ändring av 13 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 8 april 1983 angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983) 13 §, sådan den lyder i lag 186/1994, som följer:

13 §
Behörig domstol

Bestämmelser om behörig domstol i ärenden som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 .
På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

22.

Lag

om ändring av 4 och 5 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 16 augusti 1996 om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) 4 och 5 § som följer:

4 §

Ansökan om verkställighet

Bestämmelser om behörig domstol i verkställighetsärenden finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

Verkställighet av ett beslut som gäller vårdnaden om ett barn kan i stället för hos domstol sökas hos utmätningsmannen på den ort där barnet har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort eller där barnet uppehåller sig, om mindre än tre månader har förflutit från det vårdnadsbeslutet meddelades.

Ansökan om verkställighet ska vara skriftlig och innehålla beslutet i original eller en kopia styrkt av den myndighet som har meddelat beslutet.

5 §

Överföring av ett ärende

Utan hinder av vad som i 10 kap. 22 § i rättegångsbalken bestäms om överföring av ett

ärende, kan en tingsrätt som är behörig även överföra ett ärende till en annan behörig tingsrätt, om det är uppenbart mer ändamålsenligt att ärendet handläggs där. Ärendet får inte återföras, om inte nya särskilda skäl kräver det.

Om verkställighet i enlighet med 10 kap. i rättegångsbalken har sökts hos tingsrätten på den ort där sökanden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort eller hos Helsingfors tingsrätt, ska denna begära handräckning av polisen med stöd av 32 § 2 mom. för att få reda på var barnet och sökandens motpart befinner sig. Om det då konstateras att också någon annan tingsrätt är behörig, kan ärendet överföras enligt 1 mom. Till dess ärendet har överförts ska tingsrätten dock vidta de åtgärder i ärendet som enligt denna lag ankommer på den.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

23.

Lag**om ändring av 2 § i lagen om tillämpning av rådets förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 21 december 2004 om tillämpning av rådets förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar (1153/2004) 2 § 2 mom. som följer:

2 §

Behörig domstol

gäller fastställelse av erkännande eller icke-erkännande av ett avgörande som gäller föräldraansvar, av en domstol som avses i 13 § i nämnda kapitel.

Om det med stöd av artikel 21.3 i förordningen yrkas på fastställelse av att en dom som meddelats i en annan medlemsstat i Europeiska unionen ska erkännas eller lämnas utan erkännande i Finland, ska ärendet prövas av en domstol som avses i 10 kap. 11 § i rättegångsbalken eller, om yrkandet enbart

Denna lag träder i kraft den 20 .
På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

24.

Lag**om ändring av 70 § i lagen om förmyndarverksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 1 april 1999 om förmyndarverksamhet (442/1999) 70 § 1 mom. som följer:

70 §

Om inte något annat bestäms nedan, beskrivs om behörig domstol i ärenden som gäller förordnande av intressebevakare eller

begränsning av en persons handlingsbehörighet i 10 kap. i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 . På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

25.

Lag

om ändring av 14 § i lagen om underhåll för barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 5 september 1975 om underhåll för barn (704/1975) 14 § 1 mom. som följer:

14 § Bestämmelser om behörig domstol i ärenden som gäller underhållsbidrag finns i 10 kap. i rättegångsbalken. _____	_____ Denna lag träder i kraft den 20 . På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet. _____
---	---

26.

Lag

om ändring av 28 och 40 § i lagen om faderskap

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 5 september 1975 om faderskap (700/1975) den svenska språkdräkten i rubriken för 28 § och 28 § 1 mom. samt 40 §, av dem 28 § 1 mom. sådant det lyder i lag 1238/2006, som följer:

28 § <i>Behörig domstol</i> Bestämmelser om behörig domstol i ärenden som gäller fastställande av faderskap finns i 10 kap. i rättegångsbalken. _____	40 § <i>Behörig domstol</i> Bestämmelser om behörig domstol i ärenden som gäller upphävande av faderskap finns i 10 kap. i rättegångsbalken.
---	---

Denna lag träder i kraft den _____ På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

20 .

27.

Lag

om ändring av konkurslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i konkurslagen av den 20 februari 2004 (120/2004) 7 kap. 2 § 4 mom. samt
fogas till 7 kap. en ny 16 § som följer:

7 kap.

16 §

Förfarandet i domstol

Avtal om behörig domstol

2 §

Behörig domstol i ett ärende som gäller försättande i konkurs

Det kan inte avtalas om att ett ärende som avses i detta kapitel ska handläggas av någon annan domstol, om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska gemenskapens lagstiftning eller internationella fördrag som är bindande för Finland.

Ett ärende som gäller försättande av ett dödsbo i konkurs prövas av den domstol som avses i 10 kap. 17 § i rättegångsbalken. I andra hand prövas ärendet av den domstol som avses i 18 § 1 mom. 9 punkten i nämnda kapitel.

Denna lag träder i kraft den 20 .
På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

28.

Lag

om upphävande av 23 § 2 mom. och 45 § i lagen angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §
Genom denna lag upphävs 23 § 2 mom. och 45 § i lagen av den 5 december 1929 angående vissa familjerättsliga förhållanden av internationell natur (379/1929).

2 §
Denna lag träder i kraft den 20 .
På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

Helsingfors den 30 maj 2008

Republikens President

TARJA HALONEN

Justitieminister *Tuija Brax*

3.

Lag**om ändring av 13 § i rättshjälpslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i rättshjälpslagen av den 5 april 2002 (257/2002) 13 § 4 mom. som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

13 §

13 §

*När rättshjälpen börjar och dess varaktighet**När rättshjälpen börjar och dess varaktighet*

När en domstol med stöd av 4 kap. 8 eller 9 § lagen om rättegång i brottmål (689/1997) överför ett brottmål till en annan domstol eller när en högre domstol med stöd av 10 § i samma kapitel överför ett brottmål som har förts till den för prövning till en sådan lägre domstol som inte tidigare har behandlat det, förblir förordnandet för rättegångsbiträdet i målet i kraft, om inte den överförande domstolen beslutar något annat.

När en domstol med stöd av 3 kap. 2 § eller 4 kap. 8—10 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) eller med stöd av 10 kap. 22 eller 24 § i rättegångsbalken överför ett ärende till en annan domstol som inte tidigare har behandlat det, förblir förordnandet för rättegångsbiträdet i ärendet i kraft, om inte den överförande domstolen beslutar något annat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

4.

Lag**om upphävande av 16 § i lagen om vissa samäganderättsförhållanden**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Gällande lydelse

16 §
*Laga domstol i mål, som avses i denna lag,
är underrätten på den ort, inom vars dom-
krets det samfällda godset befinner sig.*

Föreslagen lydelse

(upphävs, se rättegångsbalken 10 kap.)

*Denna lag träder i kraft den
20 .*

*På ärenden som har inletts före lagens
ikraftträdande tillämpas de bestämmelser
som gällde vid ikraftträdandet.*

5.

Lag**om ändring av 18 § i förköpslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i förköpslagen av den 5 augusti 1977 (608/1977) 18 § som följer:

Gällande lydelse

18 §

Laga domstol i tvister, som rör i 15 och 17 §§ avsedda ärenden, är underrätten på den ort, inom vars domkrets fastigheten eller, om fastigheter inom två eller flera domkretsar sålts genom samma överlåtelsebrev, största delen av deras sammanlagda areal är belägen. Talan skall väckas inom sex månader från det förköpet slutfördes.

Föreslagen lydelse

18 §

Talan i ärenden som avses i 15 och 17 § ska väckas vid tingsrätten inom sex månader från det att förköpet slutfördes.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

6.

Lag

om ändring av 12 kap. 1 d § i konsumentskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i konsumentskyddslagen av den 20 januari 1978 (38/1978) 12 kap. 1 d § 2 mom., sådant det lyder i lag 1162/1997, som följer:

Gällande lydelse

12 kap.

Särskilda stadganden

1 d §

*Behandling av tvister**Föreslagen lydelse*

12 kap.

Särskilda stadganden

1 d §

Behandling av tvister

I tvistemål mellan en konsument och en näringsidkare kan konsumenten väcka talan även vid den allmänna underrätt inom vars domkrets han är bosatt.

Bestämmelser om behörig domstol och om avtal om behörig domstol finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

7.

Lag

om ändring av 7 kap. 4 § i lagen om bostadsköp

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 23 september 1994 om bostadsköp (843/1994) 7 kap. 4 § som följer:

Gällande lydelse

7 kap.

Särskilda stadganden

4 §

Forumstadgande

I tvistemål mellan en konsument och en näringsidkare kan konsumenten väcka talan även vid den allmänna underrätt inom vars domkrets han är bosatt.

Föreslagen lydelse

7 kap.

Särskilda stadganden

4 §

Behörig domstol

Bestämmelser om behörig domstol och om avtal om behörig domstol finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

8.

Lag**om ändring av 74 § i lagen om försäkringsavtal**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 28 juni 1994 om försäkringsavtal (543/1994) 74 § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

74 §

74 §

*Tid för väckande av talan **samt forum***

Tid för väckande av talan

Talan med anledning av försäkringsgivarens ersättningsbeslut skall vid äventyr av att talerätten går förlorad väckas inom tre år efter att parten fått skriftligt besked om försäkringsgivarens beslut och om denna tidsfrist. *Talan kan väckas också vid domstolen på kärandens hemort.*

Talan med anledning av försäkringsgivarens ersättningsbeslut ska väckas inom tre år efter *det* att parten *har* fått skriftligt besked om försäkringsgivarens beslut och om denna tidsfrist, *annars* går talerätten förlorad.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

9.

Lag**om ändring av 5 kap. 4 § i lagen om öppna bolag och kommanditbolag**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 29 april 1988 om öppna bolag och kommanditbolag (389/1988) 5 kap.
 4 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

5 kap.

5 kap.

Likvidation av öppna bolag**Likvidation av öppna bolag**

4 §

4 §

Företrädande av en bolagsmans dödsbo

Företrädande av en bolagsmans dödsbo

Om dödsboet efter en bolagsman inte har någon boutredningsman, skall det utse en delägare i dödsboet eller någon annan person att företräda boet vid bolagets likvidation. Om dödsboet inte på begäran utser någon sådan företrädare, kan en bolagsman hos en domstol som avses i 10 kap. 2 § rättegångsbalken yrka att en god man ska förordnas för att företräda dödsboet i bolaget.

Om dödsboet efter en bolagsman inte har någon boutredningsman, *ska* det utse en delägare i dödsboet eller någon annan person att företräda boet vid bolagets likvidation. Om dödsboet inte på begäran utser någon sådan företrädare, kan en bolagsman hos en domstol som avses i 10 kap. 17 § i rättegångsbalken yrka att en god man ska förordnas för att företräda dödsboet i bolaget.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

10.

Lag**om upphävande av 7 kap. 4 § i skadeståndslagen**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

Särskilda stadganden

4 §

I denna lag avsedd talan mot offentligt samfund angående i denna lag avsett skadestånd skall anhängiggöras i den ordning, som är stadgad för tvistemål, vid underrätten på den ort, där den skadevållande handlingen företogs eller där handling, som underlåts, bort företagas eller där skadan uppkom. Finnes ej laga domstol enligt vad ovan sagts, ankommer saken på rådstuvurätten i Helsingfors. Talan mot staten kan också väckas vid underrätten på den ort där käranden har sitt bo och hemvist.

Vad som stadgas i 1 mom. hindrar inte att ersättningsyrkande framställs mot ett offentligt samfund i samband med ett brottmål.

(upphävs, se rättegångsbalken 10 kap. 7 §)

(upphävs, se lag om rättegång i brottmål 3 kap. 1 §)

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

11.**Lag****om ändring av 3 § i lagen om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 21 december 1990 om ersättning för olycksfall som orsakats civilpersoner av krigsmateriel (1213/1990) 3 § som följer:

Gällande lydelse

3 §
Om ersättningen gäller i tillämpliga delar 5 kap., 6 kap. 1 § samt 7 kap. 3 och 4 §§ skadeståndslagen (412/74).

Föreslagen lydelse

3 §
I fråga om ersättningen gäller i tillämpliga delar 5 kap., 6 kap. 1 § och 7 kap. 3 § i skadeståndslagen (412/1974).

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

12.

Lag**om ändring av 11 § i trafikförsäkringslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i trafikförsäkringslagen av den 26 juni 1959 (279/1959) 11 §, sådan den lyder i lag 361/1993, som följer:

Gällande lydelse

11 §

Ersättningstalan enligt denna lag skall i den ordning som gäller för tvistemål väckas mot försäkringsbolaget inom tre år från den tidpunkt då den skadelidande fick vetskap om skadan och om vilket försäkringsbolag som är ansvarigt för skadan. *Laga domstol är den allmänna underrätten på den ort där skadan inträffat eller där försäkringsbolaget har sin hemort i Finland eller inom vars domkrets den skadelidande har sin hemort enligt lagen om befolkningsböcker (141/69) eller sammanslutningen sin hemort i Finland.*

Vad 1 mom. stadgar om försäkringsbolags hemort skall på motsvarande sätt tillämpas på den ort där ett utländskt försäkringsbolag har sin representation i Finland och i det fall som avses i 19 a § ersättningsombudets varaktiga hemort eller driftställe i Finland.

Den, som icke anhängiggjort sin talan inom i 1 mom. föreskriven tid, går förlustig sin rätt till ersättning i stöd av denna lag. Samma verkan som väckande av talan har dock, att vederbörligt trafikförsäkringsbolag inom i sagda moment föreskriven tid bevisligen tillställs skriftlig anmälan om trafikskada, innehållande uppgift om var och när skadan inträffat samt om den skadelidande och hans adress.

Föreslagen lydelse

11 §

Ersättningstalan enligt denna lag ska på det sätt som gäller för tvistemål väckas mot försäkringsbolaget inom tre år från den tidpunkt då den skadelidande fick vetskap om skadan och om vilket försäkringsbolag som är ansvarigt för skadan.

(upphävs, se rättegångsbalken 10 kap. 3 §)

Den som *inte* har väckt talan inom den tid som anges i 1 mom. förlorar sin rätt till ersättning enligt denna lag. Samma verkan som att talan väcks har dock det att en skriftlig anmälan om trafikskada med uppgift om var och när skadan inträffade och om den skadelidande och hans eller hennes adress bevisligen lämnas in till trafikförsäkringsbolaget i fråga inom den tid som anges i det nämnda momentet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

13.

Lag**om upphävande av 14 § i patientskadelagen**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

14 §

Forum

Ersättningstalan enligt denna lag kan, i den ordning som gäller för tvistemål, även föras vid underrätten på den ort inom vars domkrets den som yrkar ersättning har sin hemort enligt lagen om befolkningsböcker (141/69).

(upphävs, se rättegångsbalken 10 kap. 7 §)

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

14.

Lag

om upphävande av 12 § i produktansvarslagen

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

12 §

I tvistemål om ersättning med stöd av denna lag kan talan även väckas vid domstolen på kärandens hemort.

(upphävs, se rättegångsbalken 10 kap. 7 §)

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

15.

Lag**om ändring av 23 § i lagen om miljöskadeförsäkring**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 30 januari 1998 om miljöskadeförsäkring (81/1998) 23 § som följer:

Gällande lydelse

23 §

Forum

Twistemål som gäller ersättning enligt denna lag kan anhängiggöras även i den tingsrätt inom vars domkrets kändens hemkommun finns.

Talan som gäller ersättning kan väckas i tingsrätten först efter det att miljöförsäkringsnämnden har avgett utlåtande om försäkringsgivarens eller Miljöförsäkringscentralens ersättningsbeslut.

Föreslagen lydelse

23 §

Väckande av talan

(upphävs, se rättegångsbalken 10 kap. 7 §)

Talan som gäller ersättning kan väckas vid tingsrätten först efter det att miljöförsäkringsnämnden har yttrat sig om försäkringsgivarens eller Miljöförsäkringscentralens ersättningsbeslut.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

16.

Lag

om upphävande av 18 § i lagen om ansvar i spårtrafik

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

18 §

Forum

Talan som avses i denna lag kan väckas vid den tingsrätt som enligt 10 kap. rättegångsbalken är behörig att pröva ett skadestandsärende. Talan kan också väckas vid den tingsrätt inom vars domkrets skadan har inträffat eller den skadelidande är bosatt.

(upphävs, se rättegångsbalken 10 kap. 7 §)

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har väckts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

17.

Lag**om upphävande av 11 § i lagen om ersättning för miljöskador**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Ersättningsförfarande

Talan enligt denna lag väcks vid den domstol som med stöd av 10 kap. rättegångsbalken kan pröva ett ärende som gäller skadestånd. Talan kan även väckas vid domstolen i den domkrets där den verksamhet som vållade miljöskadan pågick eller miljöskadan uppdagades.

(upphävs, se rättegångsbalken 10 kap. 7 §)

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

18.

Lag

om ändring av 74 § i lagen om utländska försäkringsbolag

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 17 mars 1995 om utländska försäkringsbolag (398/1995) 74 § som
följer:

Gällande lydelse

74 §

Forum

Utan hinder av vad som stadgas i någon annan lag kan ett tvistemål som gäller ett utländskt försäkringsbolags försäkringsrörelse i Finland och där bolaget är svarande behandlas vid domstolen på den ort där bolaget har sin representation.

Om ett utländskt försäkringsbolag har en representation i Finland, anses en stämning ha tillställts bolaget när den har delgivits generalagenten. Om en sammanslutning är generalagent, anses stämningen på motsvarande sätt ha blivit överlämnad när den har delgivits den person som sammanslutningen har utsett till sin representant.

Föreslagen lydelse

74 §

Delgivning av stämning

(upphävs, se rättegångsbalken 10 kap. 3 §)

Om ett utländskt försäkringsbolag har en representation i Finland, anses en stämning ha lämnats in till bolaget när den har delgivits generalagenten. Om en sammanslutning är generalagent, anses stämningen på motsvarande sätt ha lämnats in när den har delgivits den person som sammanslutningen har utsett till sin representant.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

19.

Lag**om ändring av 24 § i namnlagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i namnlagen av den 9 augusti 1985 (694/1985) 24 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

24 §

Förverkande av släktnamn

Har någon på ansökan erhållit nytt släktnamn och kränker användningen av namnet i väsentlig mån sådan rätt till skyddat namn eller kännetecken som avses i 12 §, kan innehavaren av namnet eller kännetecknet vid domstolen på svarandens hemort föra talan om att släktnamnet skall förklaras förverkat.

Föreslagen lydelse

24 §

Förverkande av släktnamn

Om någon på ansökan *har fått ett* nytt släktnamn och *användningen av namnet i väsentlig mån kränker en* sådan rätt till skyddat namn eller kännetecken som avses i 12 §, kan innehavaren av namnet eller kännetecknet *i tingsrätten* föra talan om att släktnamnet ska förklaras förverkat.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

20.

Lag

om ändring av 29 och 34 § i adoptionslagen

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i adoptionslagen av den 8 februari 1985 (153/1985) 34 § 4 mom., sådant det lyder i
 lag 175/1996, samt
ändras 29 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

29 §

Ärende som gäller fastställande av adoption behandlas vid domstolen på den ort där adoptanten har hemvist. Är makar gemensamt adoptanter, skall ärendet behandlas vid domstolen på den ort där någondera maken har hemvist.

Föreslagen lydelse

29 §

Bestämmelser om behörig domstol i adoptionsärenden finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

34 §

Om det i fall som avses ovan inte finns laga domstol enligt 29 § 1 mom., behandlas ett ärende som gäller fastställande av adoption vid Helsingfors tingsrätt.

(upphävs, se rättegångsbalken 10 kap. 18 §)

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

21.

Lag**om ändring av 13 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 8 april 1983 angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983)
13 §, sådan den lyder i lag 186/1994, som följer:

Gällande lydelse

13 §

Laga domstol

Ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt skall anhängiggöras vid domstolen på den ort där barnet är bosatt.

Om barnet inte är bosatt i Finland, skall ett ärende som gäller vårdnad om barn eller umgängesrätt anhängiggöras vid domstolen på den ort där barnet senast var bosatt i Finland eller, om barnet inte har varit bosatt i Finland, vid domstolen på den ort där barnets föräldrar eller någondera av dem eller den som föreslagits bli vårdnadshavare är bosatt. Om ingen domstol är behörig enligt vad som sägs ovan, skall ärendet anhängiggöras vid Helsingfors tingsrätt.

Föreslagen lydelse

13 §

Behörig domstol

Bestämmelser om behörig domstol i ärenden som gäller vårdnad om barn och umgängesrätt finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

22.

Lag

om ändring av 4 och 5 § i lagen om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 16 augusti 1996 om verkställighet av beslut beträffande vårdnad om barn och umgängesrätt (619/1996) 4 och 5 § som följer:

Gällande lydelse

4 §

Ansökan om verkställighet

Verkställighet söks hos den tingsrätt inom vars domkrets barnet eller sökandens motpart är bosatt eller där någondera av dem vistas. Om det inte har kunnat utredas på vilken ort barnet eller sökandens motpart bor eller vistas, skall verkställighet sökas hos den tingsrätt inom vars domkrets sökanden bor eller, om han inte bor i Finland, hos Helsingfors tingsrätt.

Verkställighet av ett beslut som gäller vårdnaden om ett barn kan dock sökas hos utmätningssmannen på den ort där barnet bor eller vistas, om mindre än tre månader har förflutit från det vårdnadsbeslutet meddelades.

Ansökan om verkställighet skall göras skriftligen. Till ansökan skall fogas beslutet i original eller kopia styrkt av den myndighet som har meddelat beslutet.

5 §

Överföring av ett ärende

Om tingsrätten finner att den inte är behörig att behandla ansökan, skall den på sökandens begäran överföra ärendet till en behörig domstol. En behörig tingsrätt kan överföra ärendet till en annan behörig domstol, om det uppen-

Föreslagen lydelse

4 §

Ansökan om verkställighet

Bestämmelser om behörig domstol i verkställighetsärenden finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

Verkställighet av ett beslut som gäller vårdnaden om ett barn kan *i stället för hos domstol* sökas hos utmätningssmannen på den ort där barnet *har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort eller där det uppehåller sig*, om mindre än tre månader har förflutit från det vårdnadsbeslutet meddelades.

Ansökan om verkställighet *ska vara skriftlig och innehålla beslutet i original eller en kopia styrkt av den myndighet som har meddelat beslutet.*

5 §

Överföring av ett ärende

Utan hinder av vad som i 10 kap. 22 § i rättegångsbalken bestäms om överföring av ett ärende, kan en tingsrätt som är behörig även överföra ett ärende till en annan behörig tingsrätt, om det är uppenbart mer ända-

bart är mera ändamålsenligt att ärendet behandlas där.

Om verkställighet med stöd av 4 § 1 mom. har sökts hos tingsrätten på sökandens bostadsort eller hos Helsingfors tingsrätt, skall denna begära handräckning av polisen med stöd av 32 § 2 mom. för att få reda på var barnet och sökandens motpart vistas. Om det då konstateras att också en annan tingsrätt är behörig, kan ärendet överföras enligt 1 mom. Till dess ärendet har överförts skall tingsrätten dock i ärendet vidta de åtgärder som enligt denna lag ankommer på den.

Den överförande tingsrättens beslut och andra åtgärder i ärendet är i kraft tills den tingsrätt till vilken ärendet har överförts beslutar något annat. Ärendet får inte återföras, om inte nya särskilda skäl kräver det. Om den tingsrätt till vilken ärendet har överförts från en icke behörig tingsrätt anser att den inte är behörig i ärendet, skall den avvisa ärendet.

målsenligt att ärendet handläggs där. Ärendet får inte återföras, om inte nya särskilda skäl kräver det.

Om verkställighet i enlighet med 10 kap. i rättegångsbalken har sökts hos tingsrätten på den ort där sökanden har sitt hemvist eller sin vanliga vistelseort eller hos Helsingfors tingsrätt, ska denna begära handräckning av polisen med stöd av 32 § 2 mom. för att få reda på var barnet och sökandens motpart befinner sig. Om det då konstateras att också någon annan tingsrätt är behörig, kan ärendet överföras enligt 1 mom. Till dess ärendet har överförts ska tingsrätten dock vidta de åtgärder i ärendet som enligt denna lag ankommer på den.

(upphävs, se rättegångsbalken 10 kap. 22 §)

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

23.

Lag

om ändring av 2 § i lagen om tillämpning av rådets förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen av den 21 december 2004 om tillämpning av rådets förordning om domstols behörighet och om erkännande och verkställighet av domar i äktenskapsmål och mål om föräldraansvar (1153/2004) 2 § 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

2 §

Behörig domstol

Den som med stöd av artikel 21.3 förordningen yrkar på fastställelse av att en dom som meddelats i en annan medlemsstat i Europeiska unionen skall erkännas eller lämnas utan erkännande i Finland skall anhängiggöra ärendet vid en domstol som avses i 10 kap. 10 § i rättegångsbalken eller, om yrkandet enbart gäller fastställelse av erkännande eller icke-erkännande av ett avgörande som gäller föräldraansvar, vid en domstol som avses i 13 § i lagen angående vårdnad om barn och umgängesrätt (361/1983).

Föreslagen lydelse

2 §

Behörig domstol

Om det med stöd av artikel 21.3 i förordningen *yrkas* på fastställelse av att en dom som meddelats i en annan medlemsstat i Europeiska unionen *ska* erkännas eller lämnas utan erkännande i Finland, *ska ärendet prövas av* en domstol som avses i 10 kap. 11 § i rättegångsbalken eller, om yrkandet enbart gäller fastställelse av erkännande eller icke-erkännande av ett avgörande som gäller föräldraansvar, *av en domstol som avses i 13 § i nämnda kapitel.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

24.

Lag**om ändring av 70 § i lagen om förmyndarverksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 1 april 1999 om förmyndarverksamhet (442/1999) 70 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

70 §

Om inte något annat bestäms nedan skall ett ärende som gäller förordnande av intressebevakare eller begränsning av en persons handlingsbehörighet anhängiggöras vid den tingsrätt inom vars domkrets den vars intressen skall bevakas har sin hemkommun eller, om personen i fråga inte har hemkommun i Finland, inom vars domkrets han eller hon huvudsakligen vistas.

Föreslagen lydelse

70 §

Om inte något annat bestäms nedan, *föreskrivs om behöriga domstolar i ärenden som gäller förordnande av intressebevakare eller begränsning av en persons handlingsbehörighet i 10 kap. i rättegångsbalken.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

25.

Lag

om ändring av 14 § i lagen om underhåll för barn

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 5 september 1975 om underhåll för barn (704/1975) 14 § 1 mom. som
följer:

Gällande lydelse

14 §

Talan om underhållsbidrag till minderårigt barn skall föras vid den domstol, inom vars domkrets barnets i 5 § 1 mom. avsedda företrädare har sitt hemvist eller, om han saknar hemvist i Finland, där han senast hade sitt hemvist.

Föreslagen lydelse

14 §

Bestämmelser om behörig domstol i ärenden som gäller underhållsbidrag finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

26.

Lag**om ändring av 28 och 40 § i lagen om faderskap**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 5 september 1975 om faderskap (700/1975) den svenskspråkiga rubriken för 28 § och 28 § 1 mom. samt 40 § som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

28 §

28 §

*Laga domstol****Behörig domstol***

Talan om fastställande av faderskap förs vid den domstol till vars domkrets den kommun hör vars barnatillsyningsman skött faderskapsutredningen. Talan kan även föras vid domstolen på den ort där modern, barnet eller barnets lagliga företrädare har sitt hemvist eller där samlaget ägt rum.

Bestämmelser om behörig domstol i ärenden som gäller fastställande av faderskap finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

40 §

40 §

*Laga domstol****Behörig domstol***

Talan om upphävande av faderskap skall handläggas vid domstolen på den ort, där barnet har sitt hemvist. Saknar barnet hemvist i Finland, skall talan handläggas vid domstolen på den ort, där äkta mannen eller modern har hemvist.

Bestämmelser om behörig domstol i ärenden som gäller upphävande av faderskap finns i 10 kap. i rättegångsbalken.

Denna lag träder i kraft den 20 .

På ärenden som har inletts före lagens ikraftträdande tillämpas de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet.

27.

Lag

om ändring konkurslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i konkurslagen av den 20 februari 2004 (120/2004) 7 kap. 2 § 4 mom., samt
fogas till 7 kap. en ny 16 § som följer:

Gällande lydelse

7 kap.

Förfarandet i domstol

2 §

Behörig domstol i ett ärende som gäller försättande i konkurs

Ett ärende som gäller försättande av ett dödsbo i konkurs behandlas av den domstol inom vars domkrets den avlidnes allmänna forum fanns. Ärendet kan också behandlas av den domstol inom vars domkrets dödsboet har egendom, om det är ändamålsenligt att ärendet behandlas i den domstolen.

Föreslagen lydelse

7 kap.

Förfarandet i domstol

2 §

Behörig domstol i ett ärende som gäller försättande i konkurs

Ett ärende som gäller försättande av ett dödsbo i konkurs *prövas av den domstol som avses i 10 kap. 17 § i rättegångsbalken. I andra hand prövas ärendet av den domstol som avses i 18 § 1 mom. 9 punkten i nämnda kapitel.*

7 kap.

Förfarandet i domstol

16 §

Avtal om behörig domstol

(ny)

Det kan inte avtalas om att ett ärende som avses i detta kapitel ska handläggas av någon annan domstol, om inte något annat följer av någon annan lag, Europeiska gemenskapens lagstiftning eller internationella fördrag som är bindande för Finland.

Denna lag träder i kraft den 20 .

*På ärenden som har inletts före lagens
ikraftträdande tillämpas de bestämmelser
som gällde vid ikraftträdandet.*

28.

Lag

**om upphävande av 23 § 2 mom. och 45 § i lagen angående vissa familjerättsliga förhållanden
av internationell natur**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

23 §

Finnes ej, enligt vad annorstädes är stad-
gat, laga domstol för sådant mål, ankomme
det på rätten i den ort, där barnet stadigva-
rande vistas, eller om detta ej har stadig vis-
telse i Finland, på rådstuvurätten i Helsing-
fors.

(upphävs, se rättegångsbalken 10 kap.
18 §)

45 §

Finnes ej enligt annan lag domstol för för-
mynderskap eller förmynderskapsärende, som
enligt denna lag ankommer på finsk domstol,
eller för klander av förmyndares redovisning,
höre saken till domstolen i den ort, där mynd-
lingen stadigvarande vistas, eller, om han ej
har stadig vistelse i Finland, till rådstuvurät-
ten i Helsingfors.

(upphävs, se rättegångsbalken 10 kap.
18 §)

Denna lag träder i kraft den
20 .

På ärenden som har inletts före lagens
ikraftträdande tillämpas de bestämmelser
som gällde vid ikraftträdandet.